”Tänään tanssi oli todella kivaa!”

Toimintatutkimus suomalaisen kansantanssimateriaalin
käyttömahdollisuuksista nuorten keskuudessa

Tutkielma (Maisteri)
Kevät 2014

Marjuska Santala
Musiikkikasvatuksen aineryhmä
Sibelius-Akatemia
Taideyliopisto

S I B E L I U S - A K A T E M I A Tutkielma

Tutkielman nimi	Sivumäärä
”Tänään tanssi oli todella kivaa!” Toimintatutkimus suomalaisen kansantanssimateriaalin käyttömahdollisuuksista nuorten keskuudessa	95 + liitteet
Tekijän nimi	Lukukausi
Marjuska Santala	2013–2014
Koulutusohjelman nimi Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma	

Tiivistelmä

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tarkastella kahden eri aineiston kautta suomalaisen kansantanssin materiaalia tämän päivän opetusvaatimuksiin ja tavoitteisiin peilaten sekä nostaa esiin nuorten ajatuksia suomalaisesta kansantanssista. Kiinnostuksen kohteena ovat nuoret, jotka eivät harrasta kansantanssia: mitä ajatuksia ja tuntemuksia laji heille tuo? Tavoitteena on myös herättää keskustelua kansantanssimateriaalin käytöstä.

Tutkimus on kvalitatiivinen toimintatutkimus, jonka aineistot kerättiin opetustunneilta hämeenlinnalaisessa yläkoulussa ja kyselyllä kansantanssin harrastuskentältä. Suomalaisesta perinteestä kumpuava, uusi tanssiliikuntamuoto FolkJam oli mukana integroituna tunneille suomalaisen perinteisen ja nykykansantanssin lisäksi. Tutkija itse oli osa tutkimusta toimien opettajana tavoitteenaan reflektoida tekemistään ja pyrkiä reagoimaan mahdollisiin ongelmiin.

Kansantanssi aiheutti oppilaissa aluksi hämmennystä tai passiivisuutta, mutta tuntien edetessä sosiaalinen kanssakäyminen ja kehon käyttö lisääntyivät taitojen ohella: muutosta voi pitää merkittävänä kahden kuukauden prosessissa.

Kyselyaineistossa selvisi, että uutta nykykansantanssimateriaalia käytetään kansantanssin kentällä jonkin verran, mutta samalla se koettiin vaikeaksi työstää ja oppia. Tuloksista löytyy keskusteluaiheita niin koulumaailmaan kuin kansantanssin harrastuskentälle, sillä molemmilla alueilla havaittiin tarpeita uusien toimintatapojen työstämiseen.

Hakusanat

tanssi- ja liikuntakasvatus, kansantanssit, musiikki- ja taidekasvatus, kansankulttuuri, perusopetus, taito- ja taideaineet, sosiaalinen vuorovaikutus

Lisätietoja

SISÄLLYSLUETTELO

1 ”ET HYLKÄÄ HISTORIAA, KUN KATSOT TÄTÄ PÄIVÄÄ” 5
2 KANSANTANSSIA MENNEESTÄ TÄHÄN PÄIVÄÄN 10
2.1 Juuret tukevasti mullassa 10
2.2 Matkalla muututtiin, mutta juuret säilyivät 11
2.3 FolkJam – uutta, vanhaa ja sinivalkoisen sävyjä 13
3 TANSSI, KASVATUS JA PEDAGOGIIKKA.....15
3.1 Kansantanssi tanssin kentällä 15
3.2 Kohti kehollista ja kokemuksellista kasvatuskenttää 16
3.2.1 Kehon kokemuksellisuus 17
3.2.2 Kriittisen suurennuslasin alla 18
3.2.3 Matkimisesta kohti kehollista tanssi-ilmaisua opetuksessa.....20
3.3 Taide- ja tanssikasvatus opetussuunnitelmissa.....21
3.3.1 Kulttuuri-identiteetti ja tanssikasvatus.....22
3.3.2 Taito- ja taideaineista tanssi- ja liikuntakasvatukseen.....23
3.3.3 Hämeenlinnan kaupungin opetussuunnitelma 25
4 TUTKIMUSASETELMA.....27
4.1 Tutkimuskysymykset 27
4.2 Kohti toimintatutkimusta 28
4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineistot.....30
4.3.1 Kyselyaineisto kansantanssin harrastajakentälle.....31
4.3.2 Kansantanssitunnit yläkoulussa.....33
4.4 Aineiston analyysimenetelmät.....34
4.5 Tutkimuksen ja tutkijan etiikasta.....36
5 AIVONI AJATTELEVI - TULOKSIEN PARISSA.....39
5.1 Koululaisnuoret, oppimispäiväkirjat ja omat havainnot.....39
5.1.1 Anna akka tyttös’ mulle – ensi askeleet kansantanssia 40
5.1.2 Tunti numero kaksi – etenee hauskemmaksi!.....43
5.1.3 Kolmas tunti kaataa raja-aitoja!.....46
5.1.4 Yksi, kaksi, kolme, neljä – anna ilonen olla.....48
5.1.5 Tunti numero viis’ – videokatselu antoi vähän etäisyyttä siis 49
5.1.6 Tunti numero kuusi – missä vanha, missä uusi?.....51
5.1.7 Seitsemän, kahdeksan, nosta jalkaa – näin yhdessä ja yhtä aikaa...53

5.1.8 On kasvattaja asemassa omenan 55
5.2 Kansantanssin harrastuskenttä muutosten ja pohdintojen edessä - kyselyaineisto 56
5.2.1 Kansantanssimateriaalin jakautuminen harrastuskentällä 56
5.2.2 ”Karhuja, äijiä ja neitoja” – haastavan kenttäohjelman risut ja ruusut 57
5.2.3 Tapoja tukea oppimista – elävän kuvan taika eikä vanki 60
5.2.4 Perinteisen ja nykykansantanssimateriaalin yhdistäminen – harrastuskentän ajatuksia ja ehdotuksia 61
6 JOHTOPÄÄTÖKSET 65
6.1 Kansantanssi ja koulu tehosekoittimessa 65
6.1.1 Kansantanssiainesten mahdollisuus integroitua 67
6.1.2 Sosiaalinen kanssakäyminen ja yksilön kokemus oppimisympäristössä 68
6.1.3 Kansantanssin mielekkyys ja merkityksellisyys 71
6.1.4 Nuttu nurin, onni oikein 72
6.2 Yhteistyöllä tuloksiin 73
6.2.1 Yhteistyötä nykytekniikan kanssa 75
7 LUOTETTAVUUSTARKASTELU JA POHDINTA 76
7.1 Luotettavuus 76
7.2 Pohdinta 79
7.2.1 Katse tulevaan 84
LÄHTEET 87
LIITTEET 96
Liite 1, Yläkouluryhmän oppimispäiväkirjan mallisivu 96
Liite 2, Kysely kansantanssin harrastajakentälle 97
Liite 3, Tutkimustiedote ja -lupa yläkouluryhmän huoltajille 99
Liite 4, Saatekirje kansantanssin harrastuskentän kyselyyn 100
Liite 5, Tiedote kansantanssin harrastuskentälle 101
Liite 6, Nuorten ohjelmiston ”Karhuja, äijiä ja neitoja” kuvaus 102

1 ”ET HYLKÄÄ HISTORIAA, KUN KATSOT TÄTÄ PÄIVÄÄ”

Suomalainen kansantanssi on vieras sosiaalisen kanssakäymisen tapa monelle tämän päivän nuorelle. Kansantanssia ei opeteta juurikaan kouluissa eivätkä nuoret löydä kansantanssia harrastusmahdollisuutena. Muun muassa Kansantanssinuorten Liitto KTNL on pohtinut tulevaisuusseminaarien avulla kansantanssin tilaa. Liiton tavoitteena on olla kiinnostava ja nykyaikainen kansanperinteen tuntemusta ylläpitävä toimija, joka tuo aktiivisesti kansantanssia lasten ja nuorten arkeen. Tulevaisuusseminaareissa pohdituista kansantanssin arvoista nostaisin avainasemaan *perinteisyyden nykypäivässä*. (Ks. Elo 2013, 5; Heinonen 2013, 3.) Tutkimukseni ydinolettamus, myös tämän luvun otsikko[1], kertoo perinteen ja nykykulttuurin suhteesta, jossa historia ja kulttuurin juuret pysyvät vahvoina, kun löydetään tapoja tuoda mennyt tämänhetkiseen elämään. Tämä tarkoittaa, että historiaan kuuluvat asiat löytävät yhteisiä kosketuspintoja nykyhetkessä ja kykenevät vastaamaan nyky-yhteiskunnan ja -kulttuurin näkemyksiin elämästä. Oletukseni on, että kansantanssia ei kaikilta osin osata tarjota tänä päivänä niin, että nuoret löytäisivät aiheesta kosketuspintaa ja kokisivat lajia kohtaan arvostusta tai kiinnostusta. Tähän haluaisin löytää ratkaisuja, mahdollisia muutoksia. Tarkoitus on tutustuttaa nuoria kansantanssiin monipuolisen kansantanssimateriaalin avulla: tutkimus kuljettaa rinnakkain perinteistä ja nykykansantanssia[2] sekä suomalaiseen perinteeseen pohjaavaa uusinta tanssimuotoa, FolkJamia, joka on Oulun seudun ammattikorkeakoulun kehittämä suomalainen tanssituote (ks. luku 2.3).

Suomalaiseen kulttuuriin olennaisena osana liittyvät alueet tuntuvat jäävän Opetushallituksen (OPH) valtakunnallisissa koulujen opetussuunnitelmissa vähälle, vaikka niiden tulisi olla mukana opetuksessa. Koulun arvopohja ja perusta on suomalainen kulttuuri, johon kouluyhteisön toimintakulttuuri perustuu (OPH 2004, 14; 2014, 6). Opetushallituksen määrittämät opetussuunnitelmat antavat paljon mahdollisuuksia toteuttaa opetusta, ja olisi hyvä suunnitella oppitunteja yli rajojen

[1] Lindholm, Dave: Ja sinun äänesi, albumilta Vanha ja Uusi Romanssi vuodelta 1980.

[2] Koska nykykansantanssin rinnalla on käytössä monta synonyymiä, kuten kansantanssikoreografia tai uusi kansantanssi, selkeyden vuoksi käytetään tässä tutkimuksessa pääasiassa termiä nykykansantanssi, kun puhutaan uudistumiseen pyrkivästä kansantanssin lajista.

yhdistäen eri aineiden kosketuspintoja. Näin erilaiset oppijat otettaisiin huomioon ja kokonaisvaltaisempi oppiminen olisi läsnä taidon oppimisen lisäksi. Kansantanssi voi vastata sosiaalisella olemuksellaan moneen koulutukselliseen ja kasvatukselliseen haasteeseen. Tulevista valtakunnallisista opetussuunnitelmista tähän mennessä julkaistut luonnokset (OPH 2012) kielivät siitä, että tavoite olisi saada aikaiseksi koulu, joka on osa nuoren elämää. Käytännön muutoksia opettamisessa on tapahduttava, jotta nuoret voivat kokea koulun sekä sen sisällä opetetut ainekset, myös kansantanssin, merkityksellisenä itselleen.

Suomalainen kansantanssi on osa suomalaista kulttuuria, mutta sen tutkimus on ollut vähäistä (Liiri 2010, 1). Viime vuosina kiinnostus alaa kohtaan on lisääntynyt: tämä on nähtävissä sekä maisterin tutkielmissa että ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä (esim. Lindström 2010). Myös väitöskirjatutkimuksia on tehty muutamia (esim. Biskop 2012). Kuitenkin keskustelua musiikki- tai muun taidekasvatuksen asemasta on käyty yhtä kauan kuin se on osana kouluopetusta ollut. Tieteellistä näyttöä taidekasvatuksen hyödyistä löytyy niin Suomesta kuin muualtakin laajalti, ettei epäilystä niiden tarpeellisuudesta tai merkityksellisyydestä kasvatuksessa enää pitäisi olla. (Anttila 2013, 16–17, 187–188; Deasy 2002, Peltonen 2013). Myös tanssilla on todettu olevan myönteistä vaikutusta yksilön koulumenestymiseen ja ihmisten välisen kanssakäymisen edistämiseen, kertoo musiikintutkimuksen yliopistonlehtori Petri Hoppu (Monto 2013). Hopun tutkimus vuodelta 1999 ”Symbolien ja sanattomuuden tanssi - Menuetti Suomessa 1700-luvulta nykyaikaan” oli ensimmäinen väitöskirjatasoinen työ koskien Suomen kansan tanssimia tansseja sekä sosiaalista tanssia yleensä (Tampereen yliopisto, 1999).

Erityisesti nykynuorten keskuudessa kansantanssin harrastajien määrä on laskenut – osittain luonnollisesti siksi, että kilpailevia harrastuslajeja on valtavasti enemmän kuin 30–40 vuotta sitten. Esimerkiksi 1970-luvulla tehdyssä nuorille suunnatussa kyselyssä, joka koski eri liikuntamuotoja, eri lajeja kertyi noin 70, mutta 1990-luvulla vastaava luku oli toistasataa. (Laakso 2007, 18–23; Laakso, Nupponen & Telama 2007, 48–56; Nurmi 2012, 11.) Tämä ei kuitenkaan selitä sitä, että suomalaiseen kansantanssiin ja samalla kansanmusiikkiin ja kulttuurimme tapaperinteisiin, tutustuminen on jäänyt jopa kokonaan pois koulujen opetuksesta.

Nuorten kokemuksien ja koulun ulkopuolisen toiminnan sekä koulun sosiaalisen kontekstin ei pitäisi olla irrallisia asioita, vaan luonnollinen osa kouluoppimista. Koulussa oppiminen muotoutuu helposti välineelliseksi ja yksilökeskeiseksi suorittamiseksi. Laine (1997, 13, 134–135) jakaa koulumaailman viralliseen kouluun, joka käsittää koulun henkilökunnan sekä epäviralliseen kouluun, johon kuuluvat oppilaat. Näiden kahden maailman tulisi kohdata toisensa. Koulumaailma on eriytymässä nykynuorten elämästä, vaikka se on iso siirtymävaihe kohti aikuisuutta (esim. Paalasmaa 2014, 14). Uusia valtakunnallisia opetussuunnitelmia valmistellaan tällä hetkellä vauhdilla, mutta jos opetussuunnitelmat eivät huomioi tai saa kouluja pohtimaan toden teolla vakiintuneita tapojaan eli rutiineita ja käytäntöjä, on vaara, että tuo kuilu suurenee entisestään ja koulu eriytyy nuorten elämästä. Ristiriidat virallisen ja epävirallisen koulun välillä näkyvät muun muassa rutiineissa. Rutiinit ovat tarpeellisia ja hyödyllisiä silloin, kun niiden avulla saadaan aikaa, tilaa ja mahdollisuus jollekin muulle. Rutiinit ovat hitaasti muuttuvia tapoja, Laineen (1997, 145) mukaan siksi, että ” – – yksilö ikään kuin luovuttaa osan tahdonvoimastaan niille (rutiineille).” (emt. 144–146.) Kansantanssin harrastajakentällä rutiinien pohtiminen olisi myös suotavaa, koska keskustelua siitä, mitä ja miten tulisi opettaa, käydään jatkuvasti, jotta erityisesti nuoria harrastajia saataisiin lajin pariin. Kansantanssin perinteinen harrastajakenttä pohjaa kansantanssin opetuksen pitkälti tiettyjen samojen lähteiden, 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa muistiinmerkittyjen tanssien, käyttöön, jotka toistetaan kuten 30–40 vuotta sitten (esim. Rausmaa 1977). Monissa kouluissa tilanne lienee sama. *Virallisen koulun* eli kansantanssin tai koulumaailman kasvattajien asenteet tai mahdolliset puutteet tieto-taidoissa kansantanssia käytettäessä voivat rajoittaa nuoria löytämään kansantanssista kiinnostavuutta.

Koulujen opetuksessa ei välttämättä ole lainkaan tai osata käyttää kansantanssia, vaikka se voisi integroitua monen aineen opetukseen kehollisena ja sosiaalisena aineksena. Kehotietoisuuden uskotaan vaikuttavan kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin ja yleisesti tukevan kasvatustavoitteita, ei vain taito- ja taideaineiden sisäisiä tavoitteita (Anttila 2008, 57). Tanssissa kokemuksellisuus ja reflektiivisyys ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ne ovat toisiinsa sidotut ja tie ymmärtämiseen ja tietämiseen. Ihmisyhteisöt ovat luontaisesti aina ymmärtäneet tämän yhteyden, ja tanssi tai taide ylipäätään, on ollut osa kulttuuria kautta aikojen. (Anttila 2006, 60–62.)

Oppimisnäkemykseni pohjaa yksilön kasvun tukemiseen kokonaisvaltaisesti. Kokonaisvaltaisen kasvun olennainen osa on kehollisuus, mutta myös omien juurien tunnistaminen. Kokonaisvaltaiseen näkemykseen liittyy yksilön tukeminen kohti omakohtaista ongelmanratkaisua sekä pyrkimys toimimaan vuorovaikutuksessa yhdessä muiden kanssa. Pohdin näiden ajatusten pohjalta valtakunnallisia sekä tutkimusaineistoni paikallisia kuntakohtaisia (perusopetuksen ja taito- ja taideaineiden) opetussuunnitelmien oppimisnäkemyksiä. Toimintatapojen muutokseen pyrkivät ajatukset ovat tämän tutkimuksen yhteinen side. Näin ollen kaikki edellä mainitut ajatukset ohjaavat tätä tutkimusta kokonaisvaltaisen kasvatuksellisen näkökulman lisäksi kohti kriittistä pedagogiikkaa ja toimintatutkimusta. Ei riitä, että puhutaan kokonaisvaltaisesta näkemyksestä, on myös pohdittava, miten toteutetaan kokonaisvaltaista pedagogiikkaa (Paalasmaa 2014, 41–42). Oletukseni on, että sekä kansantanssin harrastajakentällä että koulumaailmassa tarvitaan uusia tapoja lähestyä ja käyttää kansantanssia osana taide- ja kulttuurikasvatusta niin, että laji tukisi kokonaisvaltaista yksilön kasvamista.

En usko, että kansantanssi on historiaa, josta nuoret eivät löydä kosketuspintaa, vaan on löydettävä uusia näkökulmia ja tapoja tuoda kansantanssia tähän päivään, oli kyse sitten koulumaailmasta tai kansantanssin harrastusmaailmasta. Tärkeää olisi saada tietoa ja ajatuksia tämän päivän nuorilta, jotta ajatukset lajin kehittämisestä vastaisivat heidän tarpeitaan. Vaikka tutkimukseni käsittelee kansantanssin maailmaa, haluan nostaa esiin myös näkökulman, jossa taito- ja taideaineet ovat kokonaisvaltaisen ja kehollisen oppimisen työkaluja koulussa ja sen ulkopuolella. Kansantanssi voi auttaa myös ymmärtämään ja tukemaan kulttuuri-identiteetin kehittymistä.

Tutkimukseni pääkysymykset ovat miten nuoret voisivat löytää kosketuspintaa suomalaisesta kansantanssimateriaalista, millaisia ajatuksia tunneilla käytetty kansantanssimateriaali herättää ja mitä muutoksia suomalaisen perinteisen kansantanssin harrastuskentällä tarvittaisiin, jotta sekä uusi nykykansantanssi- että vanha perinteinen kansantanssimateriaali koettaisiin mielekkääksi. Pohdin myös millä tavoin suomalainen kansantanssi voisi tarjota nuorille kiinnostavan oppimisympäristön yhtenä taito- ja taideaineiden muotona. Kasvattajana kiinnostukseni ovat musiikkikasvatuksen, kansantanssin ja laulun maaperässä. Tutkimukseni avulla toivon saavani sekä työkaluja omaan opettajuuteeni että löytäväni ratkaisuja kansantanssin

tämän hetkiseen asemaan.

Musiikkikasvatuksen ja kansantanssin kautta päädyin keräämään kaksi tutkimusaineistoa, joista etsin vastauksia kansantanssin asemaan. Tutkimusmenetelmäni olivat osallistuva toiminta sekä kysely. Ensimmäinen aineisto koostuu hämeenlinnalaisen yläkoulun valinnaiselle liikuntaryhmälle pidetyistä kansantanssitunneista; yksikään tutkimukseen osallistuneista ei ollut harrastanut kansantanssia koskaan aiemmin. Toinen aineistoista on kerätty kyselynä Kansantanssinuorten Liiton (KTNL) harrastajakentältä koskien lukuvuoden 2012–2013 valtakunnallista nuorten vuosiohjelmistoa, joka oli samalla kansantanssin ja musiikin Mahtimeiningit-tapahtuman nuorten kenttäohjelma.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan koko tutkimusaineistoa, sekä kansantanssin harrastajakentän että koululaisnuorten ajatuksia kansantanssista, yhdessä ja erikseen tutkimuskysymysten valossa. Tutkimuksessa pyritään löytämään vastauksia kansantanssin harrastuskentän väheneviin nuorten riveihin myös koululaisnuorten ajatuksista, ja pohditaan kansantanssin käyttöä yhtenä oppiaineksena kouluissa. Lisäksi tarkastellaan kansantanssin harrastajakentän ajatuksia perinteisestä ja nykykansantanssimateriaalista ja mahdollisia ongelmia, joita materiaalin käyttö aiheuttaa.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä käsittelen kansantanssia historiasta nykyhetkeen ja pohdin lajin sijoittumista tanssi- ja kasvatuspedagogiikan kentällä. Avaan myös kansantanssia yhtenä taito- ja taideaineena perusopetuksessa. Lisäksi sivuan taidekasvatuksen käyttömahdollisuuksia osana opetusta ja pohdin kansantanssia opetussuunnitelman sidosaineena. Neljännessä luvussa esittelen tutkimusaineistoni ja tutkijapositioni sekä taustoitan tuloksiin johtaneita menetelmiä. Viides luku tuo esiin tutkimuskysymysteni valossa analysoituja tuloksia, missä nuorten ja kansantanssin harrastajakentän ääni tulee esille. Kuudennessa ja seitsemännessä luvussa annan äänen omille päätelmilleni ja pohdinnalle.
Toivon tutkimuksen herättävän keskustelua kansantanssin opettamisen toimintatavoista, jotta kansantanssilla koettaisiin olevan merkitys tässä ajassa, niin opetusmateriaalina kouluissa kuin sen ulkopuolella.

2 KANSANTANSSIA MENNEESTÄ TÄHÄN PÄIVÄÄN

Jotta voimme ymmärtää suomalaisen kansantanssin monipuolisuutta ja monikerroksisuutta, on syytä avata lajin historiaa ja sen vaiheita. Tässä luvussa esittelen kansantanssin vaiheita pääpiirteissään, miten laji on elänyt ja muokkautunut osana suomalaista kulttuuria aina keskiajalta 2000-luvulle.

2.1 Juuret tukevasti mullassa

Kansantanssi käsitteenä on laaja ja monimuotoinen (Semeri 2012, 1-2). Eri kansojen tanssitavoissa ympäri maailman on löydettävissä omia erityisiä, mutta myös yhteisiä piirteitä. Tanssit kulkivat matkustelevien ihmisten mukana maasta toiseen muokkautuen näin osaksi kunkin maan omaa tanssiperinnettä. Tanssi oli osa entisajan ihmisen sosiaalista kanssakäymistä. Tansseilla ilmennettiin eri tunnetiloja, ne rytmittivät työn tekoa, kuuluivat osana rituaaleihin tai seremonioihin. (mm. Lekare 1976, 7-9; Aro 2010, 8.) Suomalainen tanssiperinne on jaettavissa ajallisesti kolmeen kerrostumaan, joille löytyy Euroopasta vastineet: vanhimpia ovat kalevalainen laulu- ja tanssiperinne, sitten 1600-luvun yhteisölliset tanssit ja uusimpia 1800-luvun paritanssit (Niemeläinen 1983, 59–60).

Suomalainen tanssiperinne on rikasta, mihin osaltaan on vaikuttanut varmasti se, että maa sijaitsee idän ja lännen rajalla toimien itäisten ja läntisten kulttuurivaikutteiden sulatusuunina. Näin tansseja kulkeutui molemmilta puolilta rajaa. Karkeasti suomalaiset kansantanssit voidaankin tyylillisesti jaotella länsi- ja itäsuomalaiseen sekä rannikkojen suomenruotsalaiseen tanssiperinteeseen. (Rausmaa & Rausmaa 1997, 19–26.) Tästä itäisten ja läntisten vaikutusten alaisuudesta kertoo myös sana *tanssi*, joka rantautui suomen kieleen ruotsin [dans] ja venäjän [tane'ts] kielistä; sitä ennen tanssin synonyymeja olivat "karkelo" tai "hyppy" (Hoppu 2006, 341). Määrällisesti tansseja on säilynyt valtavasti eri aikakausilta verraten moneen muuhun maahan (esim. Rausmaa & Rausmaa 1997, 19–26).

Kansantanssi sai vaikutteita 1700-luvulla salonkien säätyläistansseista, mutta myös

säätyläiset ihastuivat joihinkin kansan tai rahvaan tansseihin ja kuvioihin, joten eri tanssimuotojen vuorovaikutus oli näin molemminpuolista (Lekare 1976, 10). Kansantanssin alkuperäinen ja pääasiallinen funktio on ollut olla osa sosiaalista kanssakäymistä, osa ihmisen jokapäiväistä elämää (ks. Niemeläinen 1983, 43; Laiho 1990, 16–18). Käyttötarkoitukseltaan suomalaiset kansantanssit olivat pääasiassa seurustelutansseja, joko suurella joukolla yhdessä tai pareittain tanssittavia, mutta lisäksi niitä käytettiin työn ohessa, esimerkiksi kehtolauluina tai karjanhuhuilemiseen (Juntunen, Perkiö & Simola-Isaksson 2010; Lindström 2010, 9). Tanssi oli yleinen seurustelumuoto ja se kuului vakiintuneena osana moniin seremonioihin, kuten häihin. Kansantanssit pysyivät 1900-luvun alkuun asti osana ihmisen arkea heijastaen kulttuurin arvoja, normeja ja sosiaalista hierarkiaa.

1800–1900-lukujen taitteessa suullisena perimätietona kulkenutta kansankulttuuria alettiin tallentaa kansanperinteen kerääjien toimesta. Suomalaisen Kansantanssin Ystävät (SKY) perustettiin vaalimaan ja säilyttämään katoavaa kansanperinnettä vuonna 1901. 1900-luvun vaihde oli kansallisuusliikkeen ja kansanvalistuksen aikaa, jolloin yläluokka paheksui osaa kansanperinteestä, ja alkoi kansankulttuurin romantisointi. Kansanperinteen kerääjien arvot vaikuttivat siihen, mitkä tanssit merkittiin muistiin. (mm. Niemeläinen 1983; Nuutinen 2005, 46–50; Rausmaa & Rausmaa 1997, 12–17, 19–23). Samalla alkoi kansantanssin matka näyttämöille, kohti esittävän tanssin kategoriaa, mikä osaltaan irrotti kansantanssin sen alkuperäisestä käyttötarkoituksesta.

2.2 Matkalla muututtiin, mutta juuret säilyivät

Nykykansantanssin maailma ottaa mausteita ympärillä olevasta materiaalista unohtamatta suomalaisen kansantanssin juuria. Keskustelua siitä, mitä suomalainen kansantanssi on ja mitä aineksia perinnepohjastamme tulisi käyttää uusia nykykansantansseja luodessa, käydään jatkuvasti (esim. Liiri 2010, 5). ”Perinne elää niin kauan kuin se välittää yhteisölle tärkeitä ja mielekkäitä viestejä”, toteaa professori Eija Timonen (2007, 32–33). On luonnollista, että perinne muuttuu, kun maailmankuva ja arvot muuttuvat. Toisaalta monesti jokin uudeksi kuviteltu tapa juontaa juurensa johonkin vanhaan teemaan. Voitaisiin ajatella, että muuntumalla perinteinen tapa saa uuden ”ilmiasun”, joka elää kiinni nykyhetkessä. (Timonen 2007, 32–33; Niemeläinen 1983, 14–15.)

Gunnel Biskop (2012, 15) pitää väitöskirjassaan ensimmäisenä suomalaisen kansantanssin esittäytymisenä näyttämöllä Suomen Taiteilijaseuran vuosijuhlaan valmistettua esitystä vuonna 1866, jota muun muassa Sakari Topelius oli järjestämässä (Niemeläinen 1983, 41). Kyseistä kansantanssiesitystä voidaan pitää taitekohtana, josta kansantanssi vähitellen sai muodon, jona se tänäkin päivänä ymmärretään: harrastuksena, joka säilyttää perinnettä ja samalla tarjoaa ihmisille virkistystä vapaa-aikaan. Kansantanssin siirtyessä näyttämölle ja harrastukseksi se irrottautui alkuperäisestä kontekstistaan, mutta sai samalla mahdollisuuden säilyä ja kehittyä yhtenä lajina taito- ja taideaineiden kirjossa. Samalla kansantanssi hiipui arkisena seurustelumuotona ja seremonioiden sisältönä yhteiskunnan muutoksen, teollistumisen, myötä (Niemeläinen 1983, 41–43).

Kansantanssijärjestöt kouluttivat ohjaajia vastaamaan omia tarpeitaan, ja monissa kansantanssiseuroissa nuoremmat oppivat opettamaan kokeneemmilta tanssijoilta tai ohjaajilta. Varalan Urheiluopistosta valmistui kansantanssinopettajia ja ohjaajia vuodesta 1975 alkaen 30 vuoden ajan. Tämä perinteiseen kansantanssiin painottuva koulutus sisälsi kahden vuoden aikana intensiivijaksoja sekä etäopiskelua, ja sen toteutuksesta vastasivat yhteistyössä Suomalaisen Kansantanssin Ystävät SKY, Varalan Urheiluopisto sekä Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos. (Bergholm 1995, 6; Santala 2011, 11–12.)

Nykykansantanssin idea alkoi levitä Suomessa 1990-luvun alussa, jolloin perinteen säilyttäjien taholta esitettiin kovaa kritiikkiä lähinnä siksi, että vanhan ja perinteisen kansantanssin pelättiin katoavan. Saman asian vuoksi kritiikkiä oli saanut jo 1940-luvulla naisvoimistelun puolella paljon vaikuttanut Helvi Jukarainen (1910–2001), joka toimi pitkään maamme ainoana kansantanssikoreografina. Jukaraisen merkittävyys kansantanssin kehitykselle tunnustettiin vasta myöhemmin (mm. Hoppu 1993, 51).

Oulun seudun ammattikorkeakoulu aloitti 1990-luvun alussa kansantanssinopettajakoulutuksen, joka on edelleen Suomen ainoa korkea-asteen koulutusta tarjoava taho kansantanssin saralla. Tanssinopettaja Petri Kauppinen kiteyttää Turun Sanomien haastattelussaan vuonna 1999 hyvin: ”Uusi kansantanssi on näyttämöllistynyttä kansantanssia, jossa kuitenkin perinteet ja materiaali ovat vanhasta kansantanssista peräisin.” Kauppinen toivoisi kansantanssin kentän ymmärtävän

kansantanssin alkuperäisen sosiaalisuuden olevan merkityksellistä, vaikka nykykansantanssin suuntaus onkin kasvava kiinnostus koreografioihin. (Kurikka 1999.) Koreografiat sisältävät monesti taidollisesti vaativampaa materiaalia, jolloin sosiaalisuus saattaa jäädä huomiotta.

2.3 FolkJam – uutta, vanhaa ja sinivalkoisen sävyjä

Oulun konservatoriosta, nykyisin Oulun seudun ammattikorkeakoulusta, on valmistunut vuodesta 1991 kansantanssin ammattiopettajia (ks. Kilpiö 2011, 9). Siellä kansantanssin ja nykykansantanssin tilaa alettiin pohtia viisi vuotta sitten. Alkoi pitkä kehitystyö, joka käsitteli suomalaisen tanssin juuria, kehonkulttuuria ja toimintamalleja. (Kauppinen 2012, 20.) Koulutuksen johtoajatuksena pidettiin kansantanssin alkuperäistä yhteisöllisyyden ja riemun säilyttämistä. Tämä kantoi hedelmää, ja vuosien 2010–2011 vaihteessa koki valon ensimmäinen täysin suomalainen tanssiliikunnan muoto: FolkJam.

FolkJamissa ajatus tekemisen kautta oppimisesta on voimakkaasti läsnä, ja sen vahvuutena pidetään suomalaisuutta ja uutta musiikillista viitekehystä. FolkJamin ”tanssillisuuden on myös koettu ulottuvan kehollisesti pintaa syvemmälle”, todetaan Tanhuviestin artikkelissa (Jonkkanen 2011, 8-9.) Suorittamisen sijaan FolkJamissa pyritään kuuntelemaan omaa kehoa ja liikkeen tuntua. Kehontuntemuksen vahvistuminen, yhdessä tekeminen ilman paineita parinmuodostuksesta, mahdollisuus toisen ihmisen kohtaamiseen ja silmiin katsomiseen ovat keskeisiä tavoitteita. (Kauppinen 2012, 21.) Suomalaisen tanssi- ja kehonkulttuurin liikkeelliset ominaisuudet ovat asioita, joita laji nostaa esiin. Kehojen erilaisuutta sekä tasa-arvoisuutta kunnioitetaan. Kehon sisäinen kokemus liikkeestä on ulkoista muotoa tärkeämpi.(Kauppinen 2013, 6–9.)

FolkJam ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oamk) tanssinopettajakoulutus saivat vuoden 2014 Kansanmusiikin ja -tanssin edistämiskeskuksen Vuoden Wäinö -tunnustuksen.[3] Tällä hetkellä FolkJam-tuoteperheeseen kuuluu lisäksi kaksi sisartuotetta: KouluFolkjam, joka sisältää ala- ja yläkoululaisille räätälöidyt materiaalit

[3] Kansanmusiikin ja -tanssin edistämiskeskus (2014) myöntää Vuoden Wäinö - tunnustuksen kansantanssin tai -musiikin alan toimijalle esimerkiksi merkittävästä innovaatiosta, taiteellisista tai pedagogisista ansioista.

sekä EloFolkJam, joka on suunniteltu seniori- ja erityisryhmille. (Kansanmusiikin ja -tanssin edistämiskeskus 2014.) Lisäksi FolkJam-tunnilla soi musiikkina uusi suomalainen kansanmusiikki, joka on kyennyt kansantanssia nopeammin uusiutumaan; FolkJamin avulla voivat uusi suomalainen perinteeseen pohjaava musiikki ja tanssi paremmin ryhtyä aktiiviseen vuoropuheluun keskenään, kertoo tuotekehittelytiimissä alusta asti mukana ollut tanssitaiteilija Milla Korja. (Kauppinen 2012, 21.)

FolkJam voi yhdistää eri-ikäiset ihmiset, sillä sen ideologia pohjaa samaan kuin perinteinen kansantanssi: se on kaikille avointa ja muuntuvaa. (Kauppinen 2013, 6; Oamk 2014.) Laji pyrkii tekemään perinnettä tutuksi uudessa muodossa. FolkJam muistuttaa Turpeisen niin kutsuttua raakalautametodia, jossa myös pyritään etenemään juuritasolta yksinkertaisesta monikerroksiseen (vrt. Turpeinen 2012). Tämän toivotaan auttavan myös nuoria löytämään kosketuspintaa kansantanssin perinteeseen (Kauppinen 2012, 21).

3 TANSSI, KASVATUS JA PEDAGOGIIKKA

Viimeisien vuosikymmenien aikana muutos taide- ja taitokasvatuksen kentällä on ollut valtava (Varto 2011, 21–28). Tässä luvussa pohditaan kansantanssin sijoittumista tanssin kentällä ja kehollisuutta sekä kokemuksellisuutta yhtenä olennaisena osana tanssi- ja taidekasvatusta. Lisäksi avataan käsityksiä ihmisestä oppijana ja erilaisia opetustapoja. Tärkeää on myös kriittiseen ajatteluun pyrkivä kasvatus, joka luo mahdollisuuden uusille toimintatavoille (Opetushallitus 2004, 14). Lopuksi pohditaan opetussuunnitelmien tanssipedagogiikkaa sekä kansantanssia, ja miten ne voivat tukea muun muassa kulttuuri-identiteetin kehittymistä tai sulautuvat muihin oppiaineisiin.

3.1 Kansantanssi tanssin kentällä

Tanssin kenttä on suuri, lajien kirjo valtava ja kasvaa edelleen saaden uusia muotoja. Eeva Anttila (1994, 8-9) on jakanut tanssin kentän ”osallistuvaan ja esittävään tanssiin”. Tämä jaottelu käy ilmi seuraavasta kuviosta (Kuvio 1), joka tuo ilmi kansantanssin osana tanssin kenttää luonteeltaan osallistuvana ja sosiaalisena tanssimuotona.

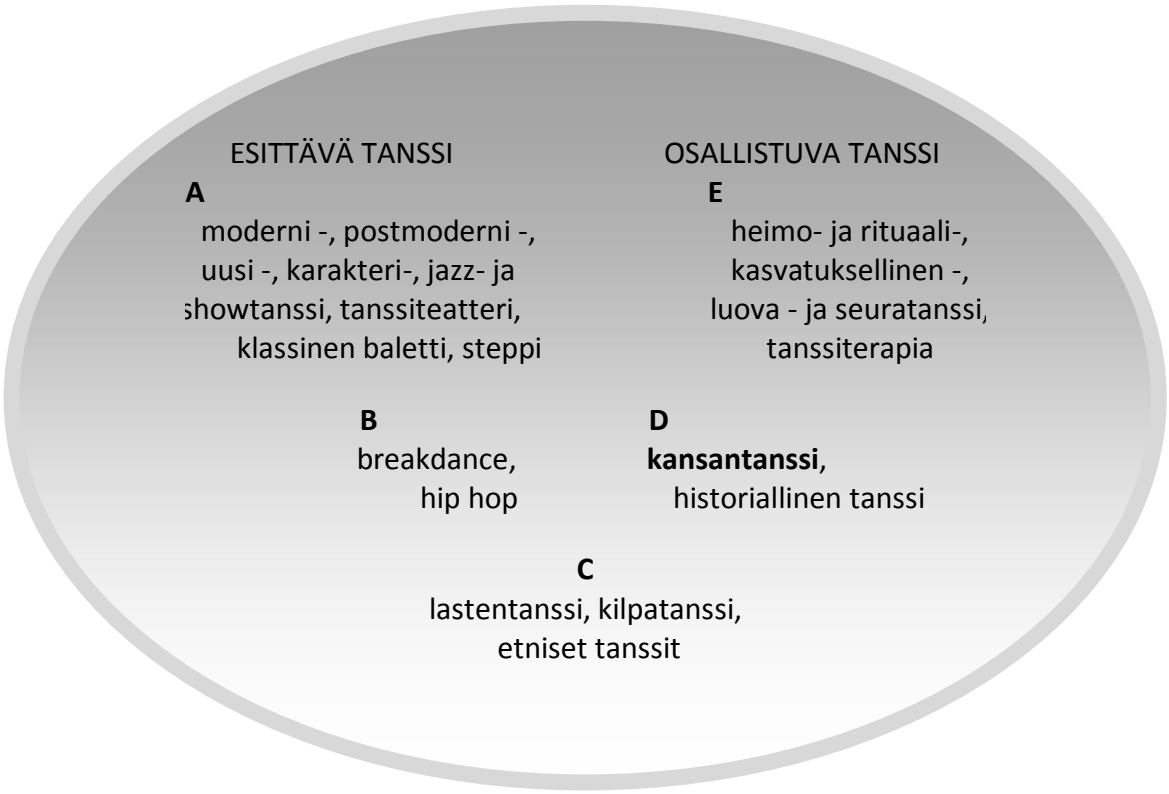

Kuvio 1. Tanssin kenttä (Anttila 1994, 9)

Anttilan kuvio selkeyttää tanssin eri lajien luonnetta, mutta nähdäkseni tässä tutkimuksessa tarkasteltavan kansantanssin tulisi sijoittua kuvion keskelle. Anttilan jaottelussa kansantanssin paikan määrittelee se, että kansantanssi katsotaan *luonteeltaan osallistuvaksi*. Tämä perustuu kansantanssin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen (ks. luku 2.1).

Kansantanssi ja siitä syntyneet lajit, nykykansantanssi ja FolkJam, voisivat hyvin sijoittua myös sarakkeen C alle, koska kansantanssi tänä päivänä voi olla sekä osallistuvaa että esittävää. Lisäksi kansantanssin perusopetus on usein lapsille suunnattua (Jylhä 2001, 28–29). Missä ja mitä tarkoitusta varten tanssitaan eli tilannekonteksti vaikuttaa siihen, kummalle puolelle kansantanssi enemmän painottuu. Esimerkiksi osallistuva kansantanssituokio voisi olla illanvietto, jossa tanssitaan yhdessä. Puhtaasti esittäväksi kansantanssi muotoutuu konsertissa, jossa tanssi tuodaan yleisölle esitettäväksi.

3.2 Kohti kehollista ja kokemuksellista kasvatuskenttää

Liike ja liikkuminen ovat ihmiselle luontaista ja sisäsyntyistä. Tästä konkreettisena todisteena jokainen voi palauttaa mieleen tilanteen tai hetken, jossa pieni lapsi liikkuu rytmisesti musiikkia kuullessaan. Tätä voidaan sanoa tanssimiseksi, vaikka lapsi ei vielä puhu tai kävele, eikä itse sitä tanssimiseksi tiedosta. (Anttila 2005, 71–84; Anttila 2001, 77–78.) Lapsuudessa musiikin ilmentäminen liikkeenä on luonnollinen toiminto. Lori-Anne Dolloffin (2005, 281, 290) mukaan pienet lapset eivät erota ajattelua, kuuntelua, tekemistä, leikkimistä tai oppimista toisistaan. Yksilön kasvaessa kohti nuoruutta ja aikuisuutta tämä musiikin ja kehon luonnollinen yhteys usein eliminoidaan. Kehosta loitontumiseen on vaikuttanut muun muassa teknologinen kehitys, koska suuren osan ennen ruumiillisesta työstä nykyisin hoitaa kone (esim. Lintunen 2007, 26). Tanssipedagogiikka voi tukea minkä tahansa taidon tai aiheen oppimista, jos kehon ja mielen yhteyttä pyritään ylläpitämään ja huomioimaan pedagogisessa toiminnassa. (Anttila 2005, 71–84.)

Eeva Anttila (2008, 57) toteaa, että *kehotietoisuus* on huonompaa, ja tehokkuuden tai kiireen ilmapiirissä kehotietoisuuden herätteleminen ja tukeminen on yhä vaikeampaa, kun halutaan nopeasti näkyviä oppimistuloksia. Tanssi mielletään usein osaksi liikuntakasvatusta peruskouluissa ja lukioissa, jolloin useimmiten jää opettajan omien

valintojen varaan, millaista tanssikasvatusta koulussa tarjotaan. Anttila (2013) tutki neljän vuoden ajan kehollisen oppimisen mahdollisuuksia kouluyhteisössä, jossa koko koulu osallistui tanssi-ilmaisuun. Tanssi oli osana koulun opetussuunnitelmaa ja integroituna muihin oppiaineisiin. Ajatus perustui kokonaisvaltaiseen (kehollisen) oppimiseen kehollisen kokemuksen avulla (Anttila 2013, 27.) Anttilan (2013, 36) mukaan käsitteellistämisen ja abstraktin ajattelun kehittymisen edellytyksenä ovat *kehollisetkokemukset*, koska jonkin asian ymmärrys pohjaa yksilön havaintoihin ja toimintaan ”suhteessa ympäröivään maailmaan”. Tanssin integrointi ei kyseisessä tutkimuksessa heikentänyt oppimistuloksia, vaikka kouluoppimisen varsinaiseen tiedolliseen oppimiseen käytetty aika olisi vähentynyt. Positiivisesti sen todettiin vaikuttavan yhteisöllisyyteen. Oppilaat kokivat tanssin tunnun eli liikkeen kehossa tärkeäksi, sekä sen tuoman ilon. (emt. 181–183.) Oma tutkimukseni sivuaa integraatiomahdollisuuksia kansantanssin osalta myös muihin aineisiin kuin esimerkiksi liikuntaan.

3.2.1 Kehon kokemuksellisuus

Kokemuksellisuuden tutkimus on ollut mahdollista vasta 1900-luvun pragmatististen ja fenomenologisten ajattelumallien myötä (Varto 2011, 20–32). Koska kasvatuksen tulisi kehittää monipuolisesti koko ihmistä, tulisi oppitunnilla koulussa olla läsnä tiedollisen ulottuvuuden lisäksi *taiteellinen ja toiminnallinen ulottuvuus* (Paalasmaa 2014, 41–42). Pragmatismissa oppiminen on sidoksissa toimintaan käytännössä ja tieto perustuu aistihavainnoille eli kehon kokemuksille (Anttila 2013, 31, 44). Ruumiinfenomenologian mukaan ihminen on kokonaisuus, jossa keho on ”oppimisen keskus” (emt., 31) Nämä ajattelumallit ovat mahdollistaneet tanssin, ylipäätään taidepedagogiikan, tutkimisen, jossa käytäntö on rinnakkain teorian kanssa ja tutkija on itse tärkeä osa tutkimusta. Nykyajan henkeen kuuluu itsensä kehittäminen, joten oman toiminnan reflektoinnin oppiminen on tärkeää. Tämä vaatii taidekasvattajalta laajaa ymmärrystä ihmisestä ja oppimisesta sekä halua tehdä muutoksia toimintaansa saamansa palautteen perusteella. (Varto 2011, 20–32; ks. myös Nurmi 2012, 59.)

Oppiminen mielletään koko ihmisessä tapahtuvaksi sosiaaliseksi sekä fyysiseksi toiminnaksi. Tanssissa liikkeen lisäksi kehossa tapahtuu aistimuksia ja kokemuksia sekä fysiologisia muutoksia. Oppimisen ja yksilön kehityksen kannalta olisi hyvä, jos nämä kehollisetkokemukset, ei-symboliset tietämisen esiasteet eivät jäisi huomiotta, vaan niille

annettaisiin mahdollisuus jatkojalostua symbolisiksi merkityksiksi. Tällöin jokaisen yksilöllinen kokemus otetaan huomioon ja sille annetaan tilaa; samalla on mahdollista rakentaa ja tuottaa yhteisiä merkityksiä sosiaalisessa toiminnassa. (Anttila 2013, 31–48.)

Yllä mainittujen näkemysten perusteella on seuraavassa kuviossa (Kuvio 2) vertailtu kahta eri oppimisnäkemystä: oppimisprosessia informaation siirtoon liittyvänä tapahtumaketjuna sekä kehollista kokonaisvaltaista oppimisprosessia, jossa merkitys syntyy omasta kokemuksesta ja sen reflektoinnista. Perinteinen malli, jossa valmis informaatio siirretään oppijaan, ei anna mahdollisuutta luovalle ajattelulle, omakohtaiselle kokemiselle ja oivallukselle. (Anttila 2013, 32; Räsänen 2011, 122–124.)

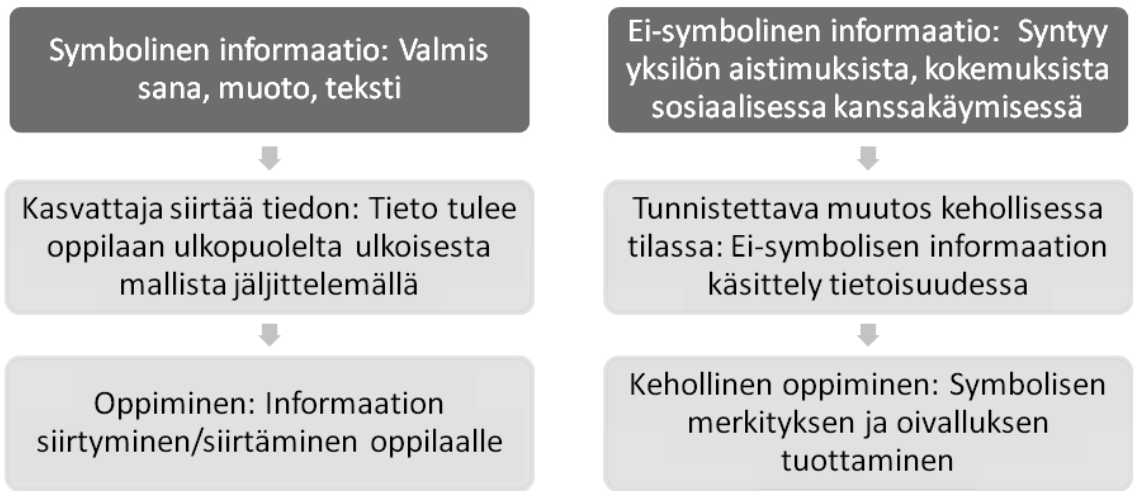

Kuvio 2. Valmiiksi annettuun informaatioon perustuva oppiminen vertailussa yksilön kokemuksellisuuteen ja kehollisuuteen perustuvassa oppimisessa

Puhuttaessa kokonaisvaltaisesta ja monipuolisesta yksilön kasvamisen tukemisesta, mikä on olennainen perusopetuksen ja kasvatuksen tehtävä (Opetushallitus 2004, 14), tulee muistaa, että myös keho on olennainen ja luonnollinen osa yksilöä.

3.2.2 Kriittisen suurennuslasin alla

Jo John Dewey (1859–1952) ”pyrki rakentamaan paitsi käsitystä oppimisesta ja tiedon luonteesta, myös käsitystä yhteiskunnan ja koulun välisestä suhteesta” (Väkevä &

Westerlund 2011, 35). Kokemus, kasvu ja sosiaalisuus ovat keskeisiä Deweyn ajattelussa, jossa oppimisen ymmärretään tapahtuvan aistihavaintojen perusteella. Häntä voidaan pitää *kokonaisvaltainen taidekasvatus* -käsityksen pohjana, jonka mukaan taiteella on keskeinen asema inhimillisen kasvun problematiikassa ja jonka mukaan taidekasvatus pystyy tarjoamaan välineitä kasvatustehtävissä. Kasvu on jatkuva ja muuttuva prosessi, ei jonkin lopputulos. Kasvun prosessille tulisi luoda puitteet, jotka mahdollistavat ristiriitojen havaitsemisen ja kannustavat kriittiseen arviointiin. Taidepedagogiikka ja taiteellinen toiminta ovat osa kulttuurisia toimintoja, joissa yksilön kokemus yhdistyy osaksi sosiaalisia prosesseja. (Törmä 1996, 126–132; Väkevä & Westerlund 2011, 35–39.)

Tämän tutkimusprosessin tavoite on löytää uusia mahdollisia tapoja käyttää kansantanssimateriaalia nuorten keskuudessa, joten kriittinen pohdinta on aiheellista. (Aittola & Suoranta 2001, 37). Tämä tutkimus on myös tekemisperustainen luova prosessi, jolloin kriittisyyden ja itsekriittisyyden harjoittaminen on välttämätöntä, jotta tuloksista voidaan saada luotettavia (Anttila 2005, 426). Tulee muistaa, että kriittisyys ei tarkoita vain kielteisiä asioita, kuten toimimattomien tapojen esiin nostamista, vaan pyrkimys on nimenomaan löytää erilaisia mahdollisuuksia ja ratkaisuja, jotta voidaan auttaa muita (Paalasmaa 2014, 23).

Kriittinen pedagogiikka ja radikaali kasvatus pohjaavat ajatuksiin osallistavasta erilaisten kasvatuskäytäntöjen pohtimisesta, epäkohtien havaitsemisesta sekä kaikkien yhdenvertaisuudesta. Kriittinen pedagogi on avoin tilanteille ja tähtää muutokseen, jotta mahdollinen ristiriita ratkaistaisiin, ja muutos parempaan voisi tapahtua vuorovaikutuksellisessa tilanteessa. (Suoranta 2005, 15–17, 20–22.) Myös tämän tutkimuksen tarkoitus on saada aikaan uusien toimintatapojen pohtimista kansantanssin osalta koulumaailmaan sekä kansantanssin harrastajakentälle.

Tässä tutkimuksessa tanssipedagogiikkaa ajatellaan kokonaisvaltaisen kasvatuksen ja kokemuksellisuuden välineenä. Tutkimus ei koske vain koulumaailmaa, vaan myös sen ulkopuolista taito- ja taideopetusta sekä suomalaiseen kulttuuriin liittyvää aihetta, kansantanssia, joten tutkimuksen näkemys koskettaa yhteiskuntaa laajemmin. Kriittinen pedagogiikka painottaa vuorovaikutusta opetussuunnitelmien ja yhteiskuntatieteiden välillä. Opetuksen sekä opetusmateriaalien suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa

huomio tulisi kiinnittää yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin, mutta myös siihen, että kasvattaja ymmärtää koulun olevan oppilaan arjen rikastaja. Tällöin opettaminen ja koulu eivät tapahdu kulttuurisessa ja sosiaalisessa tyhjiössä, vaan oppilaat saavat välineitä nähdä ja ymmärtää yhteiskuntaa. Oppilaiden omille arkikokemuksille annetaan mahdollisuus olla oppimisen perustana, jolloin he eivät ole äänettömiä tiedon siirtokohteita. (Aittola & Suoranta 2001, 18–21; Paalasmaa 2014, 14–22.)

Paalasmaan (2014, 18) mukaan yhteiskunnan tulisi olla ihmistä eikä ihmisen yhteiskuntaa varten. Yksilöä ja tietoa korostavassa nyky-yhteiskunnassa voi olla vaikeaa esimerkiksi koulupäivän aikana todella syventyä, oivaltaa ja keskittyä, koska nuoret ovat tottuneet kiihkeään rytmiin jo vapaa-aikanaan, ja sekä oppilaat että opettajat kiirehtivät tunnilta toiselle tiukkaan tahtiin. Opetukselle ja kasvatukselle tulisi antaa mahdollisuus rauhoittua olennaiseen. (Anttila 2008, 58.)

3.2.3 Matkimisesta kohti kehollista tanssi-ilmaisua opetuksessa

Ihmiskäsitys ja ajattelutapa, jossa opettaja antaa valmiiksi pureskellun informaation suoraan oppilaalle (ks. Luku 3.2, Kuvio 2), perustuu pitkälti matkimalla oppimiseen, toteaa Inkeri Sava (1993). Tanssissa tämä toteutuu niin, että opettaja näyttää mallisuorituksen ja oppilaat pyrkivät toistamaan sen samalla tavalla. Opettajan tehtävä on kontrolloida suoritusta ja korjata virheet. Behavioristinen oppimiskäsitys oli pitkään vallalla myös tanssin opettamisessa. Sillä voitiin saavuttaa ulkoisesti opittua taituruutta, jolloin opetus ei antanut tilaa oppilaan omille valmiuksille ajatella tai ymmärtää. Tällöin yksilö saattaa toteuttaa ulospäin taitavaa liikemateriaalia vailla omaa pohtimista, ja oppimisprosessi on tyhjiö, pelkkä matkimalla opittu suoritus. (Sava 1993, 18.)

Monet tanssipedagogit korostavat nykyään, että tanssikasvatuksen tulee olla oppilaslähtöistä ja että sen tulee perustua tekemällä oppimiseen ja toimintaan.(mm. Anttila 1994; 2013, 51; Salminen & Turpeinen 2011). Nuorta yksilöä voi auttaa alkuun myös matkimalla oppiminen. Ottaen huomioon nuoren iän ja mahdolliset kehittymiseen liittyvät paineet ryhmässä, matkiminen voi kuitenkin viedä huomion oman kehon ulkoisesta pohtimisesta, ja antaa tilaa oman itsen toteuttamiselle ilman, että joutuu miettimään esimerkiksi ”Miltä minä näytän?” (Vahtola 2007, 71–72.)
Opettajan omalla asenteella, eleillä, sanoilla ja tekemisellä on iso merkitys, jotta kasvatettava ei koe, että hänen pitäisi toistaa jotain mekaanisesti. Matkimiseen on

mahdollista alkaa pikkuhiljaa lisätä esimerkiksi erilaisia liikkeen laatuun vaikuttavia ominaisuuksia, joita liikkeessä voi oppilas ottaa huomioon. Ohjaaminen mielikuvilla voi auttaa toteuttamaan fyysisesti erilaista liikemateriaalia: ajatus siitä, että kantaa itsensä ylväästi, tai kysymys, miltä jokin näyttää liikkuessaan, voi saada oppijan aktivoimaan kehonsa, tekemään ja toimimaan, aluksi huomaamattaankin. Jotta omakohtainen tekeminen voi saada alkunsa, voi kokeilla tuttujen tunnetilojen kautta tekemistä - miltä kehossa tuntuu, jos olet vihainen, iloinen, väsynyt jne. Näin nuoret voivat siirtää mahdollisia ristiriitojansa toimintaansa ja mekaanisen suorittamisen sijaan voidaan saada tasapaino persoonallisen kokemuksen, tulkinnan ja ilmaisun välille. Silta siihen, että oppilas alkaa itse toimia ja hakea kehonsa avulla ratkaisua, voi löytyä musiikin ja liikkeen, myös monen muun oppiaineyhdistelmän, avulla. (Juntunen 2011, 68–69; Kurki 2007, 12–13; Vahtola 2007, 72–73; Pätäri-Rannila & Vahtola 2007, 89–95.)

Matkiminen voi olla sekä vahvuus että heikkous. Matkimalla oppimista tarvitaan taidon ja tiedon korkeatasoisempaan osaamiseen ja hiomiseen. Se ei kuitenkaan tarkoita, että tieto ja taito kaadetaan sellaisenaan oppilaaseen. Virheitä ei siinä mielessä ole, että taiteessa ei ole yhtä oikeaa tai väärää; tarkoitus on oppia ymmärtämään yhdessä ja erikseen. Kansat, jotka muokkasivat muualta tulleita tansseja omannäköisikseen, ovat aina ymmärtäneet tämän, mistä osoituksena ovat lukemattomat toisinnot samoista tansseista. Eri muodot ja tavat tehdä eivät olleet virheitä kansan parissa, vaan erilaisten persoonien tai yhteisöjen tulkintoja. Tärkeää on opettajan itse ymmärtää mihin pyritään. Opettajan on tärkeää löytää tapoja, jotka voivat tuoda esiin oppilaiden henkilökohtaisia kokemuksia sekä auttaa heitä tuottamaan ja ymmärtämään näiden kokemusten merkityksiä kehollisessa toiminnassa. (Anttila 2011, 161–171; Löytönen & Sava 2011, 99–101, 104–105; Rouhiainen 2011, 78–85; Laiho 1990, 25.)

3.3 Taide- ja tanssikasvatus opetussuunnitelmissa

Valtakunnallisten opetussuunnitelmien taustalla olevat oppimiskäsitykset perustuvat ymmärrykseen siitä, että oppiminen on taitojen ja tietojen ”rakennusprosessi” (OPH 2004, 18). Oppiminen ymmärretään aktiiviseksi toiminnaksi, jossa yksilö aiemman kokemuksensa ja tiedon pohjalta tulkitsee uutta opittavaa ainesta (ks. tämän työn luku 3.2.1). Elinikäiseen oppimiseen tulisi kannustaa monipuolisten työskentelytapojen kautta. Tulevien opetussuunnitelmien luonnoksessa mainitaan uusien tietojen ja taitojen

oppimisen rinnalla ongelmien ratkaisu niin yksilönä kuin yhdessä muiden kanssa sekä omien kokemusten ja oppimisprosessien reflektointi. Oppimisen tulisi olla erottamaton osa yksilön kokonaisvaltaista ihmisenä kasvua sekä yhteisön hyvään elämään pyrkivää rakentamista. (OPH 2004, 18; OPH 2012, 1–2.)

Marja-Leena Juntunen (2011, 57) kirjoittaa artikkelissaan, joka käsittelee säveltäjä-pedagogi Jacques-Dalcrozen vaikutuksia taidepedagogiikkaan, että kyseisessä pedagogiikassa *eri taidemuodot sulautuvat yhteen*: teksti, draama ja kuva tulevat mukaan luontevasti, vaikka musiikki ja liike ovatkin ensisijaiset työskentelytavat. Tanssin avulla on mahdollista opetella vaikka geometrista hahmottamista tai yksinkertaisia laskutoimituksia. Näin ollen tanssi- ja musiikkikasvatus voivat tukea kokemuksellisuutta ja kokonaisvaltaista oppimista ja toimintaa muissakin aineissa. (Juntunen ym. 2010, 71.)

Oppimiskäsityksen yhteydessä todetaan, että opetuksen ilmapiirin tulisi olla vuorovaikutuksellinen ja avoimeen todenmukaiseen palautteeseen rohkaiseva. Oppimisen tulisi olla monimuotoista ja oppilaan tulisi kokea opittava asia itselleen merkitykselliseksi. (OPH 2012, 2.)

3.3.1 Kulttuuri-identiteetti ja tanssikasvatus

Valtakunnalliset opetussuunnitelmat antavat selkeän ohjeen siitä, että oppilaan tulisi tuntea omaa kulttuuriaan sekä oppia sosiaalista kanssakäymistä. Opetushallituksen Perusopetuksen arvopohja -luvussa sanotaan, että ”opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri” (OPH 2004, 14). Näin ollen jokaisen suomalaisessa peruskoulussa opiskelleen lapsen ja nuoren tulisi tuntea myös suomalaisen kulttuurin tanssiperinnettä. Perusopetuksen (emt., 39) tavoitteissa mainitaan, että oppilaan tulisi tuntea ja arvostaa omaa kulttuuriperintöään sekä ymmärtää suomalainen kulttuuri-identiteetti osana eurooppalaista ja pohjoismaista kulttuuria. Oman maaperän juurista tietävänä ja niitä tuntevana on helpompi olla omana itsenään kansainvälisessä maailmassa, löytää oma itsensä sekä ymmärtää muita (OPH 2013).

Valtakunnalliset opetussuunnitelmat antavat selkeät viitteet siitä yleissivistyksestä, joka peruskoulun ja lukion tulisi antaa suomalaisen kulttuurin osalta. Voidaan ajatella, että alun perin sosiaalisena tapahtumana Suomen kansan parissa syntynyt tanssin laji

välittää sosiaalisia ja yhteisöllisiä arvoja sekä tukee yksilöiden kokonaisvaltaista kasvamista. Nämä ovat keskeisiä asioita ja tavoitteita Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelmassa. (OPH 2004, 14, 19, 249.) Nykynuoret voivat löytää uutta ja vanhaa yhdistävästä kansantanssimateriaalista kosketuksen tähän päivään ja samalla päästä osallisiksi kulttuurin historiasta. Tätä kautta opittaessa voi avautua mahdollisuus ymmärtää kulttuurin merkityksiä ja kulttuuria ylipäätään (OPH 2004, 18).

”Ihminen on perimänsä ja ympäristönsä summa. Elämänkokemuksen myötä me kaikki muutumme, mutta taustamme näkyy meistä”, toteaa taiteilija Marja Kolu. (Vesanummi 2014.) Kulttuuri-identiteetin rakentuminen muodostuu merkityksellisten kokemusten kautta. Aito vuorovaikutus, oppiminen yli kulttuuri- ja kielirajojen sekä yhdessä toimimiseen rohkaiseminen myönteisten muutosten puolesta ovat kasvatuksellisesti arvokkaita näkemyksiä. (OPH 2012, 6.)

Tanssi- ja musiikkikasvatuksessa eri kulttuurien välinen keskustelu tapahtuu luontevasti, koska tanssissa ja musiikissa ei ole kielimuureja. (Louhivuori 2009; Peltonen 2013.) Kansantanssi voi olla myös avartavaa oppiainesta niille, jotka eivät ole juuriltaan suomalaisia, sillä se voi antaa ymmärrystä suomalaisesta kulttuurista. Anu Lindström pohtii muusta kulttuurista tuleville suomalaisen kulttuuriperinnön ja kansanmusiikin olevan usein vierasta (Lindström 2010, 6). Opetuksessa tulisikin huomioida suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen eri kulttuuritaustoista tulevien yksilöiden myötä. Kansantanssi sanattomana mutta kehollisena oppiaineksena voi edesauttaa toisesta kulttuurista tulevan yksilön osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa sekä edistää kulttuurien välistä ymmärtämystä ja suvaitsevaisuutta. (ks. Hämeenlinnan Opetuspalvelut 2011, 14; OPH 2004, 14; OPH 2012, 6.)

3.3.2 Taito- ja taideaineista tanssi- ja liikuntakasvatukseen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2004) on annettu kasvatuksellisia tavoitteita ja päämääriä taito- ja taideaineita koskien. Tutustumisen oman paikkakunnan kulttuuritarjontaan tai -harrastuksiin, jopa mahdollisiin tulevaisuuden ammatteihin, tulisi sisältyä jo alaluokilla taito- ja taideaineisiin. Oppilaan tulisi saada aineksia oman itsensä kehittämiselle niin suomalaisen kuin muidenkin (käsityö)kulttuurien kautta. Tavoitteena on myös pyrkiä ymmärtämään taiteellista yksilöllistä prosessia. Lisäksi mainitaan, että oppilaan tulisi ”ymmärtää teknologian,

kulttuurin, yhteiskunnan ja luonnon välisiä riippuvuuksia” (OPH 2004, 246).

Liikunnan keskeisissä sisällöissä on mainittu musiikki- ja ilmaisuliikunta sekä tanssi, ja tavoitteena on oppia liikkumaan ja toiminaan sekä itsenäisesti että ryhmässä ja samalla etsiä uusia harrastusmahdollisuuksia ympäristöstään (OPH 2004, 249–250). Toiminnassaan oppilaan tulisi osata ottaa huomioon toiset sekä noudattaa sopimuksia ja sääntöjä. Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen mainitaan toistuvasti uudessa opetussuunnitelmaluonnoksessa (OPH 2012, 2). Opetuksen tulisi tukea kokonaisvaltaista kasvua kohti itsenäisyyttä ja yhteisöllisyyttä sekä tukea oppilaan omaa ilmaisua.

Mielenkiintoinen ilmaus, joka vaatisi ehkä erillistä tarkastelua, on valtakunnallisen opetussuunnitelman liikuntakasvatuksen yleisen määritelmän maininta, jossa sanotaan liikuntakasvatuksen pohjautuvan kansalliseen liikuntaperinteeseen (Opetushallitus 2004, 248). Näin ollen voisi ajatella, että jokaisessa koulussa tutustuttaisiin suomalaiseen kansantanssiin, koska se on suomalaisen tanssi- ja liikuntaperinteen osa. Kansallisen liikuntaperinteen käsitettä ei ole kuitenkaan avattu. Se saatetaan käsittää peruskoulun rakenteellisen suunnittelun alkuun 1950-luvulle, jolloin kyseessä olisi lajeja pääasiassa 1950–2000-luvuilta. Suositut lajit vaihtelevat vuosikymmenittäin, perusteena voi olla esimerkiksi suomalaisten menestyminen tietyissä lajeissa tai määrällinen volyymi. (Ks. Malinen 1992, 14–15; Hänninen & Hänninen, 1998, 10; Taskinen 2007, 22.) Näkökulma on kapea, jos katsantokanta suomalaisen kulttuurin historiaan liikunnan näkökulmasta veisi vain 1900-luvun puoliväliin.

Jo edellisten valtakunnallisten opetussuunnitelmien (1994) liikuntakasvatuksen tavoitteiden ja niiden toteutumisen välillä havaittiin ristiriitaa: esteenä liikuntakasvatuksen tavoitteiden toteutumiselle olivat Hännisten (1998, 30) mukaan muun muassa puute ammattitaitoisista opettajista ja vähenevät oppitunnit. Tanssiliikunnan osalta Opetushallitus toimii yhteistyössä Suomen Tanssioppilaitosten Liiton kanssa. Opetushallituksen Edu.fi -sivustolla tanssin (2010) tavoitteita on kuvattu seuraavasti:

> ”Tanssin tarkoitus on luoda pohjaa oppilaan persoonallisuuden tasapainoiselle kehitykselle. Tanssitunti opettaa kehon hallintaa, keskittymistä, kehon kielen rohkeaa ja samalla hallittua käyttöä ja fyysisten tuntemusten sietokykyä. Tanssilla on vahva vaikutus tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erilaisten

> kokemusten ja kokeilujen myötä oppilaiden oma liikemateriaali laajenee ja monipuolistuu. Sen kautta he myös rohkaistuvat ilmaisemaan itseään entistä rohkeammin ja luovemmin.”

Eri tanssi- ja liikuntalajien erityisosaajat voivat olla tärkeitä yhteistyökumppaneita koululle, jotta opetussuunnitelmien tavoitteisiin päästään.

3.3.3 Hämeenlinnan kaupungin opetussuunnitelma

Valtakunnalliset opetussuunnitelmat luovat kehyksen, jonka pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan. Koska jokainen kunta tekee omat suunnitelmansa valtakunnallisten opetussuunnitelmien pohjalta, avaan seuraavassa vielä lyhyesti Hämeenlinnan kaupungin opetussuunnitelmaa, johon tässä tutkimuksessa tarkastelemani kansantanssitunnit perustuivat.

Hämeenlinnan opetussuunnitelmassa on mainittu erikseen opetusmenetelmien tavoitteena *monipuolistaa perinteinen luokkaoppimisympäristö lähiympäristöön*, jolloin erilaiset tahot ja palvelut koulun ulkopuolellakin voivat tukea oppimista (Hämeenlinnan Opetuspalvelut 2011, 11). Toiseksi kantavaksi teemaksi on otettu *osallisuus* osana koulujen toimintakulttuuria. Tämä poikkeaa hieman valtakunnallisesta voimassa olevasta vuoden 2004 opetussuunnitelmasta.

Ajatuksena Hämeenlinnassa on *edistää sekä kulttuuritietoisuutta että suvaitsevaisuutta*. Tähän pyritään luomalla vuorovaikutustilanteita, joissa oppilaan on mahdollista vaikuttaa asioihin (emt., 14). Kerhotoimintaa pyritään kehittämään nuorten tarpeita kuunnellen, jotta nuoret voisivat löytää toiminta- ja harrastusmahdollisuuksia (emt., 15). Samoin tulisi luoda mahdollisuuksia kohdata erilaisia sosiaalisia oppimistilanteita, joissa tapahtuvalla yhteistyöllä voitaisiin luoda erilaisia oppimista ja kasvua tukevia ympäristöjä (Kuvio 3).

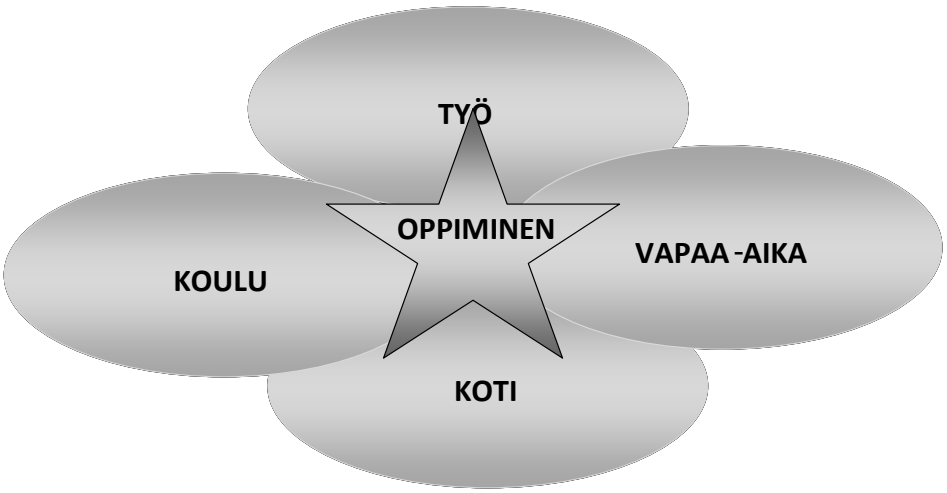

Kuvio 3. Oppimista rajapinnoilla (Hämeenlinna, 2005, 19)

Lähiympäristön toimijoiden yhteistyö Hämeenlinnassa on mainittu nimenomaan taidekasvatuksen oppimisympäristöjen monipuolistamisen yhteydessä. (Hämeenlinna 2005, 19.) Kansantanssi alun perin sosiaalisena ja kulttuuriin kuuluvana tanssimuotona voi tarjota yhden tällaisen oppimista tukevan ympäristön (Kuvio 3). Yhteistyö ja suunnittelu paikallisten erityisosaajien kanssa toimisivat kansantanssinkin kohdalla varmasti yhtenä tärkeänä väylänä kohti lajin monipuolista käyttöä.

4 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esitellään aluksi tutkimuskysymykset sekä taustoitetaan kahden eri tutkimusaineiston syntyä. Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät selviävät tässä luvussa myös. Lopuksi pohditaan tutkimuksen ja tutkijan etiikkaa tässä tutkimuksessa.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen lähtökohtana oli ajatus siitä, voisiko suomalainen kansantanssi löytää kosketuspintaa nykypäivään nuorten avulla ja nuorten maailmassa. Tavoitteeni oli tehdä muutoksia tällä hetkellä vallitseviin käytäntöihin ja sitä kautta saada keskustelua sekä muutosta aikaiseksi (Kuula 1999, 206–208). Tutkimuskysymykset tarkentuivat tutkimusprosessin aikana ja alkuperäinen tutkimustehtävä sai alleen tarkentavia kysymyksiä.

Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat:

1) Miten suomalainen kansantanssimateriaali voi löytää kosketuspintaa koululaisnuorten oppimateriaalina?
   - Millaisia ajatuksia oppitunneilla käytetty kansantanssimateriaali nuorissa herättää?
   - Millaisia mahdollisia ennakkoasenteita nuorilla esiintyy?

2) Mitä muutoksia suomalaisen perinteisen kansantanssin harrastuskentällä tarvittaisiin, jotta sekä uusi nykykansantanssi- että vanha perinteinen kansantanssimateriaali koettaisiin merkittäviksi lajin kannalta?
   - Käytetäänkö perinteisellä harrastajakentällä nykykansantanssi-materiaalia ja miten paljon?
   - Millaisia esteitä mahdollisesti löytyy uuden ja vanhan kansantanssimateriaalin käytölle harrastajakentällä?
   - Millaisia ennakkoasenteita tai ajatuksia mahdollisesti harrastajakentältä löytyy?

3) Millä tavoin suomalainen kansantanssi voisi tarjota nuorille opetusmateriaalina kiinnostavan oppimisympäristön yhtenä taito- ja

taideaineiden lajina?

- Miten kansantanssi voisi integroitua eri aineisiin?
- Miten sosiaalinen kanssakäyminen voi toteutua kansantanssin yhteydessä?
- Miten kansantanssin asemaa voitaisiin parantaa?

4.2 Kohti toimintatutkimusta

Kansantanssinuorten Liitto KTNL kysyi kiinnostustani suunnitella vuosi- ja kenttäohjelmisto lapsille ja nuorille kesän 2013 valtakunnallista Mahtimeiningit-kansantanssitapahtumaa (7.-9.6.2013) varten. Toiveena oli, että *nuoret* otettaisiin huomioon suunnittelussa niin, että ohjelma kiinnostaisi heitä. Koska sain lähes vapaat kädet, päätin tehdä ohjelman, joka poikkeaa totutusta ja jota halusin lähestyä näkökulmalla, jossa kansantanssimateriaali on muutakin kuin perinteinen. Vastaanotto ajatukselle oli positiivinen, joten kesän 2012 aikana suunnittelin ja toteutin kansantanssikokonaisuuden ”Karhuja, äijiä ja neitoja” (ks. Liite 6; KTNL 2012), joka sisälsi harjoitusmateriaalin ohjeineen sekä cd:n, jolla oli musiikit kyseisen ohjelmiston tansseihin. Ohjelmassa oli totutusta poiketen uutta nykykansantanssikoreografiaa perinteisen kansantanssin rinnalla. Tanssikokonaisuus sisälsi myös tarinallisen juonen – tosin löyhän, jotta ohjelman tansseja voisi käyttää yksistäänkin tarvittaessa, eli jotta ohjelmistosta olisi iloa sellaisellekin ryhmälle, joka ei itse tapahtumaan osallistuisi.

Syyskuussa 2012 Kansantanssinuorten Liiton toimesta kansantanssin harrastuskentällä toteutettiin vuosiohjelmistokurssi, jossa opetin ”Karhuja, äijiä ja neitoja” -kokonaisuuden KTNL:n jäsenseurojen ohjaajille. Tällä kurssilla sekä syksyn 2012 kuluessa saadun palautteen perusteella toteutin tammikuussa 2013 nuorten ohjelmistokokonaisuudesta lisäopetusmateriaalia videoinnin muodossa.
Kysely, joka lähetettiin maaliskuussa 2013 KTNL:n jäsenyhdistyksille, koski edellä mainittua kansantanssikokonaisuutta ”Karhuja, äijiä ja neitoja” sekä uuden ja perinteisen kansantanssin käyttöä harrastajakentällä.

Keväällä 2013 kysyin Kanta-Hämeen alueen muutamalta yläkoululta ja lukiolta, olisiko heitä kiinnostanut *nuorille kansantanssikurssi*, jonka sekä suunnittelisin että ohjaisin. Samalla koululaiset voisivat saada kulttuuriin, tanssiin ja musiikkiin liittyvän

valinnaiskurssin. Tuntien toteutus sovittiin yhden hämeenlinnalaisen koulun kanssa syksylle 2013. Sekä yläkoulun että lukion liikunnan opettajat olivat kiinnostuneita ottamaan aiheen vastaan, ja ajatuksena oli, että tunteja pidettäisiin yhteisesti. Yläkoululaisten ja lukiolaisten saaminen yhtaikaa tunneille osoittautui hankalaksi, joten lopulta päädyin opettamaan yläkoulun valinnaiseksi kurssiksi tarjottua liikunnan tanssiaiheista kurssia.

Yllä kuvattujen ryhmien ajateltiin olevan olennaisia vastaamaan tutkimuksen ydinkysymykseen siitä, minkälaista kansantanssimateriaalin tulisi olla käytännössä, jotta nuoret voisivat kokea kansantanssin kiinnostavaksi niin koulussa kuin koulun ulkopuolella. Tutkimusongelmat liittyivät molemmilla kentillä pyrkimykseen löytää muutoksia ja ratkaisuja toimintatapoihin kansantanssin opetus- ja kasvatuskentällä. (Kuula 1999, 66.) Avuksi tarvittiin työkaluja, jotka auttaisivat saamaan tietoa molemmilta kentiltä totutusta poikkeavan kansantanssioppimateriaalin toimivuudesta. Kriittinen pohdinta, omakohtaisen tiedon kehittäminen käytännössä ja yhteistoiminnallisuus veivät tutkimuksen kohti toimintatutkimuksellista viitekehystä: prosessin aikana käytännön kentällä muodostui useita lyhyempiä syklejä. Syklin elementit suunnitelmista toteutukseen ja reflektoinnista analyysiin kietoutuivat toisiinsa. Uusi sykli sai alkunsa havaitun ja analysoidun epäkohdan johdosta. (Kuula 1999, 66–67, 218–219, 225; Linturi 2000.) Aineistonkeruu ja tutkimusaikataulu selviävät seuraavasta kaaviosta (Kuvio 4).

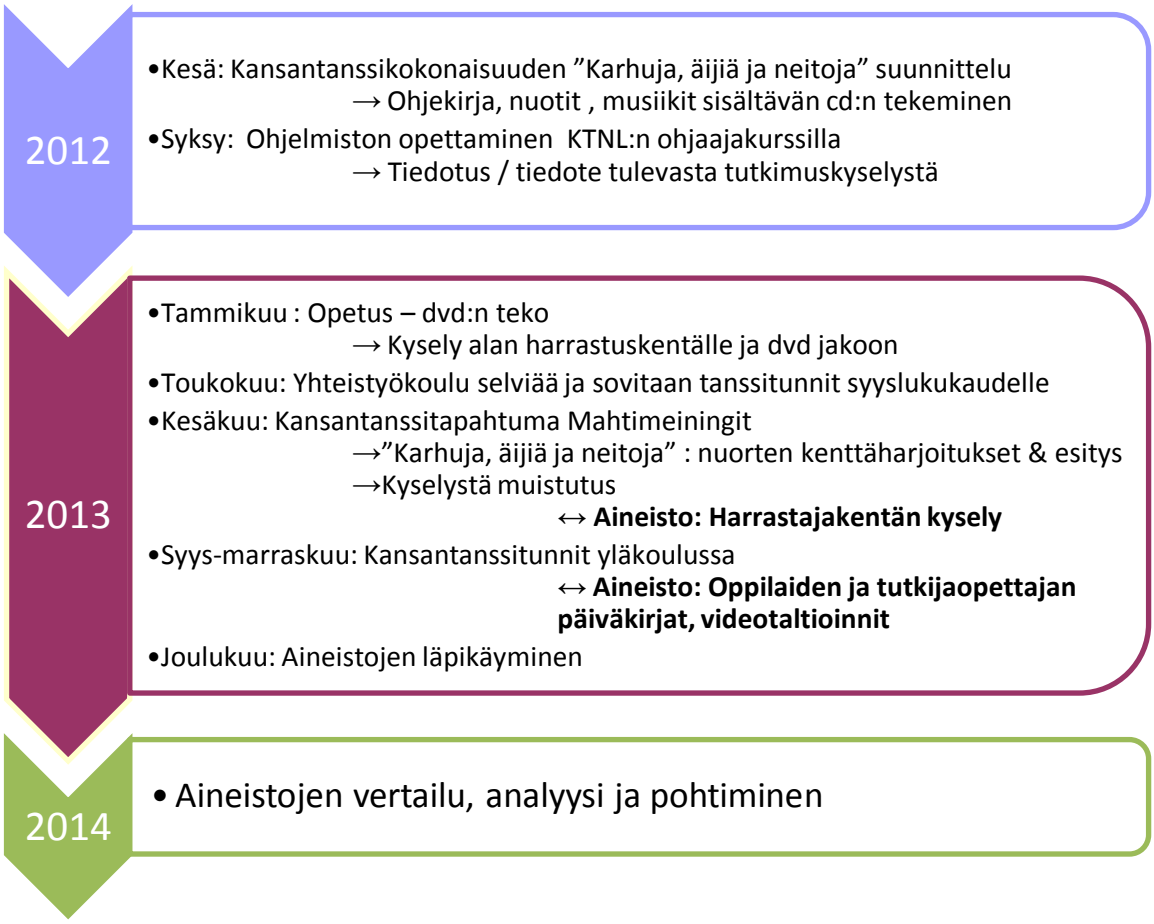

Kuvio 4. Toimintatutkimuksen aikataulu ja aineistonkeruu

4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineistot

Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus, jossa aineistonkeruumenetelmänä olivat osallistuva havainnointi, oppimispäiväkirja sekä kysely. Päiväkirja sekä kysely sisälsivät osittain strukturoituja, avoimia kysymyksiä. Kyselyn osalta kerättiin myös kvantitatiivista aineistoa, jonka tarkoitus oli tukea kvalitatiivista materiaalia ja antaa pohjaa suuremmalle kvalitatiiviselle aineistolle. (Anttila 2005, 231; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 132–133, 214.)

Tutkimukseni sisälsi toimintatutkimuksen piirteitä. Toimintatutkimus pyrkii saamaan aikaan muutosta ja löytämään ratkaisuja luonnollisessa toiminnassa ilmenevään käytännön ongelmaan, minkä vuoksi menetelmä soveltui hyvin tähän tutkimukseen. Toimintatutkimuksessa on kyse myös toisen ihmisen kokemuksellisesta ymmärtämisestä. Tutkijan omien kasvatusnäkemysten reflektointi ja kasvattajana

kehittyminen kuuluivat kiinteästi tähän tutkimukseen. Tutkimusaineisto koostuu itse tuottamastani materiaalista ja tutkimukseen osallistuneiden ryhmien yksilöiden antamasta aineistosta. (Kuula 1999, 12–13; Nurmi 2012, 18–19.)
Toimintatutkimuksessa havainnointi kentällä ja aineiston analyysi nivoutuvat toisiinsa, ja aineistoa voi analysoida yleensä vain kentällä ollut tutkija itse. Toimintatutkimus ei etene hierarkkisesti, vaan sille ominaista on syklisyys, jossa tutkija jo kentällä ollessaan analysoi syklien tuottamaa tietoa. Tutkija pyrkii muuttamaan toimintaansa ja reflektoi tietoa yhdessä mukana olevien toimijoiden kanssa. Tutkijan ollessa kentällä tulisi huomio kiinnittää mahdollisimman luonnolliseen toimintaan, jolloin tutkittavat voisivat unohtaa tutkijan roolin. (Grönfors 2011, 76, 85; Hirsjärvi ym. 2007, 160, 217–218; Linturi 2000.)

4.3.1 Kyselyaineisto kansantanssin harrastajakentälle

Kyselyaineisto kerättiin ja toteutettiin sähköpostilomakekyselynä kevään ja kesän 2013 aikana. Kyselyyn pyydettiin vastaamaan sähköpostitse tai lähettämällä lomakkeen perinteisenä postina. Kysely lähetettiin sekä Kansantanssinuorten Liiton (KTNL) että vanhimman suomalaisen kansantanssijärjestön Suomalaisen Kansantanssin Ystävien eli SKY:n jäsenseurojen yhteyshenkilöille. Kysely osoitettiin nuorten ryhmien ohjaajille ja tanssijoille, jotka olivat tutustuneet 2012–2013 vuosiohjelmistoon ”Karhuja, äijiä ja neitoja”. Seuroja on yhteensä 50 tällä hetkellä. Seuroista 15 on molempien järjestöjen jäseniä. (A. Perheentupa, henkilökohtainen tiedonanto 3.9.2013.) KTNL on nuorten ja SKY aikuisten kansantanssijärjestö, mutta ne toimivat yhteistyössä (KTNL, 2014). Järjestöjen jäsenten ikäjakaumat ovat osittain päällekkäiset. Tämä tarkoittaa, että 18–29 -vuotias voi olla myös aikuisjärjestö SKY:n jäsen. Lasten ja nuorten järjestö KTNL:n jäseniä voivat olla kaikki alle 29-vuotiaat[4].
Kansantanssinuorten Liiton (ja SKY:n) jäsenseurat toimivat ympäri Suomea ja jopa maan rajojen ulkopuolella. Kaikille seuroille haluttiin antaa tasavertainen mahdollisuus vastata, joten kysely oli perusteltu. Koska tässä tutkimuksessa tarkoitus oli kartoittaa kvalitatiivisen tiedon lisäksi myös perinteisen kansantanssin harrastajakentän uuden nykykansantanssimateriaalin käyttöastetta kvantitatiivisesti, kyselylomakkeen katsottiin sopivan toisen aineiston keräämiseen (Routio, 2007; Hirsjärvi ym. 2007, 188–191.)

[4] Nuoren ihmisen määritelmä on muuttuva, mikä ilmenee muun muassa Nuorisotyön tallentamiskeskuksen (2013) sanastosta. Nuori määritellään Suomen tuoreimmassa nuorisolaissa alle 29-vuotiaaksi (Nuorisolaki 2006, 2§). KTNL noudattaa kyseistä määritelmää (M. Lankinen, henkilökohtainen tiedonanto 4.1.2014).

Vastauksia tuli yhteensä 12, yhdeksästä seurasta. Saman seuran sisällä voi olla useampi nuorten ryhmä, mutta suurimmalla osalla on yksi, jollain ei ollenkaan. Seurojen puitteissa toimivien ryhmien yhteyshenkilöt ryhmineen olivat vastaajia. Vastauksia tuli ensin vain pari, joten kysely lähetettiin KTNL:n ja SKY:n toimiston kautta uudelleen. Kolmannen kerran pääsin itse Mahtimeiningit -tapahtumassa kesäkuussa 2013 muistuttamaan asiasta, ja lopulta kesän aikana muodostui hieman kattavampi vastausjoukko. Vastausprosentti oli näin ollen 24 %.

Kysely koski nuorten osuutta kokonaisuudessa ”Karhuja, äijiä ja neitoja”, josta kerrottiin aiemmin (ks. 4.1.1). Koska ohjelmisto oli suunniteltu KTNL:n harrastajakentälle, rajaus muodostui pääasiassa KTNL:n jäsenseuroihin, vaikka Suomessa on myös muita kansantanssialan järjestöjä. Toinen peruste oli, että KTNL on perinteisen kansantanssin puolelle painottunut, ja tutkimuksella haluttiin saada tietoa uutta ja vanhaa materiaalia yhdistävästä ohjelmasta nimenomaan perinteisen kansantanssin kentältä. Kyselyllä pyrittiin saamaan myös tietoa siitä, käytetäänkö seuroissa uutta nykykansantanssimateriaalia ja kuinka paljon sekä mitä ajatuksia tai mahdollisia käytännön ongelmia uutta ja vanhaa yhdistävä ohjelmistokokonaisuus aiheutti.

Kysymyksiä kyselyssä oli kaiken kaikkiaan 10, ja ne olivat suurelta osin avoimia (ks. Liite 2). *Kyselyn teemat* olivat jo selvillä ennen kyselyn laatimista, ja se koski selkeästi rajattua, tiettyä kansantanssimateriaalia eli ”Karhuja äijiä ja neitoja” -ohjelmistoa (Kumpuniemi, Petäjäjärvi & Selkälä 2006, 11). Harrastajakentällä oli ollut mahdollisuus tutustua ohjelmistoon noin puolen vuoden ajan ennen kyselyä, ja osa vastanneista oli ollut opettelemassa materiaalia (syksyn 2012) vuosiohjelmistokurssilla. Tiedostin erityisesti uuden materiaalin olevan haasteellista osalle ohjaajista, joten tein hämeenlinnalaisen kansantanssiryhmän kanssa opetusmateriaaliksi videotallenteen ohjelmistosta opetuksen tueksi. Myös ryhmä, joka auttoi aineistomateriaalin videoinnissa, osallistui tutkimukseen, koska on KTNL:n jäsenseura. Jokaisen jäsenryhmän oli mahdollista saada opetusmateriaalitallennetta KTNL:n kautta. Tallenteen tarkoitus oli helpottaa kokonaisuuden hahmottamista sekä askelien oppimista.

Avoimiin kysymyksiin oletettiin edellä mainituilla perusteilla olevan suhteellisen helppo vastata, koska materiaaliin oli ollut mahdollisuus tutustua tanssiryhmissä. Vaikka avoimet vastaukset ovat usein työläämpiä käsitellä, suljetut kysymykset eivät olisi soveltuneet tähän siksi, että en halunnut antaa vaihtoehtoja (Vehkalahti 2008, 24–26), vaan haluttiin käyttää toisen aineiston, koululaisten oppimispäiväkirjojen (ks. 4.2.2; Liite 1), kanssa samantyyppisiä avoimia kysymyksiä. Tällä tavoin oletin aineistojen rinnakkain tarkastelussa löytäväni keskustelua aineistojen välille paremmin.

4.3.2 Kansantanssitunnit yläkoulussa

Kansantanssitunnit toteutuivat syys-marraskuussa 2013 kahdeksannen luokan valinnaisessa liikuntaryhmässä (N=13, kaikki tyttöjä). Oppitunteja kertyi noin yhdeksän ja kunkin tunnin pituus oli 45–60 minuuttia. Tunteja oli kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa. Toimin itse ryhmän opettajana ja havainnoijana. Lisäksi tunnit videoitiin. Kenelläkään ryhmän jäsenistä ei ollut aiempaa kokemusta kansantanssista. Kaikki oppilaat eivät olleet kulttuuritaustaltaan suomalaisia.

Opetusmateriaalina käytin osia tekemästäni ”Karhuja, äijiä, neitoja” -kansantanssikokonaisuudesta. Käytin myös opetusmateriaalina videotallennetta, joka oli tehty opetuksen tueksi. Opetustunnit koulussa sisälsivät lisäksi FolkJamia, joka integroitui muuhun tunnin kansantanssimateriaaliin. Tunnit alkoivat aina FolkJam -pohjaisella lämmittelyllä ja askelikkoharjoitteilla siten, että yksilötyöskentelystä edettiin sosiaalisempaan työskentelyyn muiden kanssa. Opetusryhmäläiset pitivät strukturoitua oppimispäiväkirjaa siten, että annoin heille joka tunnilla päiväkirjasivun, joka sisälsi avoimia kysymyksiä tunteihin liittyen (Liite 1). Viimeisellä tunnilla päiväkirjat kerättiin analysoitaviksi.

Osallistuvan havainnoinnin tukena opetustunnit videoitiin omien muistiinpanojen ja tutkimusryhmän oppimispäiväkirjojen tueksi. Tämä mahdollisti ainutkertaiseen tilanteeseen palaamisen, ja antoi mahdollisuuden havainnoida asioita, jotka olisivat muuten saattaneet jäädä huomaamatta. Koska tuntien aikana ei tehty muistiinpanoja, oli mahdollista tarvittaessa palata tilanteisiin myöhemmin vertaamaan omia tai oppilaiden päiväkirjamerkintöjä. Näin oli mahdollista myös saada etäisyyttä toiminnassa mukana olevan tutkijan roolista (Kuula 1999, 129–130).

4.4 Aineiston analyysimenetelmät

Tutkimuksen analyysi perustuu narratiivisuuteen ja hermeneutiikkaan. Narratiivisuus ja hermeneutiikka pohjaavat tarinoihin, joiden ”syntymiseen vaaditaan aina tapahtumaketju, tarinan kertoja sekä yleisö” (Anttila 2005, 325). Narratiivisuus[5] on lähestymistapa, jossa tarinat toimivat tiedon välittäjinä ja tuottavat tietoa (Hirsjärvi ym. 2007, 213). Aineistona voi olla monenlaisia dokumentteja, kuten tässä tutkimuksessa oppimispäiväkirja- ja kyselyaineisto (emt., 212). Näiden analyysitapojen kautta on mahdollista pohtia merkityksellisiä asioita, jotka saavat uuden tapahtuman aikaiseksi, kun tutkija pyrkii ymmärtämään alkuperäisen tapahtuman. Kyse on tässä reflektiosta, sisällönanalyysistä ja teemoittelusta. Tutkija itse on subjektiivinen osa tutkimusta, koska analyysi perustuu tutkijan omaan tulkintaan ja johtopäätösten tekoon. (Anttila 2005, 230–233, 325; Hirsjärvi ym. 2007, 219; Nurmi 2012, 43; Tuomi & Sarajärvi 2002,115.) Tulkinnalla pyritään saamaan tietoa, joka on kosketuksessa todellisuuteen. Hermeneuttinen[6] tulkinnan kehä muodostuu, kun prosessissa yksityiskohtien perusteella (tässä tutkimuksessa havainnot, oppimispäiväkirjat, kokemukset) muodostetaan kokonaiskäsitys, jonka valossa saattaa ymmärrys yksityiskohdista muuttua. Tämän perusteella asia nähdään uudessa valossa, jonka pohjalta tehdään korjauksia ja tarkennuksia. Näin tulkinta tarkentuu joka kerta. (Puolimatka 2010, 163–167.) Hermeneuttisen analyysin tarkoitus on ymmärtää tuloksia ja tuoda ne ymmärrettäviksi.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on tärkein tutkimusväline, joka analysoi ja havainnoi kentällä ollessaan koko prosessin ajan, myös tehtäessä aineistonkeruuta. Tämän vuoksi analyysin voi tehdä vain tutkimuksen tekijä itse. (Grönfors 2011, 76, 85; Hirsjärvi ym. 2007, 219–220.) Aineiston järjestäminen ja sen analyysi ovat sidoksissa toisiinsa (Grönfors 2011, 91). Sisällönanalyysin avulla aineisto saadaan järjestettyä asiayhteyksiinsä. Tässä vaiheessa analyysia usein herää uusia kysymyksiä ja lisää aineiston tarkastelua, teorian ja käytännön vuoropuhelua. Tutkijan ajattelu tuottaa lopulta johtopäätökset ja pohdinnan. (emt., 94.) Huomionarvoista analyysissa on se, että se ei edennyt hierarkkisessa suhteessa, vaan analyysivaiheet limittyivät toisiinsa

[5] Narratiivi (engl. narrative) suomennettuna voi tarkoittaa kertomusta, tarinaa tai tapahtumakulkua. Yhteistä niille on ajallisuus: ajallisuus voi olla joko lineaarista aikaa tai merkityksellinen kokonaisuus. (ks. Hirsjärvi ym. 2007, 212–214; Kuula 1999, 53–54.)

[6] Hermeneutiikka (kreik. verbi hermeneuo) suomennettuna tarkoittaa ymmärrettäväksi tekemistä, ilmaisemista sekä selittämistä (Puolimatka 2010, 163).

jatkuvana prosessina jo aineistonkeruuta tehtäessä (ks. Grönfors 2011, 85; Hirsjärvi ym. 2007, 218). Aineiston analysoinnissa käytettiin monia eri menetelmiä, jotta asetettuihin kysymyksiin ja ongelmiin löydettäisiin luotettavia vastauksia (Anttila 2005, 230–233; Hirsjärvi ym. 2007, 219).

Tutkimustuntien aikana pyrin kehittämään toimintaani kuuntelemalla oppilaita ja perustaen näkemääni ja kokemaani. Oppilaat saivat myös vaikuttaa osittain opetettavaan materiaaliin. Näin muiden osallisten kuuleminen toteutui tunneilla. Kansantanssin harrastajakentältä tulleen ohjaajien palautteen perusteella kehitin toimintaani tekemällä lisäopetusmateriaalia hankalaksi koetusta ohjelmistosta. Lisäksi tein muutoksia esitysohjelmaan yhteistyössä nuorten ryhmien ohjaajien kanssa valtakunnallisessa kansantanssitapahtumassa. Kummankin aineiston kohdalla pyrin näin ollen vastaamaan toimintatutkimuksen haasteeseen yhteistyössä tapahtuvasta kehittämisestä. Koska tässä tutkimuksessa aineistomateriaali oli suurimmaksi osaksi ihmisen kokemuksista esille tulevaa aineistoa ja luova prosessi, oli pyrittävä mahdollisimman hyvin säilyttämään havainnointien ja reflektointien jälkeenkin aineiston ainutlaatuinen luonne (Anttila 2005, 424).

Aineistoa analysoidessani kävin ensin läpi sekä kansantanssin harrastajakentän kyselyn että koulun opetusryhmäläisiltä kerätyt oppimispäiväkirjamerkinnät. Koska molemmat sisälsivät avoimia vastauksia, kirjoitin ulos kaikki vastaukset litteroiden siten, että syntyi yksi oppimispäiväkirja, joka kattoi kaikkien oppilaiden vastaukset. Samoin toimin kyselyn vastausten kanssa: ne kerättiin yhdelle kyselylomakkeelle kysymysotsakkeiden alle. Tämän vaiheen litteroin sanasta sanaan koko aineistosta. Kyselyssä oli myös pari suljetumpaa kysymystä, joiden perusteella sain taustoitettua kvantitatiiviseen muotoon haluamaani tietoa. Laskin määrälliset osuudet ja rakensin niiden perusteella kuviot. Kuvioiden avulla ovat määrälliset tiedot helpommin ja nopeammin hahmotettavissa niin tutkijalle itselleen kuin tämän tutkimuksen lukijalle (Hirsjärvi ym. 2007, 216–217, 311).

Seuraavaksi kävin omat päiväkirjamerkintäni läpi, ja lopulta kaikkien edellisten pohjalta katselin valikoidusti videoituja tunteja, jos halusin saada lisää tietoa johonkin tuntiin tai aiheeseen liittyen. Tällaista analyysiä tein kentällä koko prosessin ajan. Videomateriaalia oli kaikilta tunneilta yhtä tuntia lukuun ottamatta. Pyrin keskittymään

tutkimuskysymyksiini sekä omista tai oppilaiden päiväkirjoista tulleisiin huomioihin, jotta löytäisin olennaisia vastauksia tutkimuskysymyksiini.
Videotaltiointien osalta käytin valikoivaa litteroimista siten, että palasin usein opetustunnin jälkeen videomateriaaliin ja pohdin tunnin aikana heränneitä kysymyksiä. Tämän perusteella tein tarkennuksia tai muutoksia seuraavan kansantanssitunnin suunnitelmaan. Vaikka kumpikaan aineisto ei kattanut valtavaa määrää, monen erilaisen rinnakkaisen keruumenetelmän vuoksi materiaalia kertyi runsaasti, joten oli perusteltua pyrkiä muodostamaan aineistosta tiivistetty kuvaus (Hirsjärvi ym. 2007, 217, 220).

Aineistojen läpikäymisen ja litterointien jälkeen oppilaiden päiväkirjatekstit ryhmiteltiin tuntien aihepiireihin tai yleisempiin huomioihin. Päiväkirjapohdintoihin oli liitetty kansantanssia yleisemmin käsitteleviä kysymyksiä, jotka koottiin omaksi ryhmäkseen. Pyrin ryhmittelemään aihepiirit tunneittain. Etsin myös yleisempiä, ensimmäisestä tunnista viimeiseen kantavia, ajatuksia. Erottelin kyselystä teemoja, ja lopulta pienet alateemat yhdistyivät tutkimuksen tuloksista muutamaan isompaan teemaan. Yksi näistä oli muita tuloksia taustoittava määrällinen tieto, muut olivat laadullisia teemoja tai kuvauksia.

4.5 Tutkimuksen ja tutkijan etiikasta

Pyrin noudattamaan tutkimuksenteossa hyvää tieteellistä käytäntöä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 23), josta Opetusministeriön tutkimuseettinen neuvottelukunta on tehnyt ohjeistuksen (2009; 2012). Koulumaailmassa toteutetut tunnit koskivat alaikäisten nuorten ryhmää, joka osallistui tutkimukseen osana koulun normaalia toimintaa. Tällä perusteella olisi voinut riittää koulun rehtorin tutkimuslupa, jonka sain ryhmän liikunnanopettajan luvan lisäksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 5.) Samalla, kun tutkimukseen osallistuvaa ryhmää ja ryhmäläisten huoltajia informoitiin asiasta ohjeistuksen mukaisesti (emt., 5-6), pyydettiin lupa myös huoltajilta (ks. Liite 3). Näin voitiin varmistua, että nuoret huoltajineen ymmärsivät tutkimuksen tarkoituksen tuottaa hyödyllistä tietoa sekä nuorille että koulumaailmaan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 5). Myös kansantanssin harrastuskentän kyselyyn vastanneita sekä kenttäohjelmaan osallistuneita kohdeltiin samojen ohjeistusten mukaisesti.

Tutkittavien osallistumisen on aina oltava vapaaehtoista, ja tutkittavat itse määrittelevät

sen, mitä ja minkälaista tietoa haluavat esimerkiksi oppimispäiväkirjoissaan tai kyselyssä jakaa. Tiedonsaanti on riippuvaista luottamuksen saavuttamisesta tutkimukseen osallistuneilta. Sähköpostikyselyä ei tarvinnut noteerata, jos ei halunnut osallistua tutkimukseen, joten vapaaehtoisuus kyselyn osalta toteutui helposti. Vapaaehtoisuus koski myös tanssituntien vuorovaikutustilanteita. Suostumuksellaan tutkittavat osoittivat haluavansa osallistua tähän tutkimukseen. (Grönfors 2011, 115; Hirsjärvi ym. 2007, 25; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 7.)
Olen kohdellut kaikkia tutkimukseen osallistuneita kohteliaasti ja kunnioittaen jokaisen ihmisarvoa. Tiedostan, että tutkimustilanteisiin, joissa olin tekemisissä ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa, liittyy mahdollisia henkisiä rasitteita, koska ihmiset kokevat saman tilanteen eri tavoilla. Pyrin kuitenkin havainnoimaan tilanteita tarkasti, jotta mahdollisen ristiriitaisen tilanteen kohdatessa olisi voitu arvioida, onko tutkimusta syytä jatkaa yksittäisen yksilön tai ryhmän osalta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 7.) Edellä mainittuja epäilyksiä aiheuttavia tilanteita en havainnut tämän tutkimuksen aikana.

Tutkimustekstin osalta pyrin noudattamaan tarkkaa huolellisuutta, jotta jokainen tämän tutkimustekstin syntyyn vaikuttanut tutkija tai tekstijulkaisu saa asianmukaisen huomion viittauksineen. Annan arvon ja merkityksen muiden saavutuksille omassa tutkimuksessani. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Pyrin olemaan tarkka ja rehellinen tutkimuksen suunnittelusta aineistonkeruuseen ja kaikissa tutkimusaineistoon ja tuloksiin liittyvissä asioissa (emt., 6). Olen noudattanut myös aineiston käsittelyssä luottamuksellisuuden ja tietosuojan periaatteita, jotka koskevat tähän tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyden suojaa (Kuula 2006, 64). Kenenkään henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa, ja aineistonkeruun aikana tapahtuneesta videoinnista olivat kaikki tietoisia. Tutkimusaineiston keruu on ollut avointa, ja koko tutkimukseni on luettavissa valmistumisen jälkeen.

Tutkimus on kokonaisvaltaista toimintaa, ja ajankäyttö määrittelee miten tutkimustyöhön on mahdollista paneutua (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 287). Tutkijan henkilökohtainen ajankäyttö tai oman itsensä kehittäminen ovat Clarkeburnin ja Mustajoen (2007, 284) mukaan asioita, joita harvoin koetaan eettisiksi. Koin asian huomionarvoiseksi. Tiedostan arkirutiinien jääneen henkilökohtaisen elämän osalta

normaalia vähäisemmälle, koska tutkimus kirjaimellisesti *vei mukanaan*. Halu löytää uutta ja ratkaisuja epäkohtiin nousivat prosessin loppuvaiheessa yli vapaa-ajan. Tiedostan tämän ja koen velvollisuudekseni mainita, että tutkimuksen aktiivisimman analysoinnin ja kirjoittamisen ollessa käynnissä perheenjäsenet ja muut läheiset, jotka eivät olleet sidoksissa tutkimukseen, joutuivat osaltaan kokemaan tutkimustyön aikaa vievän prosessin. Eettisesti hyvä päätöksenteko ottaa huomioon työn ja opiskelun lisäksi myös läheiset. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 283–287, 294–296.) Olin itselle asettamastani aikataulusta jäljessä, joten päätin saattaa työn loppuun perusteella, että tutkimuksen hyöty muille ja itseni kehittämiselle, sen saavutukset tai löydöt, olivat mielestäni luettavissa ulkopuolisenkin silmin. Tälle tutkimukselle asetettuihin tavoitteisiin oli saatu vastaukset, joten oli aika uskaltaa päästää irti, jättää tutkimus arvioitavaksi, ja sen jälkeen vapaasti kaikkien luettavaksi.

5 AIVONI AJATTELEVI - TULOKSIEN PARISSA

Tässä luvussa pääsevät ääneen nuoret, jotka hyppäävät heille lähes tuiki tuntemattomaan maailmaan. Toisessa aineistossa hämeenlinnalaisen yläkoulun nuorten ryhmä pyrkii jakamaan noin kahden kuukauden mittaisessa prosessissa ajatuksiaan suomalaisesta kansantanssimateriaalista[7]. Toisessa aineistossa eli kyselyssä perinteisen kansantanssin harrastuskentälle harrastajat pohtivat ”Karhuja, äijiä ja neitoja” -kansantanssiohjelmiston kautta, millaisia ajatuksia herättää uutta nykykansantanssia ja vanhaa perinteistä kansantanssia yhdistelevä ohjelmisto kansantanssimateriaalina.

5.1 Koululaisnuoret, oppimispäiväkirjat ja omat havainnot

Hämeenlinnalaisen yläkoulun kansantanssin opetusryhmässäni (N=13) oli vain tyttöjä. Usein tanssiharrastus on tyttövaltaista, varsinkin yläkouluikäisistä nuorista puhuttaessa (esim. Uski 1990, 8). Tutkija-opettajan eli minun lisäkseni tunneilla oli tanssimassa myös ryhmän liikunnanopettaja, joka ei varsinaisesti osallistunut tutkimukseen. Käytin häntä välillä apunani näyttäessäni mallia muille, koska hän kertoi tutustuneensa nuorena perinteisen kansantanssin maailmaan. Koululaisnuoret pitivät oppimispäiväkirjoja kansantanssitunneista siten, että jokaisella tunnilla heille jaettiin yksi päiväkirjan sivu, johon oli tarkoitus vastata seuraavaan tuntiin mennessä. Ensimmäisellä kerralla jokainen sai oman kansion, johon joka tunnin jälkeen lisättiin yksi sivu. Oppilaita pyydettiin kirjoittamaan ajatuksensa mahdollisimman pian pidetyn tunnin jälkeen, jotta asiat olisivat tuoreessa muistissa. Oppimispäiväkirja oli osittain strukturoitu, eli se sisälsi sekä kysymyksiä, jotka liittyivät yleisemmin kansantanssiin lajina, että tuntiin spesifimmin liittyviä asioita. Oppimispäiväkirjaan oli mahdollisuus kirjoittaa myös vapaasti. Jotta oppimispäiväkirjan käyttö olisi tehokasta, ohjeistuksen tuli olla riittävää, ja kysymyksillä pyrittiin edesauttamaan aktiivista oppimisprosessia ja reflektointia (Kyttälä 2011, 6-16; myös Hynynen & Veneranta 2012, 9). Tämän ratkaisun päätin ottaa käyttöön keskusteltuani ryhmän oman opettajan kanssa siitä, miten tuttua oppilaille oman itsensä reflektointi on: siihen pyrittiin kouluopetuksessa, mutta se ei ollut vielä kovin tuttua. Ensimmäisen kerran oppimispäiväkirjasivulla kysyttiin, miltä oppilaasta tanssitunti tuntui ja mitä hän koki mahdollisesti oppivansa. Kysymyksissä oli

[7] Lisätietoa mahdollisista tuloksissa esiin tulevista kansantanssiin liittyvistä spesifeistä termeistä löytyy muun muassa teoksen Tanhuvakka sanastosta (Rausmaa 2012, 7-26).

annettu avuksi adjektiiveja, kuten ”helppo, vaikea, hyvä, kiva, kehittävä tai jotain muuta” (ks. Liite 1). Tällä yritettiin houkutella oppilaita pohtimaan tuntemuksiaan ja vastaamaan enemmän kuin yhdellä sanalla. En usko tämän vaikuttaneen tuloksiin, koska vapaasti oli mahdollista kirjoittaa. Kerran prosessin aikana keräsin päiväkirjat itselleni, jotta näin, tarvitsevatko oppilaat mahdollisesti lisää ohjeistusta. Kirjoitin oppilaille päiväkirjan oheen kommentteja, joissa rohkaisin vastaamaan ja pohtimaan tai kannustin jatkamaan aloittamallaan tavalla.

Itse pidin kansantanssitunneista havaintopäiväkirjaa, johon tein merkintöjä tuntien jälkeen. Koska olin itse mukana tunneilla aktiivisena osallistujana, havaintojeni tukena oli videointi, jotta tilanteisiin palaaminen olisi mahdollista. Videokameran pyrin laittamaan ajoissa ennen tuntia paikoilleen, jotta se kiinnittäisi mahdollisimman vähän huomiota. Kuitenkin ensimmäisten tuntien jälkeen huomasin, että kamera ei aiheuttanut ongelmaa, en ainakaan havainnut sellaista – ryhmäläiset ymmärsivät, että videointi oli vain tutkimusta varten.

5.1.1 Anna akka tyttös’ mulle – ensi askeleet kansantanssia

Halusin tietää ennen tanssituntien aloittamista ryhmältä, mitä heille tuli mieleen sanasta *kansantanssi*. Ryhmä tuntui hiljaiselta, mutta yritin rohkaista kirjoittamaan sellaisia yksittäisiä sanoja tai mielikuvia, mihin kansantanssi voisi liittyä. Oppilaille ei ollut kerrottu ennen ensimmäistä tuntia, mihin tanssin lajiin he tulisivat seuraavan kahden kuukauden ajan tutustumaan. Näin ollen koin spontaanien reaktioiden olevan aitoja siinä mielessä, että kukaan ei ollut etukäteen ohjaillut nuorten ajatuksia mihinkään suuntaan.

Iso osa nuorista kirjoitti kansantanssin tuovan mieleen ”ei mitään”. Tätä osasin odottaa, ottaen huomioon ryhmäläisten iän ja oletukseni siitä, että aihe on vieras monelle. Mielikuvat veivät nuorten ajatukset selkeästi vanhoihin ihmisiin ja ajallisesti historiaan:

> (O5) Baletti, jotain vanhanaikasia pukuja. Vanhat ihmiset, Piiritanssi, ooppera. Vanhanaikasta musiikkia, keskiaika.

Eräs oppilas liitti kansantanssiin mielikuvan ”vanhanaikainen” (O10) ja pari oppilaista arveli sanan ”kulttuuritanssi” (O2, O6) liittyvän aiheeseen. Minulle kulttuuritanssi on outo termi tässä yhteydessä, vaikka suomalainen kulttuuritanssi voitaisiinkin ehkä mieltää synonyymiksi suomalaiselle kansantanssille. Voisi ajatella, että kansantanssi

voisi olla kulttuuritanssin yksi alalaji puhuttaessa esimerkiksi eri kulttuurien tai maiden tansseista. Tässä mielessä näen, että nuorten mielikuvat heille oudosta aiheesta olivat aiheeseen liittyviä.

Useammassa ajatuksessa yhdistettiin kansantanssi-sanaan ”kansallispuvut”, joihin viittasivat erilaiset ilmaukset kuten ”kansanpuvut” tai ”mekot”. Sitkeä näkemys kansallispukujen kuulumisesta lajiin näkyi aineistosta. (Myös harrastajille on usein itsestäänselvyys, että kansallispuvut ovat päällä esitettäessä perinteisiä tansseja.) Ymmärsin tämän mielikuvan liittyvän siihen, että mediassa on vuosikymmenien ajan kansallispuvut ja kansantanssi yhdistetty toisiinsa. Suomalaiset kuitenkin harvemmin tanssivat kylätansseissa tai työn ohessa tauoilla juhlapuvuissa, joita kansallispuvut ovat, ellei kyseessä ole ollut nimenomaan juhlatilanne. Kansallispuvut tulivat mukaan kansantanssiin vasta, kun niistä tehtiin esitystansseja, ja näin kaksi kulttuurimme osa-aluetta yhdistyi (Niemeläinen 1983, 61–63). Mielikuvat, kuten ”Suomineito” (O8) tai ”juhannus” (O9) kertoivat mielestäni siitä, että kansantanssi ymmärrettiin jollain tasolla suomalaiseen kulttuuriin kuuluvaksi.
Oppilaat toivat vastauksissaan esille myös erilaisia tanssin muotoja, kuten ”ryhmä- tai piiritanssi” (O4, O8).

Tämän alkukeskustelun jälkeen aloitimme tutustumisen kansantanssin maailmaan. *Ensimmäinen tanssitunti* alkoi oppilaiden siirtyessä keskelle salin lattiaa löyhään piirimuotoon, ja musiikki alkoi soida. Lämmittelimme hakemalla kehoon painonsiirtoja eri suuntiin niin, että olin keskellä piiriä kääntyillen kuitenkin joka suuntaan, jotta saisin kontaktin kaikkiin. Tässä harjoituksessa näkyi, että liikkeen tunnun hakeminen eli se, miten keho keinahtaa puolelta toiselle tai eteen ja taakse, ei ollut itsestään selvää suurelle osalle. Siirtyessäni piirin kehälle huomasin, että osa oppilaista hahmotti suunnat näin helpommin. Tilassa oli peili käytettävissä, ja siirryin aika nopeasti käyttämään sitä, jotta sain toimia samaan suuntaan kuin oppilaat.
Käsien ja jalkojen harjoitteita teimme erikseen ja peiliin päin, jolloin koko ryhmä toimi paremmin. Näin huomio ei keskittynyt siihen, että yksilö näki muut piirissä, vaan oppilaiden oli helpompi keskityttyä omaan tekemiseen. Ohjeiden antaminen kehon rytmin hakemiseksi toimi paremmin ilman piirimuotoa. Alun harjoitteet olivat haastavia oppilaille. Kehon kannattelun puute näkyi. Käytän itse sanaa ”makarooni”, joka kuvaa löysää tai liian passiivista kehoa. Sain kuitenkin alulle askelikon, jota tarvittaisiin

myöhemmin nopeampitempoisena tanssisarjassa.

Vauhdikkaampaan City-humppaan[8] siirryttäessä muutama oppilas haki heti rennon ja svengaavan rytmin kehoonsa, osa oli enemmän passiivisia. Kannustin ja rohkaisin kaikkia kokeilemaan, miltä tanssiminen tuntui. Yritin samalla antaa vaihtoehtoisen, haastavamman lisäosan niille, jotka oppivat nopeasti. Lisätehtävän antaminen sekoitti oppilaita, koska osa ei tiennyt, kumpaa kuviota he tekisivät. Tämä ei toiminut alussa olevan ryhmän kanssa. Muistutin oppilaita, että jokainen saa tehdä juuri niin kuin itsestä hyvältä tuntuu.

Päätin siirtyä uudestaan kokeilemaan piirimuodossa rytmirinkiä, jossa ideana on, että toimin ensin ja muut toistavat perässä. Perusrytmi pysyi kaikilla jaloissa taputuksen kanssa, kunnes otin tanssin introon kuuluvan puherytmin mukaan: ”Anna akka, anna akka, anna akka rukka! Anna akka, anna akka, anna akka tyttös’ mulle!” Se, että olisi pitänyt piirissä toistaa liikettä ja lisäksi päästää suustaan jotain ulos, oli liian hankalaa. Ymmärsin pian, että vielä ei olla valmiita tähän. Siirryimme työskentelemään peilin kanssa. Syötin oppilaille erilaisia mielikuvia tanssiin liittyvistä hahmoista, kuten ”juoruakat”, jotka ovat ”uteliaita” ja pyrin rohkaisemaan sekä huomaamaan jokaisen liikkujan.

Oppilaiden kirjoittamia ajatuksia pohtiessani tuli mieleeni monta kertaa, että kansantanssi on heistä uusi ja outo aihe, mikä sinällään teki ensimmäisistä tanssihetkistä kenties vaikeasti sulatettavia. Oppilaiden vastauksista kehollisten kokemusten ja ajatusten erittely oli myös hankalaa: on vaikea tietää, mihin tunnin kohtaan tai tilanteeseen oppilaat ovat viitanneet.

Kokemusten kirjo oppilaiden jakamissa päiväkirjamerkinnöissä oli melkoinen, ja on vaikea sanoa, mitä tunteita mikäkin tunnin osuus aiheutti. Olin kuitenkin iloinen yllättävästä oivalluksesta, jonka eräs oppilas ilmaisi ensimmäisten tanssihetkien jälkeen:

> (O11) Ei tullut lämmin, tylsää ja naurettavaa. Oli hauskaa. Noloa… Opin nauramaan itselleni.

[8] City-humppa on yksi FolkJamin tanssilaji, joka pohjaa perinteiseen paritanssiin, humppaan. Termi nousi suomalaisen Elokuu-yhtyeen ”Hääväki saapuu” -debyyttialbumin myötä esille mediassa. Kyseinen yhtye hyödyntää suomalaista kansanperinnettä ja maalaisromantiikkaa musiikissaan (Jansson 2012).

Ensimmäinen tunti koettiin hämmentävänä, myös itse hain tuntumaa ja paikkaa. Tunnelma oli positiivinen, mutta arka. Ensimmäisen tunnin yhteistoimintahetket näkyvät videotallenteella hetkinä, jolloin tekeminen lähes loppui, kun ei uskallettu hypätä outoon maailmaan mukaan. Oppilaista osa katseli toisiaan – koin sanattomia hämmentyneitä ajatuksia, kuin ilmassa leijuvia kysymysmerkkejä.
Oppilaat kokivat tunnilla opetetut asiat ”mukaviksi”, ”oudoiksi”, jopa ”hassuiksi”:

> (O1) Kun on niin uusi tanssi, jota ei ole aiemmin kokeillut, niin onhan se outoa, mutta kivaa oli. Jotkut oli aika vaikeita pysyä mukana…
> (O6) Tanssiliikkeitä … Kaikki aiheet olivat helppoja ja vaikeita. Osa oli kivoja ja osa hassuja.

Ensimmäisen tunnin jälkeen päätin aloittaa seuraavan kerran niin, että jokainen sai keskittyä omaan tekemiseensä, koska se oli selkeästi helpompi lähestymistapa. Vuorovaikutustilanne piirissä, jossa kaikki näkevät toisensa ja jossa kaikki tekeminen on avointa toisille, oli liikaa varmastikin sen vuoksi, että moni oppilas keskittyi ennemmin siihen, mitä muut tekevät kuin omaan tekemiseensä.

5.1.2 Tunti numero kaksi – etenee hauskemmaksi!

Toiselta tunnilta oli jo huomattavasti helpompi saada kuvauksia, jotka paljastivat oppilaiden ajatuksia ja tuntemuksia. Huomasin myös, että tällä kertaa oppilaiden kommenteissa ei ollut sanoja ”outo” tai ”vanhanaikainen”. Tällä tunnilla meni moni asia eteenpäin, ei vain yksilötasolla, vaan koko ryhmässä. Muun muassa ensimmäisellä tunnilla monella tapaa hankalalta tuntunut piirimuoto oli jo huomattavasti tutumpi monelle:

> (O4) Se kun mentiin ympyrässä oli ensin vaikeaa, se missä toiset oli paikallaan ja toiset seisoi.

Pyrin toteuttamaan ensimmäisestä tunnista lähtien mahdolliset harjoitussuuntien tai kuvioiden muutokset vapaan liikkumisen kautta: Jos tanssimme kaikki kohti peiliä, ja ajatuksenani oli iso piirimuoto seuraavaksi, sanoin usein ”matkustele tai tanssi vapaasti”, jolloin koko tanssitila oli vapaasti käytössä. Saatoin antaa ajatuksen, jossa pyritään ottamaan kontaktia tilan kanssatanssijoihin, ja lopulta pyysin hakeutumaan piirimuotoon. Vaikka tekeminen oli hiljaisen arkaa muutamilla, erot näkyivät siinä, että ajatuksia oli kirjoitettu enemmän. Liikkeen tunnusta oli orastavia ajatuksia:

> (O6) Kivalta, askeleista mä pidän paljon ja kropan ”liikuttamisesta”.

Tällä tunnilla aloimme hioa ensimmäisen tunnin alkuaskeleita kohti tanssin koreografista muotoa. Haastavuus nousikin toisen tunnin selkeäksi aiheeksi. Oppilaista osa koki tietyt tuntien osuudet vaikeiksi. Suurimmalle osalle haastavuudesta huolimatta tuntemukset olivat positiiviset.

> (O1) Oli kivaa, jotkut on vaikeita… joskus en pysy mukana
> (O3) Tänään tanssi oli todella kivaa.

Yllä olevasta ajatuksesta (O1) tunnistan itseni, niin hyvässä kuin pahassa. Jos innostun jostain asiasta, saatan mennä liian kovalla vauhdilla eteenpäin. Tunnilla yhdistin pari uutta liikettä toisiinsa, mikä oli ehkä liian hankalaa osalle oppilaista. Päätin kiinnittää asiaan huomiota tulevilla tunneilla. Eräs oppilas pohti jo tulevankin tunnin odotuksiaan:

> (O12) Ehkä alussa hukassa, mutta muuten tosi kivaa, ehkä seuraavalla kerralla menee munkin osalta paremmin.

Osa oppilaista pystyi erottelemaan spesifimpiä kokemuksia tunnista: joku kansantanssiin liittyvä termikin tuli esille. Opetuksessa toistamani sanat jäivät ilmeisesti muutamalle oppilaalle muistiin.

Muistiinpanoistani löydän merkinnän, ja myös videotallenteen katsomisen jälkeen olen tehnyt huomautuksen, jonka mukaan en ollut tyytyväinen siihen, miten selitin ja opetin tunnilla *kättelyn*[9]. En omasta mielestäni ollut tarpeeksi selkeä, ja minun olisi pitänyt heti jakaa ryhmä, jotta uuden asian hahmottaminen olisi ollut helpompaa. Tämä näkyi videolla mielestäni siinä, että koin muutaman oppilaan olevan sen oloinen, etteivät he oikein tienneet, mitä pitäisi tehdä. Seuraavalle tunnille paloittelin asian paremmin. Asiaan liittyen oppilailta tuli pari kommenttia, jotka eivät olleet negatiivisia, kuten ehkä olin odottanut.

> (O4) Se kun mentiin ympyrässä oli ensin vaikeaa, se missä toiset oli paikallaan ja toiset seisoi [!liikkuivat]
> (O9) Kiva oli se, jossa pitää kiertää toista, siis se kättelyjuttu…

Ensimmäisellä tunnilla aloitettu pieni kokonaisuus ”Hurjaa ja Vanhaa Laukaalaista”, joka oli ohjelmistosta ”Karhuja, äijiä ja neitoja”, sai jatkoa toisella tunnilla. Tämä uusi kokonaisuus sisälsi sekä nyky- että perinteistä kansantanssimateriaalia. Syksyn tuntien tavoitteeksi asetin tämän kokonaisuuden tekemisen alusta loppuun. Huomasin pian, että

[9] Kansantansseissa esiintyvä vuoro, jossa edetään usein piirissä ”pujotellen” siten, että tanssiparista toinen etenee myötä- ja toinen vastapäivään. Vastaantulevat tanssijat ohitetaan vuorotellen vasemmalta ja oikealta. Vastaantulevat tanssijat tervehditään samalla ”kätellen” vuoroin oikealla ja vasemmalla kädellä.

koko ohjelmapaketti on liian suuri pala toteutuvien tuntien puitteissa. Muutin tässä kohtaa suunnitelmaa. Halusin pyrkiä tekemiseen. Halusin, että ryhmä saa kokemuksia positiivisella energialla ladatuista tuokioista ennemmin kuin valtavan määrän tiedollista ainesta. Tiedollinen aines olisi tarkoittanut määrällisesti paljon uusia tanssisarjoja, tansseja tai askelikkoja, jotka olisivat vaatineet tällä aikataululla paljon toistoja ja tiukan suunnitelman siitä, mitä milläkin tunnilla tulee käydä läpi.
Halusin antaa tilaa asioiden tapahtumiselle ja jokaisen omalle keholliselle keksinnälle. Toivoin pystyväni ohjaamaan oppilaita joka kansantanssitunti kohti yhteisiä vuorovaikutustilanteita ja sosiaalisia kanssakäymisen hetkiä. Ajatuksiini tulivat kansantanssinopettaja Antti Savilammen[10] sanat: ”Tärkeää on hyvän, epävirallisen ilmapiirin säilyttäminen, kannustaminen ja uskominen siihen, että jokainen oppii omassa aikataulussaan” (YLE uutiset 4.11.2010).

Haastavaa on opettaa ryhmälle tanssia, jossa yhtaikaa tehdään eri asioita. Erään oppilaan sanoissa kahden erilaisen, mutta yhtä aikaa toteutuvan askelsarjan opettelu näkyy seuraavalla tavalla:

> (O6) No se kun menimme kaveria vastakkain ja tehtiin eri liikkeitä oli kivaa.. ja vähän hankalaa.

Vaikka aluksi kaikki opettelivat molemmat osat rytmisestä puhelauluintrosta, päädyin jakamaan ryhmän kahtia, jotta jokainen saisi keskittyä harjoittelemaan jompaakumpaa osuutta. Tämän ratkaisun koin hyväksi toisen tunnin jälkeen, koska näin oppilaille oli selvää, kumpaa osuutta he harjoittelivat. Oppilaat saivat itse valita tunnilla pareittain, kumman *roolin* he haluavat. Kaikki olivat saaneet kokeilla molempia osuuksia, joten kenenkään ei tarvinnut ajatella, että heiltä olisi jäänyt jotain oppimatta tai kokeilematta.

Keräsin oppimispäiväkirjojen kautta ajatuksia tai odotuksia tulevia tunteja varten. Moni jätti vastaamatta, tai vastasi: ”Ei mitään”. Varsinaisia toiveita tulevien tuntien suhteen oli ehkä vaikea vielä ajatella, tämä kysymys olisi voinut olla vasta myöhemmillä tunneilla. Vastauksista näkyi kuitenkin positiivinen suhtautuminen, eräskin oppilas mainitsee, että ”uutta saa aina olla”(O8).

[10]Kansantanssinopettaja ja koreografi Antti Savilampi sai vuonna 2010 tanssin valtionpalkinnon työstään kansantanssin ylläpitäjänä ja kehittäjänä. Palkinto myönnettiin ensimmäistä kertaa kansantanssin edustajalle. Opetus- ja kulttuuriministeriön perusteluissa hänen sanotaan olevan ”kävelevä historiankirja, joka päivittää tietonsa välittämällä ja kuuntelemalla ympärillä olevia ihmisiä.” (OKM 2010).

5.1.3 Kolmas tunti kaataa raja-aitoja!

Kolmas tapaamisemme oli minulle selkeästi innostava kokemus. Jokin pieni raja-aita tai näkymätön este oli kaatunut, koska ryhmä tuntui vastaanottavaisemmalta ja tunnin fokus oli selkeämpi kaikille, myös minulle. Ei tullut enää tunnetta, miten saisin ryhmän mukaan, vaan melkein kaikki olivat jo lattialla odottamassa, ketään ei tarvinnut odotella. Tapahtui niin, että vein suunnittelemiani askeleita eteenpäin, ja uskalsin kokeilla tunnilla ensimmäisen kerran koko pienen tanssikokonaisuuden läpi niin, että huutelin oppilaille musiikin päälle ohjeita. Ei ole helppoa yrittää toimia ja kuunnella musiikkia sekä ohjeita yhtaikaa. Kuitenkin tanssi pysyi hyvin koossa, eikä sitä tarvinnut katkaista kesken pienistä unohduksista huolimatta. Rohkaisin oppilaita jatkamaan, vaikka tulee unohduksia, sillä unohduksen hetkessä on tanssissa yritettävä itse keksiä keinoja päästä muiden kanssa takaisin toimintaan. Kahlasimme läpi pienen ensimmäisen kansantanssikokonaisuuden. Olin aidosti iloinen, ja yritin tuoda sen esille. Myös ryhmän oma opettaja kertoi ääneen, kuinka hienosti oppilaat tanssivat läpi täysin uuden materiaalin.

Ensimmäisen tanssikokonaisuuden läpiviennin moni koki selkeästi jonkinlaisena pienenä saavutuksena, mutta joku kertoi sen olleen myös haastavaa. Tunnin ponnistus sai aikaan seuraavanlaisia kokemuksia:

> (O1) Oli kivaa ja pysyin ihan hyvin mukanakin. Ensimmäinen kokonaisuus alkaa olla muistissa.
> (O7) Vähän hengästytti, mutta oli kuitenkin kivaa. Hauskoja liikkeitä.

Jälleen sain rakentavaa palautetta ja muistutusta siitä, että asioille pitäisi antaa aikaa hautua ja kypsyä. Mieluummin yksi toisto tai kertaus enemmän kuin liian vähän, jos tehdään raamitettuja tanssisarjoja:

> (O10) Uudet askeleet tai tanssit yms. voitaisiin käydä hitaammin, koska välillä on vaikea pysyä mukana… Opin paljon uusia askelia.
> (O11) Oli aika kiireellistä. Vauhtia riitti.

Musiikin ja kehon yhteistyön osa oppilaista koki voimaannuttavana tai energiaa antavana. Tämä on mielestäni yksi tärkeistä taideaineiden vaikutuksista. Koko keho ja mieli voi saada uutta puhtia hyvin pienestäkin asiasta, kuten seuraavasta ajatuksesta ilmenee:

> (O12) Oli jotenkin huono päivä, eikä oikein tehnyt mieli tanssia, vaikea keskittyä, mutta kyllä sekin siitä sitten, kun pääsi kunnolla mukaan tanssiin.

Tällä tunnilla alkoi näkyä se, että ne, jotka olivat liikkuneet tai tanssineet enemmän ja joilla oli näin ollen kehon koordinaatio paremmin hallussa, pystyivät hahmottamaan tanssikokonaisuuden nopeammin. Otin tämän huomioon jo tunnin lämmittelyssä antamalla harjoiteltavaksi lisäelementtejä, mutta pyrin siihen, että nämä lisäelementit olisi mahdollista harjoitella esimerkiksi ilman käsiliikkeitä, jos jalkojen askelikot hakivat vielä paikkaansa. Tämän tunnin yhteydessä oppilaiden reflektointi oli eritellympää. Totesin itselleni, että tärkeintä ei ole kuinka monta tanssia ehtisimme opetella, vaan että oppilaat saisivat tuntea onnistuvansa jossain heille uudessa ja oppisivat toteuttamaan tanssiaskeliaan ja liikkeitään juuri niin kuin heistä hyvältä tuntuu. Kaikkien ei pidä näyttää samalta. Vaikka tavoite on tehdä tanssia yhdessä ja yhtaikaa, *jokaisen tulisi saada olla oma* itsensä. Oma persoona saa ja pitäisi näkyä kansantanssissa. Oppilaat kokivat oppineensa tähän mennessä jo useampia asioita. Osa koki joidenkin asioiden alkavan olla jo muistissa.

> (O3) Opin sen tanssin paremmin… Se anna akka -juttu alkaa olla jo aika hyvä.
> (O5) Opittiin tanssia eteenpäin… Paritanssi alkaa olla aika hyvin muistissa.

Ensimmäisen kerran oppilaat esittivät myös toiveita seuraavalle kerralle. Joidenkin oppilaiden ajatukset vaikuttivat ristiriitaisilta. Eräs oppilas kertoi pitäneensä tämän kerran tunnista enemmän kuin edellisistä, mutta silti koki kaikkea olevan ”riittävästi” (O3). Sama oppilas ei kuitenkaan tuonut vastauksissaan esille, mitä ”riittävästi” tarkoitti. Hän tunsi muun muassa tanssin olevan mukavaa ja helpompaa sen jälkeen, kun oli nähnyt kansantanssin harrastajaryhmän tanssivan opetusmateriaalivideolta harjoittelemamme kokonaisuuden (ks. 5.1.5). Oletan tähän vaikuttaneen sen, että mitä pidemmälle tanssikokonaisuus eteni koko ryhmässä, sitä helpompi jokaisen oli hahmottaa tanssin tavoitteet ja tiedostaa itse tuntevansa mihin pyritään niin tanssituntien raamitetuissa kuin vapaammissakin osuuksissa.

Ryhmä- ja parityöskentely lisääntyi tuntien edetessä. Vaikka teimme FolkJam -tyyppisesti harjoitteita peiliin, jolloin oppilaiden huomio oli edessä tanssivassa opettajassa, alkoivat vapaat osuudet onnistua paremmin ja nopeammin jo kolmannella tunnilla. Tilassa kuljettiin vapaasti antamieni ohjeiden, esimerkiksi askelikkojen tai adjektiivien mukaan, kuten pehmeästi tai ronskisti. Sitten otettiin omaan tekemiseen mukaan kaveri, jonka kanssa toimittiin antamieni ohjeiden mukaisesti. Myös työn alla oleva tanssikokonaisuutemme ”Hurjaa ja Vanhaa laukaalaista”, jonka ryhmä nimesi ”Anna akka -jutuksi” oli nimenomaan pari- ja ryhmätyöskentelyyn painottuva. Tunnin

lopuksi totesin kaikille, että ryhmän tanssiminen menee eteenpäin hienosti. Motivaatiota tuntui löytyvän:

(O6) Haluaisin oppia koko version.

5.1.4 Yksi, kaksi, kolme, neljä – anna ilonen olla

Ryhmän oppilaista enemmistöllä ei ollut kokemusta tanssiharrastuksesta. Eräs näistä oppilaista jakoi tuntemuksensa noin neljän tanssitunnin jälkeen:

(O12) Ajattelin kokeilla tanssia ihan harrastuksena, niin piristäviä tunteja.

Voimaannuttava kokemus oli selkeästi vahvistunut kyseisen oppilaan kohdalla edelliseltä tunnilta. Koin tuntimme ilmapiirin tässä vaiheessa huomattavasti avoimemmaksi kuin ensimmäisellä tunnilla: meillä oli yhdessä kivaa, ja tanssin tai liikkeen iloa oli havaittavissa.

Hioimme edellisen tunnin kokonaisuutta edelleen, ja tällä kerralla suurin osa koki osaavansa jossain määrin työn alla olevan ”Anna akka” -tanssikokonaisuuden. Oppilaiden tuntemukset olivat positiivisia, vaikka kaikki yksityiskohdat eivät vielä olleetkaan paikoillaan:

(O7) On kivaa osata tanssi kokonaan. Tarvitsemme vielä vähän harjoitusta.

Eräs oppilas kuvasi kokemuksiaan seuraavasti:

(O8) ”Tosi kivaa! Perinteistä. Suomellakin on juuria”.

Koin itse, että ryhmä ymmärtää nyt päämääräänsä näillä tunneilla paremmin, vaikken tiennyt tarkalleen, mihin se meidät johtaisi.

Tässä vaiheessa annoin oppilaiden valita, haluaisivatko he keskittyä tanssinsa hiomisen ohessa vapaammissa tuntiosuuksissa polkkaan vai valssiin. Jokainen sai käydä laittamassa ennen tunnilta poistumistaan rastin jommankumman kohdalle. Lopputulos oli selkeä: *Polkan valitsi iso enemmistö*. Tämä siis ohjasti minua kohti seuraavia tunteja.

Myös muutamia termejä oli oppilaille jäänyt mieleen niitä kysyttäessä, kuten ”polska – – ” (O1), ”Folks-Jam [!], suomalainen kansantanssi, humppa” (O8).

Tähän mennessä olin havainnut, että suurin osa nuorista halusi kansantanssitunneilta haastetta ja reipasta tempoa, mikä vaikutti lopputuntien lämmittelymusiikkien valintaani. Kansantanssitunti, jonka kesto oli 60 minuuttia, sai alkaa melko ripeällä tempolla, siihen oli suuren osan helpompi päästä mukaan. Tämä ei tarkoittanut, että tehdään korkealla sykkeellä heti alussa, mutta liikkeen tuntu oli huomattavasti helpompi saada näyttämään luontevalta, kun musiikki oli menevämpää. Seuraava oppilaan kokemus viittaa polkkamusiikkiin tehtyyn lämmittelyyn:

> (O8) Se mitä tehtiin ekaksi eli lämmittelyksi oli kivaa, rytmikästä ja uutta. Se toi mieleen ainakin mulla ja [kaverin nimi] hymyn huulille.

Tässä vaiheessa eräs oppilas toivoi, että ”kokonaisuuksia olisi kiva olla enemmän” (O1). Pohdin, mihin suuntaan vien tunnit: hiotaanko yksi kokonaisuus, vai aloitanko rinnalle jonkin uuden? En halunnut enää lisätä tarkasti raamitettua harjoiteltavaa uutta ainesta jäljellä oleviin tunteihin, sillä halusin pitää joustovaran, joka mahdollistaisi tunnin kulun suunnan muuttamisen. Päädyin siihen, että tuntien muu materiaali olisi vapaampaa ja väljempää. Näin oletin, että pystyisin toimimaan luovemmin. Koska enemmistö ilmaisi kiinnostuksensa polkkaan, halusin pitää huolen, että joka tunti sisältäisi elementtejä tästä tanssilajista.

5.1.5 Tunti numero viis’ – videokatselu antoi vähän etäisyyttä siis

Puoliväli ylitettiin, ja tässä vaiheessa halusin oppilaiden näkevän ”Karhuja, äijiä ja neitoja” - kokonaisuuden videotallenteen, joka oli tehty opetuksen tueksi. Tämä siksi, että oppilaiden harjoittelema ”Anna akka” -kansantanssisarja oli jo suurimmalla osalla muistissa, ja jokaiselle oli jo ehkä muodostunut käsitys, mihin pyritään. Syy miksi näytin videon vasta tässä vaiheessa oli, että olin halunnut oppilaiden itse löytävän uusia liikkeitä, pohtivan ja kirjoittavan sen perusteella ajatuksiaan. Näin pyrin välttämään sitä että oppilaat kopioisivat liikkeet suoraan videotallenteelta.
Korostin katselutuokion aikana, että jokainen tuo tanssiin mukaan oman persoonansa, jolloin tanssi on elävää. Opetusvideomateriaali oli sikäli hyvä esimerkki, että kyseisen ryhmän harrastajatanssijoita ei oltu hiottu *samaan muottiin* missään vaiheessa, vaikka moni videolla tanssineista olikin tanssinut jo vuosia. Katsoimme pariin kertaan koko ”Karhuja, äijiä ja neitoja”-kokonaisuuden, johon koulussa työstämämme osuus kuului. Kerroin mistä tanssissa milloinkin oli kyse.
Negatiivisia ajatuksia ei tämä ulkopuolinen katselukerta aiheuttanut ainakaan oppilaiden

jakamien kokemusten perusteella. Tämä yllätti positiivisesti.

Myönnän pohtineeni päiväkirjassani etukäteen miten oppilaat suhtautuvat opetusmateriaalivideoon, jossa tanssiryhmä tanssii samanlaisessa liikuntasalissa kuin missä meidän tuntimme olivat. Olin miettinyt, että aidosta esitystilanteesta ja miljööstä näytetty materiaali olisi voinut olla hedelmällisempää. Koin, että ryhmä kuitenkin tiedosti näkemänsä tanssin haasteet, koska olimme jo työstäneet nyt nähtyjä tansseja. Näin ollen koin opetusmateriaalina videotallenteen ajoittuneen oikeaan kohtaan. Oppilaiden kiinnostus heräsi tässä myös ensi kerran osallistuvan havainnointini tukena käyttämääni videotaltiointiin:

> (O4) Oli kiva nähdä miltä tanssi näytti kokonaan ja olisi kiva nähdä myös omilta tunneilta videota.
> (O10) Osa oli hienon näköistä, jotkut vähän hassuja.

Näkemästään ryhmäläisiltä nousi ajatuksia, joissa he kiinnittivät huomiota videolla tanssineiden askelikkoihin ja siihen, että musiikki ja tanssijat olivat rytmisesti yhdessä.

> (O1) Kaikki askelikot oli tosi nopeita.
> (O2) Ihania askeleita. Musiikki onkin kiva. Tosi siistiä.

Ensimmäisen kerran musiikin olemusta kuvailtiin enemmän, se todettiin aiempaa kiinnostavammaksi tai mukavammaksi.

> (O7) Ihana tanssii ja kivaa musiikkia.

Opetusmateriaalivideon katselun aikana kysyin, ”Jäikö mieleen jotain tanssia tai asiaa, joka olisi kiinnostanut erityisesti? Tai joka tuntui oudolta, kivalta, hassulta, hauskalta, vanhalta, uudelta... - mitä ikinä tulee mieleesi!” Oppilaiden huomio kiinnittyi siihen, että ohjelmassa oli sekä hitaita että nopeita tansseja. Nopeista tansseista pidettiin enemmän, koettiin että ”niissä olisi kivempi tanssia” (O6).

> (O4) Se jäi mieleen missä oli se taputusjuttu parin kanssa [polkkatanssin lopussa on parin kanssa yhteinen rytmiosio].
> (O8) Polska oli ihan kiva ☺ ja se [polkka] millä saatiin ”hiki pintaan” lopussa. Tykkäsin kovasti.

Olin puntaroinut sitä, onko opetusvideotallenteen katsominen vähäisten tuntien puitteissa tuhlausta, mutta aineisto osoitti, ettei ollut. Erityisesti viimeiset 15 minuuttia, jotka ehdimme tanssahdella katselutuokion jälkeen, johdattivat luovaan ilmaisuun. Syötin liikkeen lomaan erilaisia adjektiiveja, kuten ”vihainen, ponteva, väsynyt, onnellinen”, ja ensimmäisen kerran aloin selkeästi nähdä ryhmäläisten pyrkivän omaan

ilmaisuun, tunteen fyysiseen sanoiksi pukemiseen.

Moni koki tanssimisen helpottuneen näkemänsä opetusmateriaalivideon jälkeen. Joku koki, että ” – – ehkä oli vähän ’rytmikkäämpi’ ote tanssimiseen”(O8). Eräs oppilas analysoi poimineensa videolta tanssimansa askelikon oikein:

(O6) Opin joitain askeleita, joita tein väärin [aiemmin] niin oikein.

Joku pohti myös, että olisi mukavaa päästä itse esiintymään:

(O6) Kivaa. Olisi kiva, jos esitettäisiin se jossain, jos olisi mahdollista.

Opetusmateriaalivideon katselun perusteella poimin pari pientä harjoitetta, jotka vielä ajattelin toteuttaa tulevilla viimeisillä tunneilla. Oppilaat toivoivat mahdollisuutta nähdä omaa tanssimistaan projektin loputtua. Oppilaita kiinnosti, ovatko he edistyneet.

5.1.6 Tunti numero kuusi – missä vanha, missä uusi?

Tässä vaiheessa päiväkirjassa oli myös kysymys, miten oppilaat erottavat perinteisen kansantanssin, nykykansantanssin ja FolkJamin. Vaikka pyrin kertomaan tunnin kuluessa mikä on mitäkin, erottelu oli oppilaille vaikeaa. Tämä johtunee osittain myös siitä, että linkitin eri asioita mahdollisimman sujuvasti tunnin kulkuun, jolloin ei tullut selkeää eroa siihen, milloin työstettiin enemmän perinteistä ja missä taas uudempaa materiaalia. Eräs oppilas tunnisti silti perinteisen kansantanssin:

(O4) Se vastuu oli varmaan perinteistä kansantanssia.

Tässä vaiheessa prosessia huomasin, että *ryhmän yhtäaikaisuus* oli kehittynyt lyhyessä ajassa. Jos tarvitsi liikkua yhdessä parin kanssa, tai koko ryhmän kanssa, oppilaat alkoivat näyttää ryhmältä ennemmin kuin joukolta yksilöitä suorittamassa jotain tehtävää. Samalla kehon herkkyys reagoida oli alkanut herätä, sillä eniten tehty tanssikokonaisuus onnistui siten, että tanssi alkoi ja loppui samaan aikaan. Kehon herkkyys reagoida liittyy yhtäaikaisuuteen ryhmässä siten, että mitä herkemmin keho kykenee reagoimaan ympäriltä tuleviin viesteihin, sitä nopeammin se pystyy vastaamaan omalla toiminnallaan suhteessa muihin. Tähän vaikuttaa myös se, että yksilö kokee itse osaavansa tanssin, jolloin on mahdollista alkaa aistia myös muita ympärillään. Ensimmäisillä tunneilla osa putosi tanssista alkumetreillä, vaikka ajoissa ilmoitin, koska pitää lähteä liikkeelle ja laskin musiikin iskuja. Nyt tanssi kulki

eteenpäin, ja yksilöt pysyivät paremmin mukana. Ajatukseni veivät ryhmän ja vuorovaikutuksen voimaan: Mitä useampi alkaa sisäistää asioita, sitä paremmin myös ne, jotka eivät ehkä ole varmoja tekemisestään, pääsevät juoneen käsiksi. Ja mitä enemmän koetaan yhdessä tekemistä turvallisena ja luovana ympäristönä, sitä helpompi on mukana olla omana itsenään.

Polkka koettiin kautta linjan innostavaksi, voimaannuttavaksi, sopivan haasteelliseksi sekä hyväksi liikunnalliseksi toiminnaksi, koska siinä tuli ”hiki”. Lähes valmiin, oppilaiden nimeämän ”Anna akka” -kokonaisuuden lisäksi painotin viimeisillä tunneilla polkkaharjoitteita ja polkkamusiikkiin tekemistä. Polkka herätti samanlaisia kokemuksia kuin aiemmilla tunneilla:

> (O4) Polkka oli kivan vauhdikasta ja oli kiva huomata omaa kehitystä askelissa.
> (O6) Pidän polkasta erityisesti, se on kivaa.

Tässä vaiheessa kokeilimme myös perinteistä ja raamitettua polkka-askelikkoa sisältävää neliötanssia. Tanssi oli nähty videokatselussa, joten ajattelin, että ryhmäläisiä saattaisi kiinnostaa kokeilla sitä. Tämä osio tuntui monesta vähän hassulta, mutta hyvässä hengessä. Ryhmä oli nyt valmis ottamaan vastaan huomattavasti paremmin erilaisia asioita, enkä havainnut enää oppilaiden olemuksessa noloutta tai outoutta, vaan heistä oli mitä ilmeisimmin hauska kokeilla neliömuotoista tanssia, joka sopii vaikka yksinkertaiseksi yhteen- tai vähennyslaskuharjoitukseksi.

Kuvasin hyvin yksinkertaisella esimerkillä, miten koen kansantanssimateriaalin integroituvan matematiikkaan. Otin esimerkiksi yhden perinteisen kansantanssin vakio-osista, *vastuu*[11]: Siirryin musiikin tahdissa omasta lähtöpisteestäni neljä askelta tervehtimään kaveria, joka oli minua vastapäätä, ja peruutin neljä askelta takaisin. Vastapäätä oleva kaveri teki samoin yhtaikaa kanssani. Tässä voidaan toteuttaa konkreettinen vähennyslasku: neljä askelta lähtöpisteestä johonkin suuntaan ja paluu neljällä askeleella takaisin osoittaa, että mitään ei jää jäljelle, päädymme molemmat omille paikoillemme takaisin eli lähtöpisteeseen. Vastaus tuli tanssien: ”neljä miinus neljä on nolla”. Kyseinen esimerkki ei ole nuorten yläkoululaisten matematiikkaa, vaan toimisi alakoululaisilla. Tämä ajatus sai nuoret yläkouluikäiset hymyilemään – ajatus

[11] Vastuu on kansantansseissa esiintyvä vakio-osa eli yhtenäinen liikejakso, jossa käydään ”tervehtimässä” vastassa olevaa tanssijaa tai paria ja palataan takaisin omalle paikalle (ks. sanasto Rausmaa 2012, 7–26).

tuntui hauskalta, mutta todella etäiseltä, että niin voisi oikeasti koulutunnilla tapahtua. Samalla opittiin tervehtimään, katsomaan muita kanssaryhmäläisiä. Muotoja voidaan hahmottaa myös kansantanssissa hyvin. Tässä kohtaa tuntia olimme asettuneet neliöön, jonka joka sivulla oli sama määrä tanssijoita. Ajatus oli ryhmän mielestä huvittava, esiin tuli ajatus miltä tuntuisi, jos heidän matematiikan tunnilla laskettaisiin tanssien, tai pohdittaisiin geometrisia kuvioita ihmisten avulla.

5.1.7 Seitsemän, kahdeksan, nosta jalkaa – näin yhdessä ja yhtä aikaa

Toisen tanssitunnin lopussa tehty ratkaisu, jossa oppilaat valitsivat itse ”Anna akka” -tanssikokonaisuuden introon jommankumman kahdesta *roolista*, oli oikea (ks. tämän työn luku 5.1.2). Tämä näkyy havainnointivideotallenteella siinä, että viimeisillä tunneilla osalla oppilaista alkaa olla jo rentoutuneemman näköistä tekemistä itsensä ja kaverinsa kanssa. Ei ole enää vilkuiluja opettajaan tai muihin. Tiedostin tuntien rajallisuuden, joten tanssirooleihin jako mahdollisti sen, että kumpikin osuus toteutuu siten, ettei oppilaan tarvitse joka tunti miettiä kumpaa osuutta tällä kerralla tekee. Tämän tanssin yhteydessä huomasin, että ryhmäläiset hakeutuivat pikku hiljaa samoille paikoille, ei vain saman kaverin kanssa tanssimaan, vaan samaan järjestykseen itse tanssitilassa. Tämä on ymmärrettävää, kun harjoitellaan jotain, jossa on yksityiskohtaista tekemistä muistettavana. Sama paikka saattaa tuoda myös turvallisen ja tutun tunteen tanssissa.

Kautta linjan tunneilla vaihtelin tanssitilan *ykkössuuntaa*. Jos tanssitilassa on jollain seinällä peili, se yleensä määrittää ykkössuunnan, keho ja kasvot ovat sitä kohti. Ykkössuunnassa opetellaan tanssin perusaskeleita tai askelikkoja, opettaja on yleensä ykkössuunnassa ensimmäisenä ja tanssijat opettajan selän takana levittäytyneenä niin, että kaikki näkevät tämän (ks. Kauppinen 2013, 9). Pyrin rikkomaan tätä ajatusta, jotta suuntien hahmottaminen ja kehon koordinaatio kehittyisivät. Ensimmäisistä tunneista lähtien pienet vapaat matkusteluosuudet tanssitilassa auttoivat siihen, että opittiin toimimaan eri suuntiin. Huomasin, että käytin pääsääntöisesti kahta eri ykkössuuntaa.

Kahdella viimeisellä tunnilla päiväkirjakysymykset kohdistuivat enemmän yleisiin asioihin: kysyin esimerkiksi, minkälaiseksi nuoret nyt kokevat tämän melko lyhyen kansantanssin oppimäärän perusteella lajin, mitä ajattelevat siihen liittyvän tai sopivan. Ajatukset ovat tarkempia kuin ensimmäisellä tunnilla, ja suurella osalla oppilaista ajatus

(kansan)tanssista oli muuttunut: Pari oppilasta pohti voivansa harkita tanssia tai kansantanssia harrastuslajina. Muutama koki, että laji ei ollut ”mun tyylistä” (O5) tai ” mun juttu” (O8). Kaikista vastauksista ei voi sanoa, tarkoitetaanko nimenomaan kansantanssia vai ylipäätään tanssia. Vaikka osa ryhmästä ei vastannut syystä tai toisesta tähän kysymykseen, suurimmalla osalla oli asiasta selkeä mielipide. Kysymykseen vastaamatta jättäneiden oppilaiden joukossa olettaisin olevan sellaisia, jotka eivät vielä tällä lyhyellä kokeilulla osanneet muodostaa mielipidettä kansantanssista, mutta myös sellaisia, jotka ovat mieluummin kertomatta mahdollisia ajatuksiaan asiasta.

Pyysin oppilaita myös kertomaan, ovatko he kokeilleet jotain tanssin lajia koskaan aiemmin, ja havaitsevatko he tässä kansantanssikokeilussa eroja tai samanlaisuuksia mahdollisiin muihin kokeilemiinsa tanssin lajeihin. Huomattavaa on, että ensimmäisellä tunnilla suullisesti kartoittaessani oppilaiden harrastustaustaa, he kertoivat hyvin vähän aiemmista tanssikokemuksistaan: pari kertoi tanssivansa jotain muuta lajia, muilla ei ollut tanssista kokemuksia juurikaan. Tällä tunnilla joku totesi tanssineensa koulussa, mutta hänellä ei ollut käsitystä, mistä tanssista on ollut kyse. Useampi totesi tanssineensa vain koulussa, mutta kukaan ei tiedostanut tanssineensa kansantanssia koulussa aiemmin. Eräs oppilas oli pohtinut myös harrastamansa lajin eroja tai yhteneväisyyksiä:

> (O9) Harrastan zumbaa, disco- ja showtanssia, ennen harrastin reggaetonia. Itse asiassa jotain liikkeitä on samantyylisiä, mutta ne on tehty vähän erilailla. Musiikki ja liikkeet yleensä erityylisiä.

Koska tanssi on harrastuksena laji, jota tehdään usein myös yleisöä varten, kysyin, voisivatko oppilaat ajatella esittävänsä oppimaansa jossain. Mielipiteet jakautuivat ryhmässä kolmeen tuntemukseen:

> (O4) En [voisi ajatella esiintyväni].
> (O5) En varmaan, tai ehkä jossain ihan pienessä tilaisuudessa / juhlassa vähän jotain.
> (O6) Kyllä ja se olisi myös kivaa.

On otettava huomioon, että jollekin oppilaalle ajatus esiintymisestä tai esittämisestä muille voi olla suurikin kynnys. En halunnut missään vaiheessa korostaa mahdollisuutta päästä esiintymään, vaikka liikunnanopettajan kanssa olin asiasta puhunutkin. Olin päättänyt, että jos joku tanssi saadaan viimeisteltyä, ryhmä voi oman opettajansa kanssa sitä vapaasti käyttää tai muokata vaikka esiintymiseen.

Halusin saada lisää ajatuksia siitä, mitä oppilaat yhdistävät tekemäämme materiaaliin ja millaisena he näkevät tanssimansa. Pyrin saamaan oppimispäiväkirjakysymyksillä esiin oppilaiden mielikuvia esimerkiksi siitä, millainen asukokonaisuus voisi sopia tanssimaamme. Opetuskokeilun alussa esitetyt ajatukset olivat selvästi laajentuneet. Esimerkiksi oppilaiden pohdinnat sisälsivät viittauksia muihinkin asuihin kuin kansallispukuihin:

> (O4) Jotkut kansanpuvut tai mustavalkoiset asut..
> (O6) Kaikille samanlaiset, mutta eriväriset tunikat tai mekot mitä nyt onkaan.
> (O9) Jotkut Suomea kuvaavat.

Kahdella viimeisellä kerralla oli päiväkirjasivuilla sama kysymys kuin ensimmäisellä tunnilla: ”Millaista on suomalainen kansantanssi?” Mielenkiintoista on, että osa oppilaista vastasi hieman eri tavoin näillä kahdella viimeisellä kerralla:

> (O4) Ehkä vähän outoa / omituista, mutta ihan mielenkiintoista. Musiikki oli vähän ärsyttävää, jäi soimaan päähän.
> (O4) Perinteikästä ja vastasi aika paljon käsityksiäni.

”En tiedä” - vastauksia oli myös jonkin verran, tai sitten kysymykseen oli jätetty vastaamatta kokonaan. Lajia pidettiin mielenkiintoisena ja perinteikkäänä. Tuntemus jostain vanhanaikaisesta näkyi edelleen, mutta nyt se rinnastettiin johonkin *hauskaan*. Tämä oli selkeä muutos verrattuna prosessimme alkuun. Vaikka laji koettiin edelleen osittain vieraaksi, on huomattavaa, että asenne ja mielikuvat kansantanssista olivat nyt kaiken kaikkiaan positiivisemmat.

> (O6) Jossa tanssitaan parin kanssa. Sen ainakin luulisin [olevan kansantanssia].
> (O8) Nopeaa, rytmikästä, hyvää treeniä.
> (O9) Hauskaa. Tulee Suomi mieleen. Joku navetta.

Tämä tutkimus sai alkunsa, koska kansantanssi on vierasta monelle nykynuorelle, mikä näkyy vähenevissä kansantanssin harrastajamäärissä (ks. tämän työn luku 1). Tämä ajatus kiteytyy yhdessä vastauksessa hyvin:

> (O5) Perinteistä, ei niin yleistä ainakaan nuorten keskuudessa?

5.1.8 On kasvattaja asemassa omenan

Lopuksi sana oli vapaa. Monet oppilaat, jotka eivät kokeneet lajia varsinaisesti omakseen, antoivat positiivista palautetta kansantanssitunneista. Prosessi, jossa sai tutustua suomalaisen kansantanssin maailmaan, koettiin mukavana kokonaisuutena,

jossa opittiin paljon asioita. Muun muassa seuraavanlaisia ajatuksia virisi:

> (O4) Tunneilla oli kivaa se, että opettaja oli aina pirteä ☺
> (O5) Tää kansantanssi oli ihan kiva juttu, kiitos kun olit opettamassa.
> (O6) Ei ole mitään sanottavaa muuta kuin oli kiva, kun tulit opettamaan meille tanssityylejä. Opin paljon sinulta, suuret kiitokset.

Opettajan olemuksella, tieto-taidolla ja omalla innostuksella voidaan saada positiivisia kokemuksia ja oppimiselämyksiä, vaikka oppilas ei suhtautuisikaan opetettavaan aiheeseen intohimoisesti.

5.2 Kansantanssin harrastuskenttä muutosten ja pohdintojen edessä - kyselyaineisto

Tutkimuksen kyselyaineistolla haluttiin saada tietoa, kuinka paljon Kansantanssinuorten Liiton KTNL:n harrastuskentällä, joka mielletään perinteisen kansantanssin edustajaksi, käytetään muutakin kuin perinteistä materiaalia, ja mitä ajatuksia nykymateriaali herättää. Kysely lähetettiin 50 KTNL:n ja SKY:n jäsenseuralle. Kyselyyn vastanneita oli 12 eli vastausprosentti oli 24 % (N=50). Kyselyllä kartoitettiin seurojen ja ryhmien kansantanssituntien materiaalisisältöjä yleisesti: käytetäänkö lukuvuoden aikana perinteistä vai nykykansantanssimateriaalia, ja miten nuo osa-alueet painottuvat. (Ks. Liite 2.) Kyselystä suurin osa koski suunnittelemaani ”Karhuja, äijiä ja neitoja” -kansantanssikokonaisuutta, ja kysely kartoitti myös kyseisen kansantanssikokonaisuuden opetusmateriaalin tueksi tehdyn videomateriaalin käyttöä.

5.2.1 Kansantanssimateriaalin jakautuminen harrastuskentällä

Vastanneista 58 % (n=12) ilmoitti käyttävänsä sekä perinteistä kansantanssi- että uudempaa nykykansantanssimateriaalia, ja näistä vähän alle puolet kertoi käyttävänsä enemmän tai lähinnä perinteistä kansantanssiohjelmistoa.
Kysyttäessä ohjelmistojen painotusta, vastaukset hajosivat enemmän (ks. Kuvio 5). Kaikista vastaajista 67 % (n=12) arvioi, että seurassa tai ryhmässä tanssitaan enemmän perinteistä kuin uutta nykykansantanssia. Neljännes vastaajista, 25 % koki perinteisen ja uuden materiaalin määrän jakaantuvan puoliksi. Vain yksi vastaaja arvioi uutta nykykansantanssimateriaalia olevan enemmän. (Ks. Kuvio 5.)

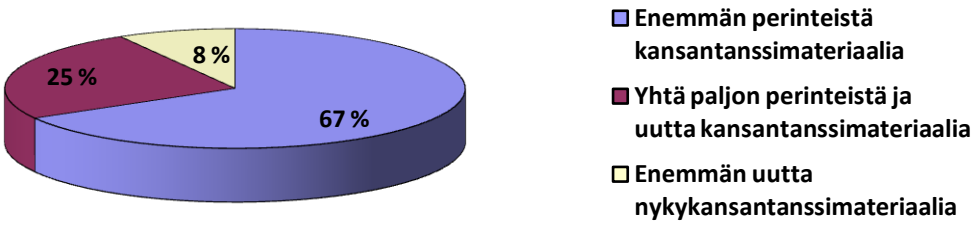

Kuvio 5. Kansantanssin harrastajakentän tanssimateriaalin jakautuminen

Enemmän perinteistä kansantanssimateriaalia käyttävistä (ks. Kuvio 5) neljännes totesi, ettei tanssita oikeastaan ollenkaan nykykansantanssimateriaalia. Kolme neljännestä arvioi perinteisen materiaalin osuuden olevan 60–80% ja uuden nykykansantanssin materiaalin 20–40%.

Huomion arvoista on, että eri vastaajat saattoivat kokea uuden ja vanhan materiaalin painotuksen hieman eri lailla – erään seuran ryhmän jäsenten vastauksista kävi ilmi, että osa koki suhdeluvun olevan noin 50 % uutta ja 50 % perinteistä. Osa arvioi perinteisen osuuden olevan noin 60 %. Hajonta on kuitenkin melko pientä, joten tämän perusteella voitaneen todeta, että käsitykset vanhasta perinteisestä ja uudesta nykykansantanssimateriaalista ovat suurimmaksi osaksi yhtenevät.

5.2.2 ”Karhuja, äijiä ja neitoja” – haastavan kenttäohjelman risut ja ruusut

Kyselyyn vastanneista 42 % (n=12), ilmoitti olleensa tanssimassa kentällä harjoiteltua ohjelmaa. Kansantanssi- ja musiikkitapahtumassa Mahtimeiningeissä Saarijärvellä tehtiin vielä muutoksia esitettävään ohjelmaan ensimmäisen kenttäharjoituksen perusteella. Muutokset olivat tarpeen siksi, että kaikki eivät osanneet ”Karhuja, äijiä ja neitoja” -ohjelmaosuutta, johon olivat etukäteen ilmoittautuneet. Tämä selvisi vasta tapahtuman kyseisissä ensimmäisissä kenttäharjoituksissa Saarijärvellä. Näin ollen ohjaajapalaverissa käytiin läpi mitä kenenkin ryhmä osasi, jotta kaikki nuoret saisivat tanssia pääjuhlan kenttäesiintymisessä ne osuudet, jotka kokivat osaavansa. Ratkaisu oli välttämätön, jotta jokainen kentällä oleva esiintyjä saisi mahdollisuuden tanssia hyvillä mielin eikä niin, että tietäisi olevansa vaikeuksissa tietyissä

tanssiosuuksissa. Tässä toimittiin sen mukaan, mikä oli ohjaajien ajatus heidän tanssijoidensa sen hetkisestä ohjelman hallinnasta jokaisen osuuden kohdalla. Ohjaajapalaverissa kenttäharjoitusten jälkeen ohjaajat olivat selkeästi pohtineet asiaa ryhmänsä kanssa.

Mietin, miksi osa ohjaajista päästi tapahtuman kenttäharjoituksiin tanssijoita, jotka eivät osaa ohjelmaa. Olisi ollut ohjaajien tehtävä arvioida jo etukäteen, mikä on realistista millekin ryhmälle. Tämän jälkeen olisi ollut järkevää ottaa yhteyttä juhlatapahtuman kenttäohjelmavastaavaan, jotta olisi osattu varautua tekemään mahdollisia joustoja tai muutoksia kaikkien tanssijoiden eduksi.

> (K7) – – Tiedettiin jo ohjelmistokurssilla, ettei ala-asteikäisten ryhmä olisi oppinut esim. Suvi-illan vienoa tuulta, joten tehtiin päätös osallistua lasten ohjelmaan. Harjoiteltiin kuitenkin muita tansseja mahdollisuuksien mukaan. Siksi oli kiva, että voitiin osallistua edes osaan nuorten ohjelmasta.

Yllä olevasta kolmen ohjaajan pohtimasta ajatuksesta käy ilmi, että ohjelmistoa oli pohdittu ja pureskeltu ajoissa etukäteen. Näin tiedettiin mihin pyritään ja todennäköisesti kyetään, jolloin kansantanssiryhmän tavoitteet tulevalle vuodelle on ollut helpompi asettaa. Aika oli loppunut keväällä kesken osalla ohjelmiston harjoittelussa - arviot siitä, miten paljon ohjelmiston opettelu veisi aikaa, olivat olleet alimitoitetut. Kyselyn vastausten perusteella voidaan sanoa, että kaikki ohjaajat eivät itsekään tunteneet hallitsevansa ohjelmaa kokonaisuudessaan:

> (K3) Suvi-illan osuus oli vaikea opettaa, kun ohjaaja ei itsekään ymmärtänyt kaikkea. Ryssän askelikko[12] oli vaikea.

Parin tanssin kohdalla kaaos ensimmäisessä kenttäharjoituksessa olisi ollut vältettävissä sillä, että vastuuohjaajat olisivat ottaneet rohkeasti ohjelman tekijään ja nuorten ohjelmavastaavaan yhteyttä etukäteen. Samansuuntaisia ratkaisuja jouduttiin tekemään vuotta aiemmin paljon suuremmassa Suomi–Viro -yhteistyötapahtumassa Tanssipidoissa, jossa kenttäohjelmaan osallistui yhteensä noin 4500 suomalaista ja virolaista tanssijaa. Yksi ohjaamani ryhmä osallistui kyseiseen kansanmusiikki- ja tanssitapahtumaan. (ks. Pispalan sottiisi 2012.)
Erehdysten ja keskustelujen päätteeksi tehty ratkaisu kuitenkin kantoi hedelmää, sillä kenttäohjelmassa onnistuttiin hyvin. Mahtimeininkien pääjuhlassa ”Karhuja, äijiä ja

[12] Ryssänaskel on tietty tanssiaskelikko tai askelsarja, joka löytyy vanhasta perinteisestä kansantanssimateriaalista.

neitoja” -kansantanssikokonaisuus toteutui niin, että osan tansseista tanssivat kaikki nuorten ohjelmaan ilmoittautuneet, ja osa ohjelmasta toteutettiin muutaman tanssiparin voimin. Harjoituksissa aistittavissa ollut kaaoksen ja paniikinomainen tunnelma vaihtui seuraavan päivän kenttäesityksessä positiiviseksi kokemukseksi lähes jokaisen kohdalla. Tämä kertoi siitä, että oikeita ratkaisuja tehtiin.

> (K3) Jäi hyvä mieli, kun löytyi ratkaisu, ettei kaikkien tarvinnut tanssia [koko ohjelmaa].

Tapahtuman jälkimainingeissa vastaajien kokemukset omasta onnistumisestaan ja tuntemuksistaan esiintymisestä olivat seuraavanlaisia:

> (K1) Melko hyvin, pieniä vaikeuksia. Ryhmä oli hieman haastava meillä [paikan nimi poistettu]. Saarijärvellä [Mahtimeiningit - tapahtumassa] harjoituksissa tanssit menivät sekaisin. Ei olla tyytyväisiä siihen.
> (K6) – – en osaa sanoa tanssijoiden puolesta kuin sen, että olivat tyytyväisiä siihen, että olivat harjoitelleet ohjelmaa paljon ja tunsivat osaavansa sen. Tytöt ovat oppineet arvostamaan harjoittelun tärkeyttä.
> (K7) – – Meni tosi hyvin, ja kaikilla oli hyvä mieli esityksen jälkeen. Huomattiin [ryhmän] omista lapsista, että seurasivat tarkkaan muita nuoria. Osa olisi halunnut olla varmaan esittämässä samaa ohjelmaa [kokonaan] heidän kanssaan, ja ehkä ensi kaudella heillä on paremmat lähtökohdat vaativamman oppimiseen.

Puutteena esityksessä koettiin se, että juonellinen kokonaisuus jäi vaillinaiseksi, koska poikia tai nuoria miehiä ei ollut tanssimassa nuorten ohjelmassa kentällä ensimmäistäkään. Koettiin, että tyttöjen oli vaikea sisäistää *äijien* tai *karhunkaatajien* rooli tietyissä tanssiosuuksissa:

> (K3) Tytöistä ei oikein saanut karhuja eikä äijiä, mutta esitys meni tosi hyvin.
> (K6) Kenttäohjelmassa Karhunpeijaispolskan hieno idea kaatui siihen, että kentällä oli vain tyttöjä, ja ilmiselvästi oli tarkoitettu poikien olevan karhunkaatajia.

Huomioita kenttäohjelmaan tuli siitä, että kentällä toimivat suuret linjat ja kuviot, mutta ”Karhuja, neitoja ja äijiä” sisälsi pieniä yksityiskohtia aika paljon. Tämän olin tiedostanut tehdessäni ja suunnitellessani ohjelmaa. Yksi syy, miksi toimin poiketen totutusta kansantanssimateriaalista, oli se, että halusin saada keskustelua ja mielipiteitä aikaiseksi. Jos olisin pysynyt haastavuudeltaan ja ohjelmistoltaan totutussa materiaalissa, ei olisi ollut mahdollista saada ajatuksia tämän tutkimuksen tarkoituksiin. Toinen syy oli se, että kenttäohjelma koostui useasta pienestä kokonaisuudesta, joita ajateltiin voitavan käyttää muutenkin harrastajakentällä kuin vain kenttäohjelmassa.

Kun tanssia harjoitellaan tavoitteena esittää se jossain, on yleisö otettava huomioon

esityskokonaisuutta rakennettaessa. Esityskokonaisuuden pitää palvella yleisöä, joten sen tulee olla mielenkiintoinen, ja monesti myös viihdyttävä. Eri asia on, jos kyse on vaikka yhteisestä illanvietosta, jossa voidaan käyttää suurella joukolla paljon aikaa yhteen ainoaan tanssiin. Tällöin jokainen voi myös osallistua pohtimatta osaamistaan. Yleisön näkökulma tuli esille myös ohjaajien kommenteissa:

> (K2) Hyvältä ohjelma näytti ja saa kokonaisuuden pysymään mielenkiintoisena katsojallekin..[opetus] työ itsessään on vain haastavampaa.
> (K6) Mitä useamman kerran näin ohjelman, se näytti joka kerta aina vain paremmalta. Johtui varmaan myös siitä, että tanssijat osasivat joka kerta paremmin. Siitä voi tehdä sen päätelmän, että kaikki tanssit näyttävät hyviltä, kun ne osataan tanssia. Siksi olisi tärkeää, että ohjaajat kävisivät kurssin, ja niitä todella harjoiteltaisiin.

5.2.3 Tapoja tukea oppimista – elävän kuvan taika eikä vanki

Tutkimuksessa kysyttiin oliko seuralla tai ryhmällä käytössä opetuksen tueksi ajateltu opetusmateriaalivideo (Kuvio 6). Vastaukset yllättivät, mutta myös selvensivät syitä ensimmäisen kenttäharjoituksen tilanteeseen (ks. 5.2.1), jossa nekin, jotka tanssin osasivat, menivät sekaisin tanssijoista, joilla ei ollut tietoa, mitä pitäisi tehdä.

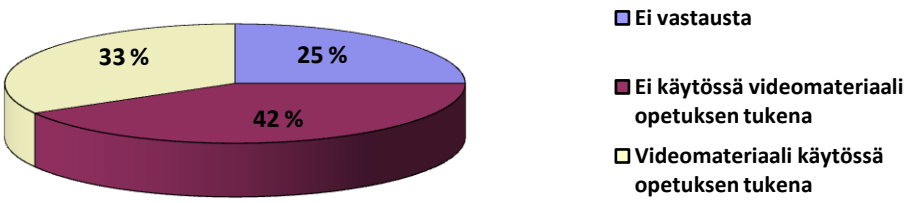

Kuvio 6. Opetuksen ja oppimisen tueksi tehdyn videotallenteen käyttö

Oppimisen tukena 33 % (n=12) ilmoitti käyttäneensä opetusvideomateriaalia (ks. Kuvio 6). Kaikki videota käyttäneet kokivat siitä olevan hyötyä huomattavasti tanssien oppimiseen. Vastanneista 42 % ilmoitti, että eivät olleet käyttäneet opetusvideomateriaalia opetuksen tukena. Yksi näistä mainitsi tienneensä jo ohjelmistokurssilla, ettei heidän ryhmänsä pääse kyseiseen tapahtumaan. Lisähuomautuksena oli, että he olisivat hankkineet tallenteen kurssin jälkeen, jos olisivat olleet osallistumassa tapahtumaan.
25 % jätti vastaamatta kysymykseen. Oletus on, että suurin osa vastaamatta jättäneistä

eivät käyttäneet tallennetta. Vastaamatta jättäneistä pieni osa koki itsensä jääviksi vastaamaan kyseiseen kohtaan, koska olivat olleet mukana tekemässä opetusmateriaaliksi tarkoitettua videotallennetta. Ryhmä, jonka kanssa kyseinen materiaali tehtiin videotallenteeksi, koki yleisesti hyvänä asiana tanssien videoimisen ryhmän harjoituksissa, koska sen koettiin auttavan oppimisessa ja tanssien sisäistämisessä. Lisäksi tallenne koettiin hyväksi avuksi niille, jotka eivät aina päässeet harjoituksiin. Näin koettiin, että koko ryhmä hyötyy, kun ei tarvitse jokaisella kerralla aloittaa alusta yhden tai kahden poissaolevan tanssijan vuoksi.

Kaikki eivät ilmeisesti ole ajatelleet opetusvideotallenteen mahdollisesti auttavan sekä ryhmän jäseniä että ohjaajia ohjelman sisäistämisessä. Toisekseen, ohjelmiston tekijään, minuun, olisin toivonut otettavan yhteyttä, jos jokin tuntui liian vaikealta. Kaikille oli tiedotettu, että autan mielelläni materiaalin käyttöönotossa (ks. Liite 4).

5.2.4 Perinteisen ja nykykansantanssimateriaalin yhdistäminen – harrastuskentän ajatuksia ja ehdotuksia

Kyselyssä pyydettiin pohtimaan kansantanssiohjelmiston positiivisia puolia sekä epäkohtia ja sitä, miten ohjelmisto voisi toimia vastaajan mielestä paremmin. Mielenkiintoiseksi ja monipuoliseksi koettu ohjelmakokonaisuus tuntui haastavalta monelle. Etenkin tietyt osa-alueet koettiin vaikeiksi. Ohjelmisto sai kiitosta ja positiivista palautetta, mutta työkaluja olisi tarvittu ryhmiin lisää.

”Karhuja, äijiä ja neitoja” koettiin osittain liian haastavaksi, mutta samalla sen arveltiin innostavan nuoria. Mainittu haastavuus tai vaativuus aiheutti myös negatiivisia tunteita.

> (K7) – – Lasten ja nuorten ohjelmistojen välillä oli huima tasoero. Ehkä ohjelma oli hiukan radikaali verrattuna aiempien vuosien ohjelmistoihin – –

Huonoina tai vaikeina asioina koettiin koreografiatanssit sekä niiden ohjeiden ymmärtäminen. Perinteiset, mutta muokatut tai aktivoidut osat saivat paljon positiivista palautetta. Ne, jotka eivät olleet hankkineet opetusvideotallennetta avukseen eivätkä olleet ohjelmistokurssilla opettelemassa tansseja, kokivat enemmän vaikeuksia ohjelmiston harjoittelussa (ks. Luku 5.2.3). Ohjelmistokurssin käyneistä osa koki, että kurssilla ei ehtinyt omaksua uusia koreografiatansseja.

Ohjelmiston *haastavuus* eli vaikeus nousi keskeiseksi aiheeksi kautta kyselyn. Haastavuus nähtiin sekä positiivisena että negatiivisena asiana riippuen vastaajasta. Hienoa oli, että joku oli omiin tarpeisiinsa osannut soveltaa ohjelmaa:

> (K2) – – muokkasimme osia ryhmälle sopiviksi omiin [tapahtuman nimi]. Tanhuvakan tanssit opittiin.

Yleisesti kyselyssä pyydettiin pohtimaan mitä ajatuksia materiaali herätti. Kaikki vastanneet yhtä lukuun ottamatta olivat sitä mieltä, että ajatus kansantanssiohjelmistosta, jossa on sekä nykykansantanssimateriaalia että perinteistä materiaalia, on hyväksi. Tämä koettiin tärkeäksi kansantanssin kehityksen kannalta. Samalla vastauksissa oli kuitenkin mainintoja siitä, että vanhaa tulisi vaalia. Yksi vastaajista kertoi epäilevänsä nykymateriaalia sen vuoksi, että Suomalaisen Kansantanssin Ystävien ja Kansantanssinuorten Liiton tehtävä on säilyttää perinnettä. Vastaaja koki, ettei ohjelmiston pitäisi olla ”kokonaan uutta” ja mainitsi, että ”uutta voi sopivasti ottaa mukaan".

> (K9) Uuden ja vanhan yhdistäminen luo kansantanssille tulevaisuutta. Vanhat perinteiset tanssit eivät ole huomiota herättäviä, vaikka vanhankin vaaliminen on osaksi hyvä juttu.
> (K10) Hyvä, että ohjelmassa oli jotain perinteistä, jota vasten peilata uudempia tuulia ja lisäksi kontrasti tuo ilmeikkyyttä esitykseen. Elävä perinne on juuri sitä, että vanhoja juttuja sovelletaan, muuten osa perinteestä voi jäädä käyttämättä kokonaan.

Myös *kiinnostus* heräsi uutta nykykansantanssimateriaalia kohtaan:

> (K5) – – olen sitä mieltä, että uuttakin materiaalia on hyvin mielenkiintoista, ja osoittautuu [mikä osoittaa] siitä, että kansantanssin kehitys menee eteenpäin.

Useassa vastauksessa olisi toivottu enemmän aikaa ohjaajalle sisäistää uudet nykykansantanssikoreografiat. Osa kansantanssiryhmien ohjaajista kertoi, että he eivät ole käyneet kansantanssin ohjaajan tai opettajan koulutusta, vaan ovat *omista ryhmistä kasvaneita* ohjaajia. Uuden nykymateriaalin oppiminen ja opettaminen koettiin työlääksi, joten oli helpompi harjoitella tutumpaa perinteistä materiaalia. Valintoihin vaikutti myös se, että kansantanssi harrastuksena koettiin yhteisöllisenä tanssituokiona, jossa voidaan nauttia nimenomaan yhdessä tekemisestä.

> (K3) Aluksi tuntui hienolta, että on molempia, mutta sitten kun alkoi opettaa niin perinteiset on helpompaa.
> (K7) Ohjelmistokurssin jälkeen ohjaajat olivat hiukan hämmentyneitä. Koreografia oli hienoa, mutta vaativa. Ohjaajillekin se oli haastava oppia yhdessä päivässä.

> Nuorten ryhmä (ikähaitari 13-24v.) sai valita, halusivatko he tanssia aikuisten vai nuorten ohjelman, ja he valitsivat aikuisten ohjelman, vaikkakin olisivat varmasti oppineet nuorten ohjelman. Analysoimme sitä niin, että ohjelmiston valintaan vaikutti juuri se, että ollaan totuttu menemään perinteistä ja jotenkin kansantanssi meillä assosioidaan ”perinteiseen” [kansan]tanssiin. – – Voi olla hankalaa ”heittäytyä” uuteen kansantanssiin, kun on perinteistä menty lapsesta asti. – – Uudessa kansantanssissa voi olla siis se haastavinta, että siinä pitäisi osata tulkita ja olla ekspressiivinen. – – Uusi materiaali oli meillekin häkellyttävää, ja ehkä mekin olisimme tarvinneet useamman päivän opetuksen.

Näistä ongelmista huolimatta ryhmät, ohjaajat tai tanssijat kokivat saaneensa tai oppineensa uuden ohjelmapaketin, joka opetti vartalon kokonaisvaltaisempaa käyttöä, mutta myös perinteisiä tansseja. Myös itseluottamus ja harjoittelun tärkeys tulivat esille:

> (K6) Uskon, että ryhmämme sai runsaasti lisää itseluottamusta siihen, että vaikeammatkin tanssit voi oppia hyvällä harjoittelulla. Pidimme ylimääräisiä harjoituksia ennen matkojamme, eikä kukaan valittanut, että niitä olisi ollut liikaa.
> (K7) Tietynlainen joustaminen on aina tarpeen.

Uusi nykykansantanssimateriaali miellettiin perinteistä raskaammaksi taidollisesti, ajallisesti ja tiedollisesti. Sen määriteltiin olevan energiaa vievää, vaativan toistoja ja ”puurtamista” (K2). Tähän liittyen koettiin, että opetettavan ryhmän mielenkiinnon ylläpitäminen oli työläässä ohjelmassa haastavaa, koska tunneilla piti olla myös ”hupia” (K2).

Perinteisistä tansseista koottu *polkkasarja* sai paljon positiivista palautetta sopivalla haastavuudellaan. Perinteisen osuuden tansseista mainittiin myös, että

> (K2) Oli hauska huomata miten tanhuvakan tansseja oli muokattu Mahtimeininkejä varten.
> (K7) – – ohjelmaan osallistuneet saivat opetella tarkkuutta, erityisesti polkkasarjassa.
> (K8) – – opin paljon ja oli mukavaa herättää henkiin ja muistiin vanhempiakin tanhuvakan tansseja.

Vaikka nykykansantanssiosuudet koettiin vaikeiksi, niistä kaksi mainittiin positiivisessa hengessä edellä mainitun polkkasarjan lisäksi. Positiivisen vastaanoton sai puhelauluintron sisältänyt (rap-kappaletta muistuttava), mutta perinteisiin tansseihin sisällytetty *Vanhaa laukaalaista,* jonka toisen aineiston nuorista yläkoululaisista koostuva ryhmä nimesi *Anna akka -jutuksi* (ks. 5.1.1). Useimmin edellä mainitun tanssin lisäksi positiivisena koettiin *Suvi-illan vieno tuuli* -nykykansantanssikoreografia, joka oli monelle vastaajalle jäänyt mieleen kauniina, mutta haastavana. Tämä tanssi oli ollut käytössä useammalla ryhmällä myös muissa tilanteissa kuin Mahtimeiningit -tapahtumassa. Sitä olivat jotkut soveltaneet omiin tarpeisiinsa ja muillekin ryhmilleen

sopivaksi:

> (K2) – – Aikuiset opettelivat Suvi-illan vieno tuuli - tanssin. Se oli niin kaunis, käytimme sitä omissa [tapahtuman nimi].

Vaikka kansantanssin harrastajakentän vastausprosentti on pienehkö, suuri osa vastanneista oli paneutunut pohtimaan suomalaisen kansantanssin tilaa ja sen käyttöä ”Karhuja, äijiä ja neitoja” -ohjelman kautta, mikä oli tämän tutkimuksen yksi tärkeä tavoite. Uusi nykykansantanssimateriaali sai pohdinnoissa lähes poikkeuksetta positiivisen vastaanoton, mutta samalla varottiin painottamasta sitä liikaa.

Ohjelmakokonaisuutta luonnehdittiin radikaaliksi useammassa kohdassa kyselyä, koska se sisälsi totutusta poikkeavaa materiaalia. Mainintoja, että vanhan materiaalin rinnalle on hyvä saada uutta, löytyi useammasta vastauksesta. Nuorten tanssijoiden ikäjakaumaa myös pohdittiin, olisiko ohjelmisto ollut parempi suunnata vanhemmille nuorille sen vaikeuden vuoksi. Tanssijoiden ikä ei ollut kuitenkaan ongelma, tämä käy ilmi tuloksista. Ohjelmisto koettiin mielenkiintoiseksi ja hyväksi sen haastavuudesta huolimatta. Nykykansantanssimateriaali herätti lisäkeskustelun tarvetta perinteisen kansantanssin harrastuskentällä:

> (K6) Uuteen koreografiaan, jos sitä esitetään suomalaisena kansantanssina ei myöskään pidä tuoda vieraita materiaaleja – – eikä muitakaan suomalaiselle kansantanssille vieraita elementtejä. Tiedän kuitenkin, että nuoret ja taitavat ihmiset haluavat tehdä vaativia ja näyttäviä esityksiä, mutta olkoon sellaisen esityksen nimenä vain ”tanssiesitys”, ei kansantanssiesitys, vaikka musiikki olisikin kansanmusiikista sovitettua. Tästä voisi herättää keskustelua vaikka Tanhuviestin palstoilla.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen johtopäätöksiä aineistoista saaduista tuloksista. Tarkastelen rinnakkain molempien aineistojen mahdollisia ristiriitoja tai yhteneväisyyksiä. Tutkimuksen päätarkoitus oli kehittää ja pohtia monipuolista suomalaista kansantanssimateriaalia opetukseen, miten kansantanssi voisi lajina löytää kosketuspintaa nuorten parissa koulussa perusopetuksessa, mutta myös koulun ulkopuolella harrastuksena. Jotta kansantanssi koetaan mielekkääksi tanssin lajiksi, tarvitaan opetuskentällä muutoksia. Kansantanssi koetaan oudoksi koulumaailmassa, vaikka se on osa suomalaista kulttuuria, johon suomalainen perusopetus pohjaa. Kansantanssin harrastuskentällä tieto-taito ei kohtaa kaikilta osin, jotta kansantanssin kaikkia kerroksia historiasta nykypäivään kyettäisiin hyödyntämään. Tulokset tukevat sekä omia oletuksiani että kansantanssin opetusmaailmassa eri tahojen kanssa käymiäni keskusteluja.

6.1 Kansantanssi ja koulu tehosekoittimessa

Tutkimuksessani pyrin hahmottamaan, miten eri asiat sulautuvat kansantanssitunnilla: miten historia ja nykyisyys voisivat kohdata ja miten sosiaalisuus, vuorovaikutus ja toisaalta yksilön oma ajattelu, itse tekeminen ja kokeminen, saisivat tilaa tunnilla. Kansantanssin elämä on jaettavissa kolmeen ajalliseen sykliin (ks. Luku 2). Tenhusen (2006) mukaan *itkuvirsiperinteellä on kolme elämää*, vastaavat vaiheet löytyvät myös kansantanssista.

Tutkimustulokset johdattivat päätelmään (Kuvio 7), jossa näkyy ajallisesti kansantanssin elämä historiasta tähän päivään. Kuvan *suppilossa* on kaikki materiaali tai ainekset, joita ajattelen kansantanssin sisältävän tänä päivänä: ainekset, joista tulisi ammentaa, jotta kansantanssin juuret säilyisivät, mutta samalla laji muuntuisi löytäen kosketuspintoja nykypäivän elämään. Kuvion muodostumiseen vaikuttivat tutkimusaineistojeni lisäksi lukemani tutkimuskirjallisuus (ks. Honko 1990; Liiri 2010, 1-5; Tenhunen 2006).

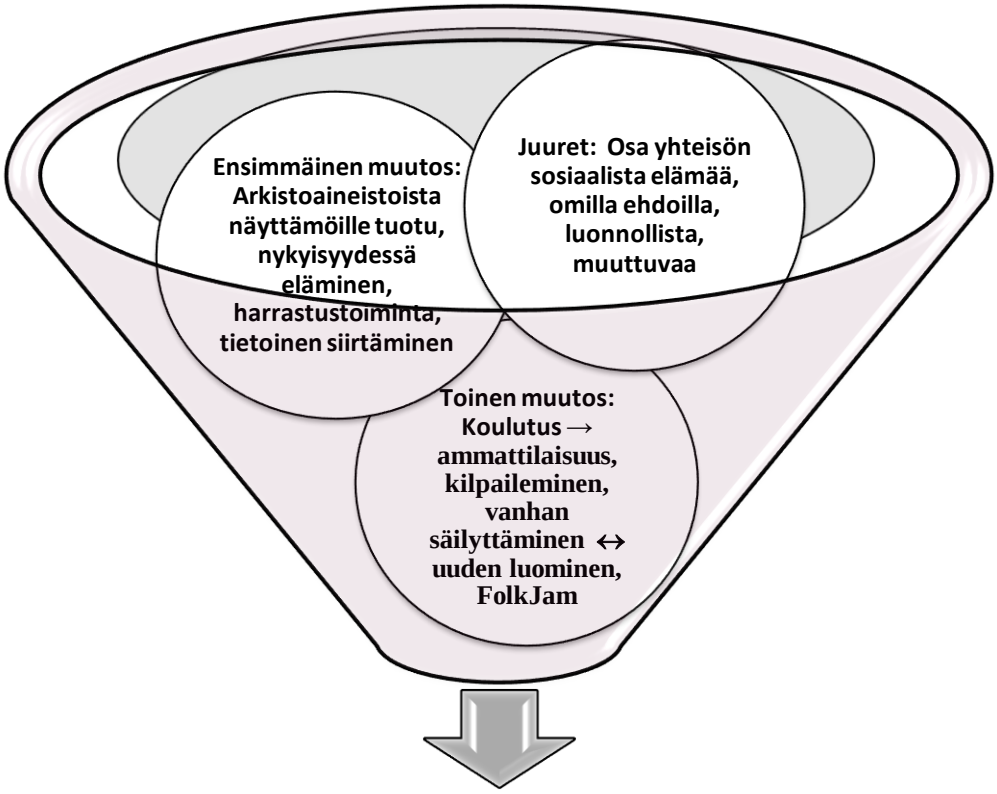

Kuvio 7. Kansantanssi nykypäivässä

Kuviossa seitsemän kansantanssin kaikki ainekset ovat *suppilon* sisällä. Suppilossa ovat kansantanssin ainekset tallessa, ja sieltä saadaan ammennettua nykyhetkeen sopivaa monipuolista kansantanssimateriaalia siten, että kasvattaja käyttää omaa tietotaitoaan hyväksi ja etsii tarvitsemansa materiaalin esimerkiksi alan osaajalta. Sopiva annos sekoitetaan opetustilanteeseen kaikista osa-alueista. Näin nuoret voivat kokea kansantanssin heitä kiinnostavaksi, muuksi kuin historiaksi tai etäiseksi ja vanhaksi. Tällöin voi kansantanssissa avautua mahdollisuus kokea kehon avulla tuntemuksia, joissa ollaan osa jotain nykyhetkeä laajempaa: kertomusta, jolla on menneisyys ja nykyisyys sekä tätä kautta myös tulevaisuus. Näin voidaan luoda kehon tuntemuksista symbolisia merkityksiä, jotka eivät ole nuoren elämässä täysin vieraita ja ulkopuolisia. (Anttila 2013, 31–48; ks. luku 3.2.1.) Tällä tavoin suomalainen kansantanssi voisi tarjota nuorille kiinnostavan oppimisympäristön yhtenä taito- ja taideaineiden lajina.

6.1.1 Kansantanssiainesten mahdollisuus integroitua

Taito- ja taideaineet integroituisivat paremmin moneen eri aineeseen, myös lukuaineisiin, jos käytettäisiin alan osaajien tieto-taitoa yhdessä eri aineenopettajien kanssa. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston liikunnanopettajakoulutuksessa annettava perustieto kansantanssista on erittäin marginaalista: perusopinnoissa kansantanssia on kuudesta kymmeneen tuntia ja syventävissä opinnoissa ei välttämättä ollenkaan (H. Lamberg, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2014). Jos ei ole tietämystä lajista, on melko mahdotonta kyetä välittämään kasvatettaville alle 10 tunnin koulutuksella kansantanssimateriaalia, jonka juuret olisivat syvällä suomalaisessa maaperässä, mutta luovasti tuotuna tähän päivään. Tilanne on sama monen muunkin oppiaineen kuin kansantanssin kohdalla.

Kansantanssitunneillani oli joka kerta integroituna elementtejä FolkJamista ja perinteisestä sekä nykykansantanssista. Koululaisnuorten ryhmässä tämä vaikutti toimivalta ratkaisulta, sillä se näytti muuttavan oppilaiden käsitystä kansantanssista historiallisena ja kaukaisena vanhojen ihmisten tanssilajina kohti positiivisempaa ajattelua. Mikään kansantanssin osa-alue ei jäänyt pimentoon, vaan ne tukivat toinen toistaan: perinteiset kansantanssiosuudet löysivät kosketuksen nuoriin uudemman kansantanssimateriaalin kautta.

Toisaalta luova tekeminen jäi ensimmäisillä tanssitunneilla vähemmälle, koska tekeminen tuntui loppuvan, jos en näyttänyt kunnolla mallia, mitä piti tehdä. En kuitenkaan koe, että tunnit olisivat olleet raameiltaan liian jäykkiä, mikä käy mielestäni ilmi myös nuorten ajatuksista. Koska pyrkimyksenä oli saada aikaan myös taidollista oppimista eli laatua tekemiseen, oli käytettävä matkimalla oppimista (ks. myös Luku 3.2.3). Koen matkimalla oppimisen tärkeäksi alussa varsinkin, kun tehdään jotain kaikille oppilaille uutta ja vierasta. (Vahtola 2007, 71–72.)

Tutkimuksen kohteena olevilla oppitunneilla kaksi perinteisen kansantanssin vakio-osaa kykeni muuntumaan pieneksi palaksi historiaa, yksinkertaista motorista ja matemaattista hahmottamista sekä opettamaan hyviä tapoja (tervehtiminen, toisten huomioiminen) (ks. 5.1.6). Lisäksi, mikä tärkeintä, tunneilla tanssittiin: liikuttiin ja koettiin kehollisesti. Ymmärrän integroinnin olevan kokonaisvaltaiseen oppimiseen pyrkivää luovaa soveltamista tai kokeilua (ks. Luku 3.2). Ymmärrys siitä mitä kaikkia kosketuspintoja

voidaan löytää näennäisesti yksittäisestä oppiaineesta, on integraation ytimessä. (Juntunen 2011, 68–70.) Tässä palaan aiemmin mainittuihin aiheisiin viralliseen ja epäviralliseen kouluun (Laine 1997, 13), toiveeseen oppilaan aktivoimisesta (Paalasmaa 2014) ja kokonaisvaltaisesta kasvualustan mahdollisuudesta (OPH 2004, 18; OPH 2012, 6-7; Anttila 2013, 27; ks. myös Luku 3). Palaan myös taito- ja taideaineiden oppimateriaalien mahdollisuuksiin, joista musiikkikasvatuksen alan ammattilaiset ovat pohtineet ja työstäneet valmiita integrointiehdotuksia eri oppiaineisiin (Juntunen, Perkiö & Simola-Isaksson 2011). Kaikissa edellä mainituissa teemoissa tavoitteena olisi löytää yhteisiä pintoja suhteessa koululaisiin, lapsiin ja nuoriin. Näiden edellä mainittujen teemojen yhteinen nimittäjä on asioiden integroituminen, yhteisten pintojen etsiminen ja löytäminen, jotta oppiminen olisi mielekästä erilaisille oppijoille. Kansantanssin monimuotoisuus (Kuvio 7; ks. myös luku 2) ja erilaiset käyttömahdollisuudet näkyvät aineistoista. Tutkimus ei varsinaisesti työstänyt kansantanssimateriaalia integroimiseen, mutta tuloksista kävi ilmi kansantanssin integrointimahdollisuus eri oppiaineiden kanssa.

6.1.2 Sosiaalinen kanssakäyminen ja yksilön kokemus oppimisympäristössä

Kehon kautta voidaan oppia taitoa ja tietoa sosiaalisessa ympäristössä. Kansantanssimateriaali voi houkutella sosiaalisen luonteensa vuoksi tekemään ja toimimaan, etsimään omaa ilmaisua sosiaalisessa oppimisympäristössä. Kuten Opetushallitus toteaa (2010), ”tanssilla on vahva vaikutus tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle” (ks. 3.3.2).

Tuloksissa tutkimustuntien alussa näkynyt nuorten hämmennys ja jonkinlainen nolouden tunne yhdessä tekemisen suhteen (ks. Luku 5.1.1) johtuivat varmasti osittain tottumuksesta, joka vallitsee monessa suomalaisessa koulussa: Kouluissa on paljon tunteja, joissa ei tarvitse ottaa kontaktia toiseen. Kontaktin ottamista voidaan pitää tunnilla jopa häiriötekijänä. Oppilas saattaa pystyä suoriutumaan koulupäivästään istuen oppitunneilla tehden tehtävänsä ja kuunnellen opettajia ilman, että hänen tarvitsee ajatella osallistuvansa yhdessä tai erikseen tunnin kulkuun. Korkeintaan oppilas joutuu vastaamaan opettajien esittämiin kysymyksiin. On tunteja, joilla luovuus ja kokonaisvaltainen tekeminen, tai niihin pyrkiminen, eivät ole läsnä. Luovuus ja kokonaisvaltaisuus saattavat saada sijan oppituntien ulkopuolella, vaikka niiden soisi

tunkeutuvan myös luokkatilaan. (ks. Anttila 2013, 189–193; Paalasmaa 2014, 105–107.)

Kokemus jostain oudosta voi tapahtua ilman negatiivista tunnetta, jos ympäristö koetaan turvalliseksi ja luottamukselliseksi. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että uusi oudoksi koettu asia ei ollut kansantanssitunneilla siinä määrin negatiivinen, että yksilö olisi lopettanut toimimisen. Pahimmillaan se olisi voinut näkyä poissaolona tunnilta. Ilmapiiri, jossa nuori voi esimerkiksi sanoa *oppineensa nauramaan itselleen*, kertoo siitä, mihin koko kasvatusympäristön tulisi pyrkiä: avoin, jokaisen tunteen ja liikkeen, mielen ja kehon hyväksyvä ympäristö on tärkeä kaikelle oppimiselle. Perustana on oltava luottamus, joka on mahdollista ansaita lyhyessäkin prosessissa (ks. Luku 5.1.3). Avoin hyväksyvä ilmapiiri liittyy myös ryhmäytymiseen. Tällöin ryhmän jäsenet tietävät ja tuntevat toisensa paremmin, ja opittava aihe on tutumpi muutaman oppitunnin jälkeen. Näin kynnys heittäytyä tekemiseen voi madaltua. Kun ymmärretään, että kaikki saavat pyrkiä omista lähtökohdistaan yhteiseen tavoitteeseen ja yhteiseen tekemiseen, voi sosiaalinen tekeminen saada hyvän perustan.

Vanha perinteinen kansantanssimateriaali antoi harrastusryhmille enemmän yhdessä tekemisen tuntua ja ajatuksen mukavasta, rennosta harrastuksesta. Perinteinen materiaali koettiin harrastajien parissa sosiaalisempana, vaikka ymmärrettiinkin erilaisten kehollisten taitojen kehittyminen uuden nykykansantanssimateriaalin kautta. Tutkimustuloksien valossa kansantanssin harrastajakentällä koettu ero perinteisen ja uuden nykykansantanssimateriaalin suhteen oli koululaisnuorten aineistoon verraten ristiriidassa: aluksi koululaisryhmän kanssa yhteistoiminnalliset sosiaaliset hetket eivät olleet rentoja ja vapaita. Oli selvästi liikaa olettaa ryhmän toimivan heti alussa sosiaalisesti yhdessä, kun siihen ei ollut totuttu. Sosiaalisuus ja vapaampi tekeminen toteutuivat koululaisnuorten kanssa uudemman nykymateriaalin kautta, toisin kuin harrastajakentällä. Koululaisnuorten ryhmässä uudempi nykykansantanssimateriaali tai FolkJam-tyyppinen tanssiminen vei motorisine haasteineen helpommin kohti perinteistä sosiaalisempaa materiaalia. Tämä tarkoittaa, että materiaali, jonka nuoret kokivat tutummaksi, sai heidät kiinnostumaan tuntemattomasta ja vieraasta. Kosketuspinta nuorten elämään löytyi nyky-yhteiskunnalle ja koulumaailmallekin ominaisesta yksilöä korostavasta toimintatavasta (mm. Anttila 2008, 58; Laine 1997, 136–139; ks. Luku 3.2.2).

Yksilötasolta kohti sosiaalista kanssakäymistä lähestyvä FolkJam oli toimiva ratkaisu nuorille. Vuorovaikutuksellinen toiminta ja kokeminen toteutuivat, vaikka yksilöllisestä lähdettiin liikkeelle (ks. 2.3). Tekeminen yhdessä lisääntyi prosessin edetessä. Yksilön suuntaaminen toisen ja toisten kanssa tekemiseen on mahdollista toteutua luontevasti (koulu)tunnilla ilman pakkoa. Kansantanssitunneilta saatiin positiivisia energisiä kokemuksia jopa siinä määrin, että oppilas, joka ei ollut aiemmin harrastanut mitään tanssia, halusi etsiä itselleen tanssiharrastuksen.

Tutkimustulosten mukaan kansantanssimateriaali, joka oli rytmisesti ja tempollisesti nopeampaa, jossain määrin myös taidollisesti haastavampaa, lisäsi kehon aktiivisuutta ja tiedostamista. Kun nuori tunsi liikkuvansa niin, että tuli hiki, hänen kokemuksensa oli positiivinen. Samalla keskittyminen tekemiseen oli parempaa. Näen, että tarpeeksi selkeän rytmisen liikkeen tuntu sai yksilön aktivoitumaan (esim. polkka, ks. Luvut 5.1.4; 5.1.6; 5.2.4), ja samalla aktivoituvat paremmin myös kehon ja mielen tietoisuus. Reipas rytminen liike on helpommin ymmärrettävissä ja toteutettavissa kuin hidas ja sitkeä. Tätä tukevat kokemukseni myös pienten lasten kanssa, joilla liike on vielä kehon luonnollinen tapa ilmentää kuultua musiikkia. (Ks. 3.2; Anttila 2005, 71–84; Dolloff 2005, 281, 290; Lintunen 2007, 26.) Kehon rytmi on lapsilla ja varhaisnuorilla luonnostaan vitaalista: eloisaksi koettu rytmi sekä musiikki tuntuivat kehossa tutummalta. Hitaan liikkeen tuntu oli vaikeampi määritellä niin, että se tuntuisi hyvältä. Tämä näkyi myös konkreettisesti: sitkeyden löytäminen ja ylipäätään hitaan liikkeen tekeminen loppuun asti oli vaikeaa. Hitaat tanssit koettiin haastavina, mutta tavoittelemisen arvoisena: (K2) ” – – Se oli niin kaunis.”(ks. Luku 5.2.4). Liikkeen ja kehon sekä mielen yhteistyö vaati hyvän energisen pohjan, jotta myös hitaaseen liikkeeseen voitiin saada aktiivista tuntumaa. Omaan tutkimukseeni osallistuneiden nuorten kertomien kokemusten perusteella suurin osa koki nopean musiikin ja rytmin mukavampana, vaikka tulos ei välttämättä ollut heti ulkoisesti näkyvä.

Tutkimustuloksissa kehotietoisuuden paraneminen tai herkkyys reagoida näkyi myös yksilöiden taitojen sekä yhtäaikaisuuden lisääntymisenä suhteessa ryhmään. Yhtäaikaisuus ryhmätanssissa parani, kun yksilö kykeni oman toimintansa lisäksi aistimaan muuta ympärillä tapahtuvaa. Voidaan siis sanoa, että sosiaalinen tekeminen yhdessä ja vuorovaikutus ryhmässä voivat kehittyä lyhyessäkin ajassa. Nuoret yksilöt ovat kasvuvaiheessa, jolloin kaikki ajattelu, kehon ja mielen tieto-taito kehittyvät

vauhdilla, kun niille annetaan mahdollisuus.

Tulokset osoittivat myös, että eteneminen sisällöllisesti uudesta vanhempaan, yksilötasolta yhteistoimintaan ja vuorovaikutukseen toimi kansantanssitunneilla nuorten kanssa. Tämä kaari toistui koko prosessissa koululaisnuorten tunneilla: tutustuminen perinteiseen kansantanssimateriaaliin, joka pohjaa sosiaaliseen kanssakäymiseen, tapahtui luonnollisesti tuntien ylitettyä puolivälin. Sosiaalisuus ja yhteisöllinen toiminta lisääntyivät prosessin edetessä: yhteisöllisyys voi toteutua vain sekä yksilöllisen että sosiaalisen toiminnan yhteistyönä (Laine 1997, 140).

6.1.3 Kansantanssin mielekkyys ja merkityksellisyys

Suomalainen kansantanssi voidaan kokea mielekkäänä oppiaineksena tutkimustulosten perusteella. Kansantanssin oppimateriaalista nuoret voivat löytää merkityksellisyyttä ja laji voidaan kokea kiinnostavaksi. Koululaisnuorten tunnit perustuivat pääasiassa kolmeen elementtiin: FolkJamiin, perinteiseen kansantanssiin ja nykykansantanssiin. Näitä elementtejä yhdistämällä kyettiin löytämään tunteihin sisältöjä, jotka nuoret kokivat mukavina ja sopivan haastavina. Kansantanssin harrastuskentällä on ristiriita uutta ja vanhaa yhdistelevään materiaaliin, koska nykykansantanssimateriaali koetaan vaikeaksi opettaa ja ymmärtää, vaikka sen käyttöön suhtauduttiin tässä tutkimuksessa pääasiassa positiivisesti. Uusi materiaali koettiin mielenkiintoiseksi ja ymmärrettiin tulevaisuuteen katsovaksi, lajin eteenpäin viejäksi. Kuitenkin samalla muistutettiin siitä, että vanhaa tulisi säilyttää.

Kansantanssin harrastuskentän keskeisenä esteenä käyttää uutta nykykansantanssia ja perinteistä kansantanssia yhdistävää materiaalia mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla oli tietojen ja taitojen puute. Ongelmaksi koitui erityisesti nykykansantanssin opettaminen. Kansantanssiryhmien ohjaajat kokivat monessa eri yhteydessä materiaalin haastavuudeksi, että nykykoreografiatansseja ei ehtinyt sisäistää tarpeeksi, eivätkä kaikki ohjaajat kokeneet osaavansa tansseja. Näin ollen opettajan itsensä kokemat hankaluudet siirtyivät myös ryhmän tanssijoihin. Tutkimustulokset osoittivat, että keskeinen ongelma oli uuden materiaalin sisäistäminen eikä se, että nuoret kansantanssin harrastajat eivät kokisi nykykansantanssia mielekkääksi tai merkitykselliseksi. Kansantanssin opettamisen toimintatavat vaativat uusia näkökulmia, uskallusta kokeilla. Tämä on ratkaistavissa oleva ongelma: suomalaisen kansantanssin

kentällä on uuden sekä vanhan kansantanssimateriaalin osaajia ja kehittäjiä, ammattilaisia ja erityisosaajia (ks. luvut 2.2 ja 2.3).

6.1.4 Nuttu nurin, onni oikein

Tutkimukseni tulokset tukevat ajatusta, jossa kansantanssi tuntuu jäävän sekä koulu- että harrastusmaailmassa altavastaajaksi. Muutoksia tarvitaan, jotta kansantanssin asemaa voitaisiin parantaa. Kahden aineiston tulosten perusteella vastaus on ajallisen janan tarkastelu uudella tavalla: suomalaisen kansantanssin opetuksen nuorten kanssa tulisi alkaa tarkastelemalla nykyhetkeä, ei mennyttä. Kansantanssimateriaali ei voi pelkästään nojata historiaan. Yhdistämällä lajin juurien sosiaalinen konteksti yhdessä tarkasti raamitettuun näyttämölle tuotuun sekä uutta luovaan materiaaliin voi kansantanssi saada mahdollisuuden harrastuksena tai kouluaineksena. (Ks. Kuvio 7.)

Tutkimusaineistojen tulokset sekä tukevat että täydentävät toisiaan, mutta tuloksissa on myös vastakkaisuuksia. Perinteisen kansantanssin harrastuskentällä pidetään vanhaa perinteistä materiaalia etusijalla, vaikka kiinnostusta nykykansantanssimateriaaliin on paljon, ja valtaosalla seuroista nykymateriaalia on käytössä (5.2.1). Suurimmaksi osaksi harrastuskentällä ymmärretään, että uutta tarvitaan, jotta nuoret voisivat löytää kansantanssin pariin. Syitä perinteisen materiaalin etusijaan on monia. Uusi koetaan oudoksi, aikaa vieväksi ja vaikeaksi. Kuitenkin yläkoululaisryhmän aineisto kertoo, että juuri uusi materiaali on se, mitä tarvitaan. Silti ei kadoteta vanhaa. Näin nuorten ennakkoluulot lajista historiallisena ja vanhana iäkkäiden ihmisten harrastuksena voivat muuttua.

Tutkimuksestani käy ilmi, että perinteinen suomalainen kansantanssimateriaali paloiteltuna pieniksi paloiksi uudemman aineksen ympärille toimii. Esimerkiksi kokonaista perinteistä tanssia ei tehty ennen kuin koin ryhmällä olevan kosketus lajiin. Oppilaille annettu mahdollisuus valita ja vaikuttaa viimeisten kansantanssituntien materiaalisisältöihin johti tunnit kohti uudempaa materiaalia, jonka oppilaat kokivat enemmän omakseen: sosiaalinen yhdessä tekeminen toteutui lähes itsestään viimeisillä tunneilla. Sisältönä olivat myös ne ainekset, mitkä harrastajakenttä laittaa etusijalle. Prosessi vei koko ajan materiaaleja rinnakkain, mikään materiaali ei jäänyt toisen varjoon (ks. Kuvio 7).

Tutkimukseni tulokset osoittavat siihen suuntaan, että kansantanssin harrastuskentällä vanha materiaali on päällä, ja nykymateriaali jää toteutumatta. Näin ollen *nuttu* on harrastuskentällä isolla osalla nurin: historia eli vanha perinteinen materiaali, joka liittyy kansantanssin ensimmäiseen muutokseen (ks. Kuvio 7), on päällä. Tällöin yritykset luoda nahkaa eivät onnistu, koska siihen yritetään liittää uutta ilman ymmärrystä mitä uusi on. Nuttu tulisi kääntää sisäpuoli ulospäin, jolloin päällä on nykyihminen, sisällä juuret ja historia. Näin voidaan antaa mahdollisuus uudelle materiaalille, joka ei tunnu teennäiseltä, vaan rakentuu vastaamaan nykynuoren maailmaa. Tätä kautta juuret voidaan tuoda esille ja johdattaa yhteiseen sosiaaliseen tekemiseen, jossa on ilo läsnä.

Tutkimusaineiston tuloksia tarkasteltaessa kokonaisuutena sivutaan ajatuksiani siitä muutoksesta, joka tarvittaisiin kouluympäristössä. Tapa ja muoto, jolla asioita opetetaan, ei ole olennaista vaan se, että syntyvä aines voidaan jollain tapaa kokea osaksi nykyelämää. Tämä on kehittämisen alue molemmilla kentillä. Ajatus siitä, miten ennenkin on tehty, tulisi jättää hetkeksi sivuun. Muutos on tapahduttava yksilön ja yhteisön ymmärryksessä, joka uskaltaa heittää rutiinit hetkeksi pois ja antaa mahdollisuuden kokeilulle ja kokemiselle. (Laine 1997, 145; OPH 2004, 14; ks. myös 3.2.2.) Tätä kautta voidaan helpommin katsoa taaksepäin, limittää historiaa ja kulttuuriperintöä, ja nykyisyyden kautta löytää eilisen merkityksellisyys. Mahdollisuus uusille näkökulmille ja tarve muutoksille on olemassa kansantanssin eri ilmenemismuotojen (ks. luku 2) käytössä ja kasvattajien osaamisen monipuolistamisessa. Johtopäätelmäni tutkimustulosteni perusteella molempien tutkimusaineistojeni kentille on *yhteistyö*. (Vrt. Juntunen 2011, 69.)

6.2 Yhteistyöllä tuloksiin

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että kansantanssi voi kohdata nuoret nykypäivän taito- ja taideaineena. Kansantanssin ja musiikin tuntemus voisi olla mukana jossain määrin jokaisessa suomalaisessa koulussa. Tutkimuskysymyksiä ja tuloksista nousseita ongelmia yhdistävä tekijä tai ratkaisu on *yhteistyö ja koulutus*. On olemassa oppimateriaalia, jossa on ideoita oppiaineiden välisiin yhteistyömahdollisuuksiin, mutta jostain syystä tämä materiaali ei ole tavoittanut laajalti koulumaailmaa (Perkiö, Juntunen, Simola-Isaksson 2011). Näin ollen uusien opetussuunnitelmien tulisi tarttua käytäntöön. Kyse on rutiinien pohtimisesta sekä yhteistyöstä muidenkin kuin yksittäisen

koulun omien opettajien kanssa (ks. Luku 6.1.1). Sama koskee perinteisen kansantanssin harrastajakenttää. Yhteistyö pätee myös Opetushallituksen määrittämiin valtakunnallisiin opetussuunnitelmaraameihin, joiden perusteella paikallisesti suunnitellaan käytännönläheisemmät raamit (OPH 2002; 2003; 2004; 2005; 2012; 2014). Oppilaita pyritään kasvattamaan kriittisyyteen, joten sitä pitäisi harjoittaa myös kasvattajien. Näin koulun, harrastusten ja muun elämän yhteiset kosketuspinnat ovat löydettävissä. (ks. Kuvio 3; Hämeenlinna, 2005, 19; OPH 2004, 249–250.) Kasvattajan tulee itse olla kiinnostunut etsimään ratkaisuja toimimattomiin asioihin tai epäkohtiin. Sekä kasvattajan että eri koulutusinstituutioiden tulisi olla valmiita hakemaan tarvittavia työkaluja totutun työympäristön ulkopuolelta. Yksi ratkaisu Moisanderin ja Alpin (2014, 28) mukaan voisi olla koko koulupäivän rakentuminen siten, että harrastuskerhoja voisi sisällyttää koulupäivään. Tällöin oppilaan olisi mahdollista tutustua lähialueensa kulttuuriympäristöön, ja myös vaikuttaa siihen. Tämä vaatii tiivistä yhteistyötä eri kasvattajien, erityisosaajien ja koulujen kanssa.

Tutkimustuloksien perusteella voidaan sanoa, että yhdistelemällä sopivasti kansantanssin aineksia (ks. Kuvio 7) voidaan saada aikaiseksi kehollista kokonaisvaltaista toimintaa. Yhdistelemällä eri elementtejä laji ei menetä kosketustaan juuriinsa ja historiaan. Tätä tukevat erityisesti ajatukset nuorilta, jotka eivät ole aiemmin missään tutustuneet kansantanssiin. He ymmärtävät lajin olevan osa suomalaista kulttuuriperintöä, vaikka materiaali sisältää muutakin kuin perinteistä suomalaista kansantanssia.

Tutkimustuloksista ei voi vetää yleistettäviä johtopäätöksiä, mutta ne ovat suuntaa antavia. Näen, että suomalaisen kansantanssin harrastuskenttä tarvitsisi toiminta- ja ajatustapojensa kriittistä tarkastelua. Asetelma, jossa vanha ja uusi kansantanssiperinne ovat vastakkain, on ollut esillä jo kansantanssikoreografi Helvi Jukaraisen ajatuksista (ks. Luku 2.2) lähtien. Kritiikki ajattelumallia kohtaan, missä nykykansantanssi korvaa perinteisen kansantanssin on osittain ymmärrettävää, osittain turhaa pelkoa. Ajattelutapaan saattaa vaikuttaa kansanperinteen kerääjien ja tallentajien rajaus, jonka painotus oli historiassa ja väistyvässä traditiossa, ei kansan omakseen ottaneissa sen hetkisissä tansseissa. (Niemeläinen 1983, 41; ks. luvut 2.1 ja 2.2). Vastakkainasettelu ei johda kansantanssin kentällä rakentavaan näkemykseen ja kokemukseen kansantanssista. Epäyhtenäinen ajatusmaailma ei myöskään luo rikasta pohjaa lajin

harrastajien ulkopuolelle, esimerkiksi koulun perusopetuksen piiriin.

6.2.1 Yhteistyötä nykytekniikan kanssa

Tuloksista näkyy, että opetuksen tueksi tehty videomateriaali koettiin käyttökelpoiseksi. Nykytekniikka mahdollistaa monenlaista oppimateriaalia, ja liikkuva kuvamateriaali voi tukea sekä opettajaa että erilaisia oppijoita. Opetusmateriaalivideon käyttöä tukee myös tutkimustunneilta yläkoulussa saamani kokemus: se olisi saattanut olla hyvä apu suurelle osalle kansantanssin harrastajakentällä (ks. 5.1.5), jossa tallenteen käyttö oli vähäistä. Syyt opetusvideomateriaalin vähäiselle käytölle eivät selviä tässä tutkimuksessa, eivät myöskään syyt siihen, miksi kansantanssin harrastuskenttä ei kysynyt apua kohtaamiinsa ongelmiin.
Opetuksen tukena videomateriaalia käyttäneistä jokainen koki sen hyväksi avuksi. Videomateriaalin tarkoitus ei ollut, eikä tule olla, kehollisessa tanssi- ja ryhmäharrastuksessa oppimisen ainut väline, vaan nimenomaan opetuksen tai oppimisen tukena. Jonkin opittavan asian katsominen voi antaa tukea omalle tekemiselle ja oivaltamiselle, jos muistetaan korostaa omaa tapaa tehdä, eikä pyritä matkimaan esimerkkiä täsmälleen (ks. Luku 3.2.3). Voitaisiin ajatella, että tanssitunnilla oman opettajan konkreettisen näytön lisäksi rinnalla on materiaali, josta voi katsoa haluamiaan asioita. Video on esimerkki, miten joku toinen on saman asian ratkaissut.

Opetusvideomateriaali voi auttaa tanssijoita suhteuttamaan omaa tekemistään, analysoimaan sitä, esittämään kysymyksiä ja tarkentamaan työn alla olevan tanssin tavoitetta. Opetusvideomateriaali ei ole pois yksilön omista tuntemuksista oppimisprosessissa, vaan se saattaa harkitusti käytettynä herättää niitä (ks. luku 3.2).

7 LUOTETTAVUUSTARKASTELU JA POHDINTA

Tässä luvussa pohdin sekä tulosten luotettavuutta että sitä kyettiinkö tutkimuskysymyksiin saamaan vastauksia ja miltä osin tai millaisia. Siirrän katseen myös tulevaan, pohdin mahdollisia kiinnostavia kysymyksiä tai jatkotutkimusaiheita.

7.1 Luotettavuus

Koska tämä tutkimus on laadullinen ja osallistava toiminta- ja tapaustutkimus, on tutkimuksen luotettavuus vaikeasti osoitettavissa. Vaikeus johtuu siitä, että toimintatutkimus muuttaa tavoitteitaan tutkimuksen edetessä, kuten kävi sekä koululaisryhmän opetustunneilla (ks. esim. Luku 5.1.2) että harrastuskentällä (ks. esim. Luku 5.2.2). Myös analyysivaiheet ovat useamman eri tarkastelutavan summa (ks. Luku 4.4). Luotettavuutta voidaan kuitenkin pohtia vertaamalla tutkimuksen alkuperäistä tavoitetta lopputilanteeseen sekä muutoksia, joita matkalla tapahtui. (Grönfors 2011, 73.) Koska koko toimintatutkimus usein muotoutuu tutkijan ja tutkittavien vuorovaikutustilanteessa, voidaan sanoa, että tutkimuksen luotettavuustarkastelukin tulisi ratkaista tutkimuskohtaisesti. Tällöin yksinkertaisesti voisi todeta, että tutkimus on luotettava, jos tutkimukseen osallistuneet arvioivat asetetut tavoitteet saavutetuiksi osittain tai kokonaan. (emt., 70–71.)

Luotettavuustarkastelu osoittaa, miten pitkälle tutkimus ilmaisee sitä, mitä sen tavoitteeksi on asetettu (Grönfors 2011, 103). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, miten hyvin tutkimusraportissa on todellinen tutkimusprosessi kuvattu. Tutkimus on sitä luotettavampi, mitä lähempänä tutkimusraportti on todellista tutkimusta kentällä (emt., 106.) Tämän tutkimuksen tavoite on pohtia, miten suomalainen kansantanssi voisi toteutua oppimateriaalina tai oppiaineksena nuorten parissa niin, että nuoret voisivat löytää lajin merkitykselliseksi. Pohdin, millaisia muutoksia kansantanssi tarvitsee parantaakseen asemaansa tai millaisia ongelmia kansantanssin opettamisessa ilmenee. Näihin tavoitteisiin aineisto vastaa. Koen muokanneeni sellaista kansantanssimateriaalia, jonka avulla tutkimukseeni osallistuneiden nuorten ajatukset lajista ovat muuttuneet. Ylipäätään nuoret ovat saaneet jonkinlaisen kuvan suomalaisesta kulttuuriperinnöstä kansantanssin osalta. Monen kohdalla peruskoulua on käyty kahdeksan vuotta vailla tietoa suomalaisesta

kansantanssista, johon tulisi tutustua jossain vaiheessa perusopetusta (esim. OPH 2004, 39; OPH 2013; ks. myös luvut 3.3.1 ja 3.3.2).

Koululaisnuorten pitämät osittain strukturoidut *oppimispäiväkirjat* sisältävät kriittisesti tarkasteltuna johdattelevaa materiaalia. Annoin oppilaille päiväkirjan täytön alussa ajattelun herättäjäksi erilaisia adjektiiveja osaan kysymyksistä (ks. Liite 1). Tällä pyrin houkuttelemaan oppilaita vastaamaan ja kuvailemaan ajatuksiaan paremmin, koska alussa kävi ilmi, että reflektointi ei ole kaikille tuttu työskentelytapa (K. Henttinen, henkilökohtainen tiedonanto 24.9.2013). Oppimispäiväkirjojen kysymyksien pyrkimys oli ohjata oppilaita kohti aktiivista kirjoittamisprosessia, koska kirjoittamisen on todettu kehittävän ymmärrystä ja sisäistämistä opeteltavasta asiasta (Kyttälä 2011). Valmiiksi annetut vaihtoehtoja sisältävät kysymykset oppimispäiväkirjassa antoivat aina mahdollisuuden vastata avoimesti ilman valmiita ehdotettuja adjektiiveja, koska kysymys päättyi avoimeen vaihtoehtoon. Perustelen ratkaisuani sillä, että vaikka jokaisesta tunnista on ollut mahdollisuus kirjoittaa vapaasti, ensimmäisten tuntien oppimispäiväkirjat sisältävät erittäin vähän omaa vapaata tuotosta. Tähän todennäköisesti vaikuttaa myös se, että alussa uuden asian äärellä voi olla haastavampaa ilmaista asioita sanoilla, mutta on mainittava, että annetut adjektiivit ovat saattaneet estää oppilaita kirjoittamasta omin sanoin ja laittanut heidät miettimään vastaamistaan.

Ristiriitaisuuksia tai epämääräisyyksiä löytyy päiväkirjoista, esimerkiksi oppilas saattaa vastata, että ”oli kivaa”, mutta toivoo sitten saman tunnin lopussa ”kivempaa”. Tämän tyyppiset epämääräiset vastaukset vähenevät tuntien edetessä. Aktiivisinta kirjoittaminen oli kaikilla prosessin keskivaiheilla. Viimeisen tunnin päiväkirjamerkinnät ovat harvempia, ikään kuin osa oppilaista ei enää jaksaisi keskittyä vastaamaan. Tähän lienee vaikuttanut osaltaan se, että noin puolet oppilaista palautti päiväkirjansa muutama minuutti viimeisen tunnin loppumisen jälkeen. Näin ollen ajatuksien kirjoittamiseen paperille ei käytetty paljonkaan aikaa.

Koululaisnuorten kansantanssitunneilla osallistuvan havainnoinnin tukena oli *videointi*. Videoinnin oletetaan vaikuttavan tutkimukseen osallistuvien käyttäytymiseen, mutta toisaalta siihen voidaan tottua (Grönfors 2011, 84). Tutkimustunneilla, ensimmäistä tuntia lukuun ottamatta koin, että videokameran olemassaolo unohdettiin. Myös minä tutkija-opettajana unohdin kameran usein kokonaan. Pyrin minimoimaan videokameran

mahdollisesti aiheuttamat muutokset normaalikäyttäytymiseen sillä, että se asennettiin saliin yleensä hyvissä ajoin ennen tunnin alkua. Lisäksi videokamera sijoitettiin tanssisalissa siten, että se konkreettisesti oli mahdollisimman näkymätön ja pois tieltä.

Kansantanssin harrastuskentälle lähetetty kysely (ks. Liite 2) osoitti sisältävän vajavaisuuksia ensimmäisessä analyysivaiheessa. Koska kyselyyn annettiin mahdollisuus vastata nimettömänä, ei nimettömänä vastanneiden osalta voida olla täysin varmoja, onko kyse yhdestä seurasta, tai jonkin vastanneen seuran toisesta ryhmästä tai ohjaajasta tai tanssijasta. Yhdellä seuralla voi olla useampi kuin yksi kansantanssiryhmä. Tämän vuoksi ei voida olla täysin varmoja vastanneiden seurojen määrästä kahden kyselylomakkeen kohdalla. Lisäksi yksittäinen vastauslomake saattaa edustaa paitsi yhtä ryhmää tai useampia ryhmiä, myös yksittäisiä tanssijoita. Kyselyyn vastanneista suurin osa on ilmoittanut, vastataanko useamman ohjaajan tai tanssijan näkökulmasta, mutta ohjeistuksessa tämä olisi pitänyt ottaa paremmin huomioon.

Kyselyvastauksista käy ilmi, että suuri osa vastaajista opettaa kansantanssia. Osassa vastauksista on otettu selkeästi huomioon myös tanssijoiden näkökulma, ei vain yksin ohjaajan. Tarkoitus oli saada sekä ohjaajien että tanssijoiden näkemyksiä, mutta kyselylomakkeissa enemmän vastauksia oli kansantanssin ohjaajilta ja opettajilta. Kyselylomakkeessa kysyttyjä perinteisen ja uuden nykykansantanssimateriaalin painotuksia on vaikea arvioida muun muassa siksi, että usein perinteiset ohjelmistot tai tanssit koetaan kansantanssin harrastuskentällä opittavan nopeammin. Tämä kävi ilmi useista vastauksista. Muutamassa vastauksessa on osattu ottaa huomioon arviossa esimerkiksi se, että käytettävissä ollut harjoitusaika on mennyt suuremmalta osalta nykykansantanssimateriaalin oppimiseen, vaikka itse nykykansantanssimateriaalia olisikin vähemmän käytössä kuin perinteistä kansantanssimateriaalia. Tätä näkökohtaa eivät ehkä kaikki ole ajatelleet arvioidessaan. Tämä tutkimus ei myöskään tuonut asiaa esille, koska sen tarkoituksena oli saada yleistä kuvaa nyky- ja perinteisen kansantanssimateriaalin käytöstä kansantanssin perinteisellä harrastuskentällä.

Opetuksen tukimateriaaliksi tehtyä videota käytettiin vähän. Ajatukset opetusvideon hyödyistä ovat vain pienen osan tutkimukseen vastanneista. Pienestä otannasta huolimatta tuloksien voidaan tältä osin sanoa olevan luotettavia, koska aineistoista saatujen tulosten perusteella videon käytön hyödyt opetuksen tukena ovat yksimieliset.

Kaksi tutkimukseen osallistunutta ryhmää valittiin jo olemassa olevista ryhmistä perinteisen kansantanssin harrastus- sekä koulumaailman kentältä. Aineistot edustavat näin ollen yhtä tapausta molemmilta kentiltä, eivätkä tuloksista esiin tulevat päätelmät ole suoraan ole yleistettäviä. (Hirsjärvi ym. 2007, 176–177.) Koska vastaukset pohjaavat yksilöiden tuntemuksiin ja arvioihin, on oletettua, että prosenttiluvut ovat myös suuntaa antavia, eivät niinkään yleistettäviä. Vastausprosentti kyselyssä jäi toivottua pienemmäksi. Koen kuitenkin molempien aineistojen perusteella saatujen vastauksien olevan luotettavia ja siinä mielessä *päteviä*, että saadut tulokset suurelta osin ovat osoitus kansantanssin muutostarpeista. Myös opetuskentällä käymäni keskustelut tukevat sekä tämän tutkimuksen tuloksia että omia ajatuksiani.

7.2 Pohdinta

Ajatus tutkimusprosessini valossa on, että sekä suomalaisen kansantanssin että taide- ja taitoaineiden kohdalla eletään murrosta, joka voi viedä kahteen suuntaan. Joko jälleen opetussuunnitelmiin tulevat paperille hyvät ja hienot ajatukset, mutta käytäntöihin ei pureuduta konkreettisella tasolla tarpeeksi, tai uudet suunnitelmat toteutetaan niin, että käytäntöihin saadaan aikaan muutoksia.

Opettajien koulutus on Suomessa hyvällä tasolla, mutta ei voida olettaa, että opetussuunnitelmien sisällöt ja tavoitteet tulevat toteutumaan ilman asiantuntija- tai spesialistiyhteistyötä. Opettajat ovat hyviä pedagogeja, mutta jos halutaan oppilaiden saavan kokemuksia ja asiantuntevia sisältöjä, tarvitaan yhteistyötä eri taide- ja taitoaineiden ammattilaisten, aineenopettajien ja taiteilijoiden kanssa. Näin voitaisiin päästä pienemmilläkin tuntiresursseilla tutustumaan moniin aiheisiin paremmin ja syvemmin. Suomi on tähän asti päässyt ylpeilemään mm. Pisa-tutkimustuloksillaan[13], joissa maa on loistanut tietyillä osa-alueilla. Kouluviihtyvyydestä on havaittu kuitenkin Suomen osalta tuloksia, joihin pitäisi pikimmiten tarttua: osa oppilaista kokee mielekkään oppimisen tapahtuvan koulun ulkopuolella ja myös suomalaisessa koulussa on pahoinvointia. (esim. Paalasmaa 2014, 14–16, 181, 187–188.) Lukuaineet ovat tärkeitä, mutta niin ovat myös taide- ja taitoaineet, jotka antavat hengähdystauon ja

[13] Pisa on kansainvälinen OECD:n tuottama oppimistulosten arviointiohjelma, jonka pääarviointialueet ovat lukutaito, matematiikka ja luonnontieteet. Ohjelmaa on toteutettu vuodesta 1998 kolmen vuoden välein noin 15-vuotiaille nuorille. Ks. http://ktl.jyu.fi/ktl/pisa

parhaimmillaan nostavat oppilaan vireystasoa koulupäivän aikana.

Nuorten opetuksessa tulisi ymmärtää käyttää laajasti hyödyksi jo pitkään toivottuja eri aineiden välisiä yhteistyömahdollisuuksia. Näin esimerkiksi kansantanssin avulla voidaan saada historian tunnille muutakin kuin luokassa istumista vaikkapa kokeilemalla Ranskan hovista kansan keskuuteen siirtynyttä tanssia. Tällöin olisi mahdollista yhdistää hetkeksi historia, musiikki ja liikunta, ja oppia kehollisesti kulttuuriin liittyviä asioita. Olisi mahdollisuus ottaa myös äidinkieli mukaan, jolloin voisi käyttää kansanmusiikkiin liittyviä runoja ja tekstejä.

Integrointia voisi olla monenlaista. Käsityöt yhdistyisivät kansantanssiin pukuperinteen kautta. Tässä tutkimuksessa nuorten ajatus kansantanssiin kiinteästi liittyvänä asiana tutkimustuloksissakin oli kansan- tai kansallispuvut. Koska oppilaiden ajatuksista nousi tämä teema kansantanssiin liittyvistä asuista, olisi luontevaa integroida käsityöhön liittyvä teema kansantanssin kanssa, ja samalla yhdistyisivät tutustuminen suomalaiseen musiikkiperinteeseen sekä liikunnan ja liikkeen kokemus.

Oletus, että kansallispuku kuuluu aina kansantanssiin saattaa antaa mielikuvan vanhemmasta ihmisestä ja kuviotanssista, joka näyttää erittäin raamitetulta ja ehkä jäykältäkin. Oletan tämän mielikuvan tulleen vuosikymmenien saatossa muun muassa median kautta. Suomessa on upeita perinnekankaita, joita soisi käytettävän muutenkin kuin kansallispukukokonaisuutena, mikä saattaisi herättää positiivisempaa asennetta sekä kansallispukuihin että perinnekulttuuriin nykypäivän nuorten silmissä. Jostain syystä Suomessa tähän on herätty vasta nyt muun muassa suomalaisen perinnekankaita valmistavan Helmi Vuorelman (Vuorelma 2012) taholta. Suomenlahden eteläpuolella sijaitsevassa naapurimaassa Virossa on jo pidempään valmistettu perinteisiä kankaita nykypäivän arjen käyttötuotteiksi esimerkiksi kenkien, lelujen tai säkkituolien kuoseihin (esim. http://www.etno.ee/index.php?route=common/home). Tällainen integrointi-idea luo mielestäni arvoja ja muokkaa asenteita, kun jokin kaukana oleva asia pystytään tuomaan lähelle nykyarkipäivää. Tällöin mielikuva on tässä hetkessä, eikä menneessä, vaikka tuote kantaakin sisällään palan kulttuurinsa historiaa.

Jos kasvattajat kokevat opettamansa materiaalin liian vaikeaksi, ei voida olettaa, että opittava aines tuntuisi yhdestäkään oppilaasta mukavalta. Tämä pätee minkä tahansa

aineen opettamiseen. Nuorille kansantanssin harrastajille, mutta myös ohjaajille, olisin suonut sen, että ensimmäiset kenttäharjoitukset olisivat sujuneet ilman epävarmuutta, jota oli ilmassa ja joka näkyi ulkoisestikin. Moni oli pitänyt viimeiseen asti omana tietonaan, että kenttäohjelmaan ilmoittautuneissa kansantanssiryhmissä ei osattu esitystansseja siten, että se olisi ollut valmis esitettäväksi Mahtimeiningit-tapahtumaviikonloppuun mennessä. Aikaa oli ollut kuitenkin lähes koko lukuvuosi ja lisäksi opetuksen tueksi oli tehty videomateriaali, jota tosin käytettiin vähän. Ymmärsin tämän kenttäharjoitusten ja opetusvideomateriaalin yhteyden todella vasta paneuduttuani kyselystä saatuihin vastauksiin. Opetusvideomateriaalia käyttäneet osoittivat yksimielisesti sen hyödyn varsinkin nykykansantanssimateriaalin osalta. Nykykansantanssimateriaali sisältää paljon detaljeja, kuten erikoisaskelsarjoja tai käden asentoja, kuviointeja, joihin pitää keskittyä yhtäaikaisesti (ks. Luku 5.1.2). Tämän vuoksi tulkinta toisen kirjoittamista sanoista voi olla vaikeaa ilman omaa kokemusta tietystä tanssista. Tämä oli arvokas opin paikka minulle ja toivon, että myös monelle muulle. Kaikkia tyydyttävä ratkaisu saatiin aikaiseksi kenttäesiintymiseen, josta ketään ei jätetty pois: jokainen ryhmä tanssi sen osuuden, minkä osasi.

Yksinkertainen väline, videotallenne, jossa on mahdollista nähdä toisten tanssimana jokin työn alla oleva tanssi, voi helpottaa monessa suhteessa omia ratkaisuja. Tällöin tallenne voi toimia asiantuntijana, jos ei ole mahdollisuutta saada muuta opetusapua. Kuten paperilla olevat perinteiset ohjeet ovat jonkun muistiinmerkitsijän tulkinta, tulisi videomateriaaliin suhtautua samoin. Näin ajateltuna liikkuva kuva ei kahlitse kasvattajaa tai tanssijaa.

Kansantanssit, tai tanssit, joita suomalainen kansa tanssi, ovat juuriltaan olleet erittäin muuntautumiskykyisiä. Ensin olivat yksinkertaiset ketjutanssit, joita säesti laulu. Sitten tulivat soittimet, idästä ja lännestä tansseja, joista kansa otti omakseen omimmalta tuntuvat. Yhdessä kylässä tanssista tehtiin vähän erilainen versio kuin toisessa. Tuli uusia muotitansseja, tässä esimerkkinä *polkka*. Kansa ihastui siihen, ja lopputulos oli, että entisiin kävelytansseihin saatettiin liittää uusi polkan askel. Tuli aika, että tanssit siirtyivät jokapäiväisestä elämästä yhteiskunnan muutosten myötä harrastukseksi, sitä kautta näyttämölle. Tällä kaikella on yhdistävä tekijä, joka pitäisi tuoda myös tähän päivään: alusta alkaen suomalaiset kansantanssit ovat olleet muuntuvia, ne ovat vastanneet oman aikansa ihmisten tarpeisiin.

Tähän päivään asti tanssiperinne on elänyt ja säilynyt. Näen sen elävän ja säilyvän edelleenkin, jos kyse on vain siitä, että se saa uusia muotoja ja tapoja. Kokeilla voi ja pitäisi. Aina voi palata takaisin, mutta *uutta ei voi löytää, jos ei kokeile ja erehdy*. Tänä päivänä pitää etsiä perusteluita, ja sen vuoksi tutkitaan ja pohditaan. Näin voidaan saada perusteluja uusille tavoille, tai todeta vanhan toimivan. Moni asia kansantansseissa muuttui luonnollisesti. Tanssien muuntuminen kansan keskuudessa on ollut varmasti osittain tiedostamatonta. Aiemmin (tässä tapauksessa) kansalle riitti se, että tuntui hyvältä tehdä toisin, joten asioita muutettiin. Tähän muutosajatukseen tarraan kiinni nyky-yhteiskunnassa eli pitäisi pyrkiä aktiivisesti etsimään keinoja asian korjaamiseksi, jos huomataan, että totuttu tapa ei ehkä toimikaan tai tunnu parhaalta mahdolliselta.

Moni perinteistä suomalaista kansantanssia harrastanut ei liene miettinyt kansantanssin näyttämöllistymisen juurien löytyvän niinkin kaukaa kuin vuodesta 1866. Hetken aikaa näyttämöllä esitetty sekä kansan parissa luonnollisesti tapahtuva tanssiperinne elivät rinnakkain (ks. Luku 2.2). Siihen asti laji muuntui luonnollisesti ilman väittämiä mikä on oikein ja mikä väärin. Kenties pitäisi palata tarkastelemaan uudelleen tuosta luonnollisesta näkökulmasta, jossa voidaan ottaa uusia mausteita ja luoda uutta menettämättä alkuperäisiä juuria. Tutkimukseni tuloksien perusteella näen, että myös näyttämölle tuotu kansantanssi tarvitsee perinteisen materiaalin rinnalle uutta. Näin tanssit voisivat kenties päästä lavalta takaisin lattialle, kansan käyttöön.

Tämän tutkimuksen perusteella voin todeta, että perinteisen rinnalla uudempi ja tässä hetkessä elämään pyrkivä nykykansantanssi olisi tervetullutta monissa muodoissaan, jotta kosketuspinta menneestä tähän päivään voitaisiin saada aikaiseksi. Myös suomalainen tanssiliikuntamuoto FolkJam on käyttökelpoinen ja toimiva tapa johdattaa nuoria suomalaiseen tanssi-, liikunta- ja musiikkikulttuuriin. Nykykansantanssi aiheuttaa *sekä ihastusta että vihastusta*. Syitä näyttävät olevan tietämättömyys tai osaamisen puute. Jos uusi koetaan epävarmaksi, se voidaan kokea myös uhkaksi. Vaikka perinteistä materiaalia on olemassa suomalaisen tanssin iloksi valtavasti, se ei voi jäädä kiinni yksinomaan tiettyyn aikaan, jos traditio halutaan pitää hengissä. Perinteinen materiaali voi ja sen pitää pysyä vahvana, mutta samalla siitä voisi syntyä tämän päivän elävään kulttuuriin liittyvää ja nuorille helpommin lähestyttävää materiaalia.
Perinteisellä kansantanssin harrastuskentällä hämmennystä ja epävarmuutta aiheuttava

nykykansantanssimateriaali tulisi tuoda lähemmäksi kaikkia ohjaajia, jotta kuilua perinteisen ja nykymateriaalin välillä ei tunnettaisi niin suureksi. Opettajan ei tarvitse tietää tai osata kaikkea, mutta tanssit, joita aikoo opettaa muille, on osattava hyvin ja tarvittaessa pystyttävä soveltamaan tilanteisiin sopiviksi. Osa kansantanssiohjaajista on edelleen seurojen omia kasvatteja, jolloin näkökulma opettamisesta saattaa jäädä oman seuran totuttuihin toimintatapoihin. Ammattilaisten, tiettyjen aihealueiden erityisosaajien käyttö ja yhteistyö kansantanssin kentällä olisi varmasti erittäin hedelmällistä. Peräänkuulutan siis kaikkien seurojen ja järjestöjen yhteistyötä valtakunnallisesti suomalaisen tanssiperinteen ja kansantanssin hyväksi. Jos jokainen toimii omassa seurassaan hiljaa muita häiritsemättä, ei voida saada aikaiseksi toimintaa, joka kehittyisi koko Suomen mittakaavassa. Toivoisin tämän yhden monipuolisen taito- ja taide- sekä kulttuuriaineen vahvistumista kasvatus- ja sivistysmielessä.

On kyseessä sitten harrastus- tai koulumaailman oppiaines, kansantanssin maaperässä on ammennettavaa kasvatus- ja opetuskentälle. Monipuolisen kansantanssikentän kautta suomalaiset koulukasvattajat voivat saada uusia näkemyksiä kansantanssin käytöstä oppiaineksena kouluissa. Lisäksi yhteistyö eri koulujen ja muiden toimijoiden kanssa olisi saatava joustavaksi ja helpoksi, eli rajapinnat koulun ja muun elämän välillä tulisi saattaa paremmin yhteen (ks. Kuvio 3; Hämeenlinna 2005, 19). Tämä vaatii yhteistyötä laajasti lähiympäristössä, yhteistä suunnittelua. Ehkä koulupäivä voitaisiin ajatella päiväksi, jossa jalansijan saavat taito- ja taideaineet integroituna lähiympäristöstä kouluun, kuten Moisander ja Alppi (2014, 28) ehdottavat. Ei voida olettaa jokaisen kouluaineen olevan lempiaine, mutta monipuoliset työkalut voivat antaa positiivisia tuntemuksia ja luoda ilmapiirin itsensä kehittämiselle missä tahansa oppiaineessa.

Olen monta uutta kokemusta ja ajatusta niin opetusmateriaalien kuin oman kasvattajana olemisen suhteen rikkaampi. Olen iloinen, että pääsin tarkastelemaan aihettani hämeenlinnalaisessa koulussa, jossa se otettiin avoimesti vastaan. Aiemmin olin parilta eri taholta saanut lähes identtiset vastaukset, joissa aiheeni todettiin oudoksi, ja että sen vuoksi se ei nuoria kiinnosta. Tämä lisäsi oletustani siitä, että kansantanssin osalta elää, ei vain nuorten vaan myös kasvattajien taholla, sitkeitä ennakko-oletuksia jäykästä ja vanhasta lajista. Myös tämä kasvatti tahtoa entisestään päästä kokeilemaan koulukentälle, miten kansantanssi oikeasti sinne taipuu oppimateriaalina. Aistin myös kansantanssin harrastuskentällä edelleen ajatuksia, joissa perinteinen suomalainen

kansantanssi on aitoa, jos materiaalina on perinteenkerääjien muistiinmerkitsemiä tansseja. Kuitenkin niiden käyttö ja muokkaaminen näyttämölle on sallittua. Jos kyseessä on kansantanssin ammattilainen tai asiantuntija, joka ymmärtää lajin lähtökohdat ja matkalla tapahtuneet muutokset (ks. Kuvio 7), niin miksi perinteisen muokkaaminen olisi jollain tavalla *parempaa* kuin alan osaajan uusi koreografia, jonka pohja ammentaa perinteestä? Oman kokemukseni mukaan kaikki palapelin palat ovat yhtä arvokkaita kokonaisuutta katsottaessa.

Kasvattajat, opettajat ja ohjaajat ovat tärkeässä vuorovaikutussuhteessa kasvatettaviin. Mielestäni heidän pitäisi pystyä olemaan myös kokeilun ja inhimillisen erehdyksen esimerkkinä. Tulisi miettiä millaiset sosiaaliset taidot annamme yksilölle, jos emme myönnä, että voimme tehdä virheitä, tai emme uskalla kokeilla uutta. Tämä toimintatutkimus ei olisi ollut mahdollinen, jos en hyväksyisi tutkimustunnilla kokeilua tai poikkeusta.

7.2.1 Katse tulevaan

Mielenkiintoista olisi tutkia eri kansantanssialan toimijoiden ja järjestöjen ajatuksia kansantanssimateriaalista tänä päivänä. Toivoisin yhteistyömahdollisuuksien pohtimista. Olisi mielenkiintoista saada aikaiseksi esimerkiksi eri kansantanssijärjestöjen ja koulutustahojen seminaari, joka pohtisi kansantanssin opetukseen ja käytännön toimintaan sekä koulutukseen liittyviä asioita. Yhteistyöllä kaikki voisivat oppia toisiltaan ja saada ideoita, ja näin olisi mahdollista tukea pieniäkin seuroja, jotka yrittävät pitää yllä toimintaansa. Kyse on siitä, miten tutkimuksessa ilmenneet esteet ylitetään, saadaan tieto-taito kaikkien ulottuville ja yhteistyö eri asiantuntijatahojen kanssa toimimaan käytännössä. Avainasemassa ovat sekä harrastajakenttä että koulumaailma. Monipuolista materiaalia on olemassa, samoin osaajia.

Toivoisin keskustelua, jossa kansantanssin kaikki osa-alueet saisivat tilaa. Näin voitaisiin löytää perinteisen ja nykymateriaalin vahvuudet ja saada aikaiseksi rakentavaa dialogia niiden välille. Kansantanssista pitäisi tehdä houkuttelevampi ja näkyvämpi valtavassa harrastuslajien kirjossa, pohtii alan julkaisun Tanhuviestin (2013, 3) pääkirjoituksessa Kansantanssinuorten Liiton hallituksen puheenjohtaja Hanna Heinonen. Ajatukseni on, että tulisi avoimin mielin löytää käyttöön kaikki

kansantanssin ilmenemismuodot. Harrastuskentällä näkyy vähenevissä nuorten harrastajamäärissä konkreettisten muutosten tarve. Suurin muutos tulisi tapahtua ajattelevan yksilön asenteessa. Koska nuoret löysivät ideaa ja mielekkyyttä kansantanssista tämän tutkimuksen tunneilla, olisi mielenkiintoista tutkia, miten ohjaajat tai opettajat kokisivat oppijoina vastaavanlaisen materiaalin.

Suomalaiseen kansantanssiin olennaisesti liittyvän alueen eli suomalaisen kansanmusiikin tilaa pohtii Anu Lindström (2010, 5–6). Hänen ajatuksensa siitä, että suomalainen kulttuuriperintö tietyiltä osin on vierasta niille, jotka eivät ole juuriltaan suomalaisia, pitää paikkansa osittain myös suomalaiset juuret omaavien koululaisnuorten keskuudessa, kuten tämän tutkimuksen puitteissa kävi ilmi. Toisaalta tutkimustunneillani oli myös oppilaita, joiden juuret ovat muualla kuin Suomessa. Mielenkiintoista olisi pohtia, miten tällaiset nuoret kokevat tai suhtautuvat suomalaiseen tanssi- tai musiikkimateriaaliin. Onko niin, että monikulttuurisesta taustasta olevan yksilön asenne on avoimempi ottamaan vastaan ja pohtimaan asioita toisesta kulttuurista esimerkiksi kansantanssissa? Tämä liittynee kulttuuri-identiteettiin, ajatukseen, että on helpompi ymmärtää muita kulttuureja, kun tuntee omaansa (ks. Luku 3.3.1). Kielimuuri ei myöskään ole tanssissa ongelma, joten suomalaisen kansantanssin käyttöä voisi pohtia myös tässä suhteessa integroimisen lisäksi monikulttuuriseen opetukseen.

Humanistisuus näkyy opetussuunnitelmissa, mutta koen sen jäävän piiloon monesti luokkatilanteessa. Opetussuunnitelmissa näkyy myös pyrkimys kokonaisvaltaiseen, holistiseen, näkemykseen, (ks. Anttila 2013, 27, 34–35; Rauhala 2005), jossa kehollisuus on yksi kolmesta ihmisen olemassaolon muodoista tajunnallisuuden sekä yksilön tilanteeseen ja todellisuuteen kietoutumisen lisäksi. Prosessin aikana minulla virisi ajatuksia 2-5 minuutin pienistä kehollisista tuokioista kesken koulun perinteisten lukuainetuntien. Jos löytyisi yhteistyötaho, olisi mielenkiintoista saada ajatuksia ja tutkia, voisiko yksinkertaisimmillaan perinteiseen oppituntiin saada energiatason tai mielenvirkeyden kohoamista pienellä kehollisella *happihyppelyllä*, johon voitaisiin integroida myös oppitunnin aihe. Näin voisi pohtia miten kokonaisvaltaisuus saataisiin opetustilanteisiin pienin askelin.

Toivon tästä tutkimuksesta olevan apua tulevaisuudessa katsottaessa kansantanssin tilaa

ja sen opettamista. Kiinnostavaa olisi laajempi ja syvempi jatkotutkimus opetusmateriaalin kehittämiseksi. Toivon myös heräävän keskustelua tuleviin koulutustilanteisiin, joissa on mahdollista pohtia sekä kansantanssin että taito- ja taideaineiden suhteita opetusympäristöissä. Yhteistyö voi toteutua vain J.H. Erkon Hämäläisten laulun mukaan ”jos toimeen tartutaan”.

LÄHTEET

Aittola, T. & Suoranta, J. 2001. Henry Giroux ja Peter McLaren toivon, kritiikin ja muutoksen lähettiläinä. Teoksessa Giroux, H. & McLaren, P. (toim.) Kriittinen pedagogiikka. Suom. Vainonen, J. Tampere: Vastapaino, 7–27, 37.

Anttila, E. 1994. Tanssin aika. Opas koulujen tanssikasvatukseen. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro139. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura.

Anttila, E. 2001. Tanssi: Kehon leikkiä. Teoksessa Karppinen, S. Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4-8 –vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Oy Finn Lectura Ab, 85.

Anttila, E. 2005. Tanssin, siis ajattelen – pohdintoja tanssista, oppimisesta ja kehotietoisuudesta. Teoksessa Karppinen, S., Ruokonen, I. & Uusikylä, K. (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Tampere: Oy Finn Lectura Ab, 71–84.

Anttila, E. 2006. Tanssin mieli. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro 39. Helsinki: Valtakunnallinen opettajankoulutuksen ja kasvatustieteiden tutkintojen kehittämisprojekti (Vokke). 60-75.

Anttila, E. 2008. Tanssin pyörteissä. Teoksessa Karppinen S., Ruokonen I. & Uusikylä K. (toim.) Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla -. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Kouvola: Digitaalipaino Seppo Talja Oy.Kustantaja Oy FINN LECTURA Ab, 57–58.

Anttila, E. 2011. Taiteen tieto ja kohtaamisen pedagogiikka. Teoksessa Anttila, E. (toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima, 161–171.

Anttila, E. 2013. Koko koulu tanssii! Kehollisen oppimisen mahdollisuuksia kouluyhteisössä. Acta scnenica 37. Helsinki: Edita Prima, 15–17, 27, 31–48, 181–182, 187-193.

Anttila, P. 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja TUTKIVA TOIMINTA. Artefakta 16. Hamina: Akatiimi Oy, 230–231, 325, 385–387, 395, 439–440, 421–427.

Aro, E. 2010. Näkökulmia tanssin opetukselle osana peruskoulun opetussuunnitelmaa. Kansantanssin ja tanssi-ilmaisun opetuskokeilu peruskoulun 6.luokkalaisten liikunnanryhmälle. Jyväskylän yliopisto. Musiikkikasvatuksen pro gradu-tutkielma, 1-2.

Bergholm, K. 1995. Tanhunopettajakoulutuksen tarkoitus ja merkitys. Teoksessa Hermunen, J., Flinkman, R. A., Ruisvaara, K., Toivonen, M. & Ulenius, P. (toim.) Tanhunopettajamatrikkeli 1975–1995. Tampere: Suomalaisen Kansantanssin Ystävät, 6.

Biskop, G. 2012. Dansen för åskådare. Intresset för folkdansen som estradprodukt och

insamlingsobjekt hos den svenskspråkiga befolkningen i Finland under senare delen av 1800-talet. Åbo Akademi. Helsingfors: Oy Nord Print Ab, 15, 295–306, 321–325.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino, 283–287, 294–298.

Deasy, R. J. (toim.) 2002. Critical Links: Learning in the Arts and Student Academic and Social Development. Washington D.C.: Arts Education Partnership. Department of Education. Tulostettu 18.3.2014 http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED466413.pdf

Dolloff, L-A. 2005. Elementary Music Education. Building Cultures and Practices. Teoksessa Elliot, D.J. (toim.) Praxial Music Education – Reflections and Dialogues. New York: Oxford University Press, 281, 290.

Edu.fi. 2010. Tanssi. Perusopetuksen liikunnan opetusmateriaali. Viitattu 5.3.2014 http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/tanssi

Elo, R. 2013. Tulevaisuusseminaarin jatkot. Tanhuviesti 2 / 2013, 3. http://www.kansantanssinyst.fi/FileUpload/files/tanhuviesti/Tanhuviesti%202013-2.pdf (Luettu 15.1.2014)

Grönfors, M. 2008. Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät. Teoksessa Vilkka H.(toim.) Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkka, 76, 85. Tulostettu 23.3.2014 http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf.

Heinonen, H. 2013. Pääkirjoitus. Tanhuviesti 4 / 2013. Viitattu 2.1.2014 http://www.kansantanssinyst.fi/FileUpload/files/tanhuviesti/Tanhuviesti%202013-4.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honko, L. 1990. Folkloreprosessi. – Sananjalka: Suomen Kielen Seuran vuosikirja 32. Turku: Suomen kielen seura.

Hoppu, P. 1993. Kansantanssiharrastus Suomessa ja nuorisoseurajärjestössä – Vanhat perinteet ja uudet tuulet. – Uusi kansanmusiikki 6/1993, 50–53.

Hoppu, P. 2006. Tanssi. Teoksessa Asplund, A., Hoppu P., Laitinen, H., Leisiö, T., Saha H. & Westerholm, S. Kansanmusiikki. Suomen musiikin historia. Juva: WS Bookwell, 341.

Hynynen, M. & Veneranta, J. 2012. Firman piikkiin yrittäjyyskoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Opettajankoulutuksen kehittämishanke. Yrittäjyyskoulutus. Tulostettu 23.3.2014 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51268/Hynynen_Veneranta.pdf?sequence=1

Hämeenlinna. 2005. Hämeenlinnan kuntakohtainen opetussuunnitelma, 19–50. Tulostettu 4.3.2014 http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Koulut-ja-opetus/Opetussuunnitelmat/

Hämeenlinnan Opetuspalvelut. 2011. KUNTAKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA. Päivitys 2011 sisältää Opetussuunnitelman perusteet 2004 sekä niihin tehdyt muutokset ja täydennykset (1.8.2011). Tulostettu 4.3.2014 http://www.hameenlinna.fi/pages/112105/Perusopetuksen%20ops.PDF

Hänninen, J. & Hänninen, K. 1998. Peruskoulun ja lukion uudistettujen opetussuunnitelmien yhteyden koululiikuntaan. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma, 10, 30.

Jakku-Sihvonen, R. (toim.) 2006. Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä. Teatterikorkean julkaisusarja nro 39. Helsinki: Valtakunnallinen opettajankoulutuksen ja kasvatustieteiden tutkintojen kehittämisprojekti (Vokke).

Jansson, P. 2012. Rap goes latotanssit. Elokuu luottaa romantiikkaan ja kansanperinteeseen. City-lehti [online]. Tulostettu 10.3.2014 http://www.city.fi/ilmiot/rap+goes+latotanssit/4402

Jonkkanen, J. 2011. FolkJam – Kansantanssi leviää uusiin yhteyksiin. Tanhuviesti 2/2011, 8–9.

Juntunen, M-L. 2011. Liike, rytmi ja musiikki: Jacques-Dalcrozen pedagogista perintöä jäljittämässä. Teoksessa Anttila, E.(toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima Oy, 57, 68–71.

Juntunen, M-L., Perkiö, S. & Simola-Isaksson, I. 2010. Musiikkia tanssien. Musiikkiliikunnan käsikirja 2. Helsinki: WSOYpro.

Jylhä, H-M. 2001. Tanhukerhosta taiteen perusopetukseen. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu-tutkielma, 28–29.

Kansanmusiikin ja -tanssin edistämiskeskus. 2014. FolkJam/OAMK on vuoden Wäinö 2014. Julkaistu 13.1.2014. Viitattu 14.3.2014 http://www.kansanmusiikki.fi/ajankohtaista/folkjamoamk-on-vuoden-waino-2014

Kauppinen, P. 2012. Tanssissa tuntee elävänsä! Pirta 3/2012, 20–21. (Sähköinen lehti http://www.kalevalaistennaistenliitto.fi/media/kuvia/pirta/pirta-3-2012.pdf)

Kauppinen, P. 2013. EloFolkJam – ohjaajan opas. Oulun seudun ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksikön tanssinopettajan koulutus / FolkJam – tiimi, 5–9.

Kilpiö, T. 2011. Taiteen perusopetus suomalaisessa kansantanssissa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tanssinopettajan koulutusohjelman opinnäytetyö, 9.

KTNL. 2012. Ohjaajan kerhokirja 2012-2013. Mahtimeiningit 14.-16.6.2013 Saarijärvi. Nuorten kokonaisuus: ”Karhuja, äijiä ja neitoja”. Helsinki: Kansantanssinuorten Liitto.

KTNL. 2014. Kansantanssinuorten Liiton verkkosivut. Viitattu 26.2.2014 http://www.kansantanssinyst.fi/KTNL

Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino, 12–13, 66–67, 206–208, 218–219.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä, 64.

Kumpuniemi, S., Petäjäjärvi, P. & Selkälä, A. 2006. Mitä kysyttäessä oletetaan ja miten vastatessa vastataa? CASE ZEF tutkimusprojektin ensimmäisen vaiheen tuloksia. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen raportteja, esseitä ja työpapereita 4. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 11.

Kurikka, K. 1999. Sukupolvi vaihtuu kansantanssissa. Polkasta seuraava vientituote. Petri Kauppisen haastattelu. Turun Sanomat 7.11.1999.

Kurki, L. 2007. Esipuhe. Muutamia sanoja. Teoksessa Korhonen, P., Pätäri-Rannila, T., Timonen, E. & Vahtola, N-S. Lystit möykkäjäiset. Matka kansanperinteeseen tanssin ja teatterin keinoin. Kalevan Nuorten Liitto. Draamatyö. Helsinki: Gummerus, 12–13.

Kyttälä, M. 2011. Oppimispäiväkirja erityisopettajaopiskelijoiden oppimisen tukena kvantitatiivisella tutkimusmenetelmäkurssilla. Yliopistopedagogiikka – lehti 18, [1/2011], 6-16 http://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2012/11/13/oppimispaivakirja-erityisopettajaopiskelijoiden-oppimisen-tukena-kvantitatiivisella-tutkimusmenetelmakurssilla/

Laakso, L. 2007. Johdatus liikuntapedagogiikkaan ja liikuntakasvatukseen. Teoksessa Heinkinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY, 18–23.

Laakso, L., Nupponen, H. & Telama, R. 2007. Kouluikäisten liikunta-aktiivisuus. Teoksessa Heinkinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY, 48–56.

Laiho, M. 1990. Tanhuharrastus kulttuuriperinteen siirtäjänä. Teoksessa Korhonen, R. & Uski, R. (toim.) Tanssiperinne elää. Varhaisnuoret kansantanssin ja kansanperinteen harrastajina. Helsinki: Kansantanssinuorten Liitto, 15–28.

Laine, K. 1997. Ameba pulpetissa. Koulun arkikulttuurin jännitteitä. Jyväskylän yliopisto. SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 13. Jyväskylän Yliopistopaino, 13–16, 19–26, 106, 134–146.

Lekare, A. 1976. Kansantansseja pohjoismaista. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 7–11.

Liiri, H. 2010. Estraditanssia ja sovellettua perinnettä. Etnografinen tutkimus lasten kansantanssiryhmien luokitteluista vuosilta 2000–2008. Itä-Suomen yliopisto. Perinteentutkimuksen pro gradu – tutkielma, 1–5.

Lindström, A. 2010. ”TÄYTYY YRITTÄÄ OMALTA PIENELTÄ OSALTAAN

ESTÄÄ OMAN KULTTUURIN RAPPIO!" -Suomalainen kansanmusiikki perusopetuksessa opettajien kertomana. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma, 1–6, 9.

Lintunen, T. 2007. Liikunta terveyden edistäjänä. Teoksessa Heinkinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY, 26.

Linturi, H. 2000. Toimintatutkimus. Futurix – tulevaisuuden tutkimusympäristö. (Artikkeli päivitetty 26.7.2003.) Viitattu 24.3.2014 http://www.futunet.org/fi/materiaalit/metodit/2_metodit/5_actix?C:D

Louhivuori, J. (2009). Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä L. (toim.) Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Suomen musiikkikasvatusseura. 11–27.

Löytönen, T. & Sava, I. 2011. Taidepedagogiikka tarinoiden ja tunteiden tulkkina. Teoksessa Anttila, E. (toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima, 99–101.

Malinen P. 1992. Opetussuunnitelmat koulutyössä. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 11–25.

Moisander, K. & Alppi, A. 2014. Kulttuuriympäristö tutuksi. Opettaja -lehti 109 (12), 28.

Niemeläinen, P. 1983. Suomalainen Kansantanssi. Helsinki: Otava, 7–66.

Nuorisolaki 2006. 1 luku 2§. Oikeusministeriö / Finlex. Edita Publishing.Viitattu 1.2.2014 http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072.

Nuorisotyön tallentamiskeskus (Nuoperi) 2013. Nuorisotyön sanastoa. Viitattu 19.11.2013 http://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=18.

Nurmi, A-M. 2012. Kaduilta liikuntasaliin. Toimintatutkimus hiphop-tanssista osana lukion liikuntakasvatusta. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä University Printing House, 11–19, 59.

Nuutinen, L. 2005. Suomalainen kansantanssi kulttuurisena ilmiönä. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita nro 41. Joensuun yliopisto.

Oamk. 2014. Oamkin tanssinopettajakoulutus ja FolkJam® saivat Vuoden Wäinö –tunnustuksen. Ajankohtaista –julkaisu 14.1.2014. Viitattu 14.3.2014 http://www.oamk.fi/?id=36220

OKM. 2010. Tanssitaiteen valtionpalkinto Antti Savilammelle. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 4.11.2010. Viitattu 10.3.2014 http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2010/11/tanssitaide.html?lang=fi

Opetushallitus (OPH). 1994. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus (OPH). 2002. Taiteen perusopetuksen tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma. Helsinki: Edita Prima ja Opetushallitus. Tulostettu 5.4.2014 http://www.oph.fi/download/123024_tanssi_tait_ops_2002.pdf

OPH 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Tulostettu 21.2.2014 http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf

OPH. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Vammala: Opetushallitus. Tulostettu 21.2.2014 http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

OPH. 2005. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Tulostettu 5.4.2014 http://www.oph.fi/download/123012_taideyl_ops.pdf

OPH. 2012. LUONNOS PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIKSI 2014 (sisällysluettelo ja luvut 1-5) 14.11.2012. Tulostettu 5.4.2014 http://www.oph.fi/download/146131_Luonnos_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteiksi_VALMIS_14_11_2012.pdf

OPH. 2013. Hyvä elämä – hyvä yhteiskunta. Etälukion yhteiskuntaopin verkkokurssioppimateriaali. Opetushallitus. Viitattu 12.2.2014 http://www02.oph.fi/etalukio/yhteiskuntaoppi/yhteiskunta/hyvaelama.html

OPH. 2014. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 21.2.2014 http://www.oph.fi/download/155101_lukiokoulutukseen_valmistavan_koulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Paalasmaa, J. 2014. Aktivoi oppilaasi. Juva: PS-kustannus, 14–23, 41–42, 105–107, 181, 187–188.

Peltonen, M. 2013. Harrastus tekee alun perin samanlaisista lapsista erilaisia. Minna Huotilaisen ja Vesa Putkisen haastattelu. Helsingin yliopisto 28.6.2013. http://www.helsinki.fi/behav/uutisarkisto/2013/uutinen-28-06-2013.htm. (Luettu 7.1.2014)

Puolimatka, T. 2010. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. 2. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino, 163–167.

Pätäri-Rannila, T. & Vahtola, N-S. 2007. Teatteri- ja tanssiharjoituskokonaisuuksia. Teoksessa Korhonen, P., Pätäri-Rannila, T., Timonen, E. & Vahtola, N-S. Lystit möykkäjäiset. Matka kansanperinteeseen tanssin ja teatterin keinoin. Kalevan Nuorten Liitto. Draamatyö. Helsinki: Gummerus, 89–95.

Rauhala, L. 2005. Ihminen kulttuurissa – kulttuuri ihmisessä. Helsinki: Yliopistopaino.

Rausmaa, P-L. & Rausmaa, E. (toim.) 1977. Tanhuvakka. Suuri suomalainen

kansantanssikirja. (julk. Suomalaisen Kansantanssin Ystävät) Porvoo: WSOY.

Rausmaa, P-L. & Rausmaa, E. (toim.)1997. Tanhuvakka. Suuri suomalainen kansantanssikirja. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen Kansantanssin Ystävät, 12–26.

Rausmaa, E. (toim.) 2012. Tanhuvakka. Suomen perinnetanssit. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Suomalaisen Kansantanssin ystävät, 7–26.

Rouhiainen, L. 2011. Fenomenologinen näkemys oppimisesta taiteen kontekstissa. Teoksessa Anttila, E. (toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima, 78–85.

Routio, P. 2007. Tuote ja tieto, tuotteiden ja palvelujen tutkimus. Kyselevät tutkimustavat. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto. Viitattu 12.2.2014 http://www2.uiah.fi/projekti/metodi/064.htm (myös http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/1364_empiir.html)

Räsänen, M. 2011. Taiteet kognition ja kulttuurin kentällä. Teoksessa Anttila, E.(toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima, 122–124.

Salminen, M. & Turpeinen, I. 2011. Tutkijan kokemus dialogissa lapsen kokemuksen kanssa. Teak: Esittävien taiteiden tutkimuskeskus. Kokemuksen tutkijaseminaarimateriaali, Oulu, OAMK 14.-15.4.2011. Viitattu 4.4.2014 http://cc.oulu.fi/~tesuorsa/Kokemuksen_tutkimus_14.-15.4.2011/15.4.2011_Turpeinen.pdf

Santala, M. 2011. ”Tuli hännän alla! Soita meille jotain! Mennään sukkarikki-tanssi!” Opetuskokeilu pohtien monipuolista suomalaisen kansantanssin materiaalia tanssin opetukseen 6–12 -vuotiaille. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen kandidaatin tutkielma, 11–12.

Sava, I. 1993. Taiteellinen oppimisprosessi. Teoksessa Porna, I. & Väyrynen, P. (toim.) Taiteen perusopetuksen käsikirja. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 18.

Semeri, P. 2012. Suomalainen kansantanssi näyttämöllä. Suomalaisen kansantanssin rakentuminen ohjelmanumeroista näyttämötaiteenlajiksi. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Etnomusikologian pro gradu-tutkielma, 1–2.

Suoranta, J. 2005. Radikaali kasvatus. Kohti kasvatuksen poliittista sosiologiaa. Helsinki: Gaudeamus, 15–17, 20–22, 49–51.

Tampereen yliopisto. 1999. Petri Hopun väitöstilaisuuden esittely –teksti. Viitattu 1.12.2013 http://www.uta.fi/kirjasto/vaitokset/1999/9699.html

Taskinen, A. 2007. Opettajien käsityksiä uudesta opetussuunnitelmasta liikunnan osalta. Lahden ammattikorkeakoulu. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma. Opinnäytetyö, 22.

Tenhunen, Anna-Liisa 2006. Itkuvirren kolme elämää. Helsinki: SKS.

Timonen, E. 2007. Suomalainen henkinen kansanperinne. Teoksessa Korhonen, P., Pätäri-Rannila, T., Timonen, E., Vahtola, N-S. 2007. Lystit möykkäjäiset. Matka kansanperinteeseen tanssin ja teatterin keinoin. Kalevan Nuorten Liitto. Draamatyö. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 32–33.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 115.

Turpeinen, I. 2012. Raakalautaa ja rakkautta. Teatterikorkea -lehti 1/2012. Viitattu 5.4.2014 http://www.teatterikorkealehti.fi/46-vanhat-lehdet/teatterikorkea-1-2012/artikkelit/111-raakalautaa-ja-rakkautta.html

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2009. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 4-7. Tulostettu 2.4.2014 http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 6. Tulostettu 2.4.2014 http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut

Törmä, S. 1996. Kasvu kokemuksellisena prosessina ja kasvatuksen mahdollisuus. Teoksessa Lehtovaara, J. & Jaatinen, R. (toim.) Dialogissa. Osa 2. – ihmisenä ihmistyössä. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja 1996. Julkaisusarja A:8, 126–132.

Uski, R. 1990. Tanhuharrastus kulttuuriperinteen siirtäjänä. Teoksessa Korhonen, R. & Uski, R. (toim.) Tanssiperinne elää. Varhaisnuoret kansantanssin ja kansanperinteen harrastajina. Helsinki: Kansantanssinuorten Liitto, 8.

Vahtola, N-S. 2007. Rajat luovuudelle. Teoksessa Korhonen, P., Pätäri-Rannila, T., Timonen, E. & Vahtola, N-S. 2007. Lystit möykkäjäiset. Matka kansanperinteeseen tanssin ja teatterin keinoin. Kalevan Nuorten Liitto ry. Draamatyö. Helsinki: Gummerus, 70–74.

Varto, J. 2011. Taidepedagogiikan käytäntö, tiedonala ja tieteenala: Lyhyt katsaus lyhyen historian juoneen. Teoksessa Anttila, E.(toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima, 20–32.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Tammi, 24–26.

Vesanummi, M. 2014. Purnun kesässä pohditaan synnyinseutuja. Kuvanveistäjä Marja Kolun haastattelu. Yleisradio 31.1.2014. http://yle.fi/uutiset/purnun_kesassa_pohditaan_synnyinseutuja/7063723 (Luettu

1.2.2014)

Vuorelma Finland. 2012. Viitattu 29.4.2014 http://www.vuorelma.net/

Väkevä L. & Westerlund H. 2011. Kasvatuksen taide ja kasvatus taiteeseen: Taiteen yleinen ja erityinen pedagoginen merkitys John Deweyn filosofian näkökulmasta. Teoksessa Anttila, E.(toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Edita Prima Oy, 35–53.

YLE uutiset. 2010. Tanssin valtionpalkinto ensi kertaa kansantanssin edustajalle. Yleisradio 4.11.2010. Viitattu 10.3.2014 http://yle.fi/uutiset/tanssin_valtionpalkinto_ensi_kertaa_kansantanssin_edustajalle/5663647

LIITTEET

Liite 1, Yläkouluryhmän oppimispäiväkirjan mallisivu

Marjuska Santala 2013

OPPIMISPÄIVÄKIRJA /
SUOMALAISEN KANSANTANSSIN, NYKYKANSANTANSSIN JA FOLKJAMIN TUULIA SYKSYLLÄ 2013

Oppilaan nimi: Oppimispäiväkirja ajalta:

I MITÄ AJATUKSIA SANA KANSANTANSSI TUO SINULLE MIELEEN? KIRJOITA KAIKKI MIELEESI TULEVAT ASIAT!

II TUNTI 1-2: ”LÄMMITTELYÄ, TUTUSTUMISTA JA MAISTELUA: ENSIMMÄISET TANSSIASKELEET JA KUVIOT” – MILTÄ TUNTUI? KIRJOITA KAIKKIA AJATUKSET, PLUSSAT + JA MIINUKSET -!

III MITÄ OPIT?

IV OLIKO JOKIN TANSSI, ASKELIKKO TAI TUNNIN AIHE VAIKEA / HELPPO / HYVÄ / KIVA / KEHITTÄVÄ TAI JOTAIN MUUTA? KERRO MIKÄ JA MIKSI SE OLI MIELESTÄSI VAIKEA / KIVA JNE..

V MUITA AJATUKSIA TAI ODOTUKSIA SEURAAVALLE TUNNILLE?

Liite 2, Kysely kansantanssin harrastajakentälle

Sibelius-Akatemian pro gradu -tutkimukseni aihe pohtii suomalaista kansantanssimateriaalia ja sen herättämiä ajatuksia Saarijärven Mahtimeiningit 2013 -tapahtuman lasten ja nuorten ohjelmakokonaisuuden avulla. Toivon, että käytät ryhmäsi kanssa hetken aikaasi kyselyyn vastaamiseen. Voitte täyttää vastauksia myös pikkuhiljaa, kun harjoittelette ohjelmiston tansseja.
Toivon, että vastaatte, vaikka ette valtakunnalliseen tapahtumaan osallistuisikaan, mutta jos olette tutustuneet jossain määrin kyseiseen ohjelmakokonaisuuteen. Vastauksien ei tarvitse olla pitkiä.
Voit palauttaa vastaukset sähköpostilla tai postitse. Jos laitat postitse, ota yhteys minuun ensin, niin laitan sinulle vastauskuoren, jossa on jo postimaksu maksettu. Myös Saarijärven tapahtumassa on mahdollista antaa palautelomakkeet. Palautathan lomakkeen 21.6.2013 mennessä.
KIITOS!

Seura/ohjaaja (vapaaehtoinen): Arviointi ajalta:

1. Käytetäänkö tunneillanne perinteistä vai uutta kansantanssimateriaalia, vai molempia?

2. Miten perinteisen ja uuden kansantanssin osa-alueet tavallisesti painottuvat, jos ajattelet tunnin tai lukuvuoden aikana opetettavaa/opeteltua materiaalia?

3. Mahtimeininkien lasten ja nuorten ohjelmiston hyvät ja huonot puolet mielellään lyhyin perusteluin? Tähän olisi kiva saada sekä opettajan ajatuksia että oppilaiden mietteitä!
(Esimerkiksi: Koitko jonkin tanssin tai askelikon tai tunnin aiheen ohjelmistoon liittyen vaikeaksi / helpoksi / hyväksi / kehittäväksi? Miksi?)

4. Osaatko sanoa, miten jokin epäkohta voisi toimia mielestäsi paremmin?

5. Käytittekö apuna opetuksessa videoitua materiaalia tai kävittekö kevään kertauskurssilla?
Koitko niistä olevan apua ja erityisesti mihin?

6. Mitä ajatuksia materiaali, joka sisältää perinteistä ja uutta koreografiakansantanssia, herätti tai herättää?

7. Mitä koit oppivasi? / Mitä koitte oppivanne?

VASTAA ALLA OLEVAAN VAIN, JOS OSALLISTUIT TAPAHTUMAAN!
8. Mahtimeininkien nuorten kenttäohjelma Saarijärvellä ”Karhuja, äijiä ja neitoja”: Miten onnistuit?/ onnistuitte? Miltä nyt tuntuu?

Sana on vapaa! Voit tähän myös jatkaa vastauksiasi, jos tila ei riittänyt johonkin kohtaan. Merkitse tällöin mihin kysymykseen (numero) viittaat.

Kiitos vastauksista, ne ovat arvokasta tietoa!
Marjuska Santala
marjuska.santala@hmlkansantanssi.fi
p. 0405878427
14680 ALVETTULA

Liite 3, Tutkimustiedote ja -lupa yläkouluryhmän huoltajille

Tiedote tutkimuksesta liikuntatuntien yhteydessä syksy 2013

Hei!
Teen pro gradu -tutkimusta Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolla musiikin maisterin koulutusohjelmassa.
Tutkimustyöni pohtii suomalaisen perinteisen sekä nykykansantanssin ja FolkJamin keinoin kansantanssin opetusmateriaalia nuorille. Tanssituntien aikana tarkoituksenani on tallentaa tuntien kulkua videolle. Tämä videomateriaali tulee vain tutkimustarkoitukseen. Mahdolliset keskustelut aiheeseen liittyen tai oppilailta kerätty oppimispäiväkirjamateriaali tulevat tutkimukseni käyttöön vain anonyymisti. Kenenkään henkilöllisyys ei tule esille.

Ystävällisin tanssiterveisin,

Marjuska Santala
Musiikin kandidaatti, laulupedagogi,
kansantanssinopettaja, FolkJam-ohjaaja

”Hyväksyn tunneilla kerätyn aineiston käyttämisen tutkimustyössä.”
Huoltajan allekirjoitus:

_____

Toivoisin saavani sinulta luvan myös mahdolliseen käyttöön esimerkkiopetusmateriaalina. Tekstejä käytettäessä ei käytetä nimiä, ja videomateriaalista ei kerrota kenenkään yksilön tietoja. Mihinkään yleiseen käyttöön tätä materiaalia ei anneta, vain mahdollisia pieniä otteita opetuskäytössä vain ja ainoastaan tutkimuksen tekijän toimesta.
”Hyväksyn tunneilla kerätyn aineiston käytön mahdollisena esimerkkiopetusmateriaalina.”
Huoltajan allekirjoitus:

_____

Liite 4, Saatekirje kansantanssin harrastuskentän kyselyyn

Hei kansantanssin harrastaja!

Ohessa liitteenä kyselylomake koskien Mahtimeiningit 2013 lasten ja nuorten ohjelmistokokonaisuutta. Tulevasta kyselystä kerrottiin viime vuoden puolella KTNL:n tiedotteessa, joka myöskin ohessa liitteenä.
Toivon, että vaikket osallistuisi ryhmäsi kanssa tapahtumaan, mutta jos olet tutustunut kyseiseen ohjelmaan, täyttäisit lomakkeen. Jokainen ajatus on arvokasta tietoa. Lomakkeet käsitellään luottamuksella, kenenkään henkilöllisyys ei tule esille. Ja halutessa voi lomakkeen jättää myös nimettömänä, kuten lomakkeestakin käy ilmi.

Lomakkeen voi täyttää ja lähettää sähköisesti minulle, liitteenä olevaan doc-tiedostoon voi suoraan kirjoittaa vastaukset.(MUISTA TALLENTAA!) Tai voit tulostaa lomakkeen ja täytellä käsinkin. Tällöin voit postittaa minulle lomakkeet, mutta otathan tällöin ensin yhteyttä, niin lähetän sinulle vastauskuoren, jossa on valmiiksi postimaksu maksettu.
Myös Saarijärvellä voi lomakkeen palauttaa, kuitenkin viimeistään 21.6.2013.

Kiitos arvokkaasta avustasi,
Marjuska Santala
ps. Vastaan kysymyksiin mielelläni, ota yhteyttä rohkeasti!

- Musiikkikasvattaja-laulaja - Kansantanssinopettaja ja FolkJam-ohjaaja - c-kirkkomus.yo -
14680 ALVETTULA
marjuskas@hotmail.com
marjuska.santala@hmlkansantanssi.fi
p.+358-40-5878427

Liite 5, Tiedote kansantanssin harrastuskentälle

TÄRKEÄ! OHJAAJA, LUETHAN HUOLELLA!!!

Tiedote Saarijärven MAHTIMEININGIT 2013 lasten ja nuorten ohjelmasta

Muutamilta lasten ja nuorten ohjaajilta on tullut huolestunut viesti siitä, että nuorten tanssit ovat liian vaikeita 8-11-vuotiaille ja lasten tanssit taas liian lapsellisia.
Olen ollut tietoinen tehdessäni ohjelmaa, että taidollisesti harppaus lasten ja nuorten ohjelmassa on tavallista isompi. Kuten ohjelmistokurssilla keskusteltiin, toiveena oli, että sellaiset alle 12-vuotiaat, joille taitotasoltaan ohjaaja kokee nuorten ohjelman liian haastavaksi, opettelisivat tuon lasten osuuden. Korostan, että tehkää ohjelmasta draamallinen tarina, jolloin leikki ja tanssi ovat ikään kuin näytelmää, eikä tule sellainen olo, että on liian helppoa! Leikki on tervettä vauvasta vaariin!! ☺

Toinen asia: Nuorten ohjelmassa on helpompia osuuksia sekä pari haastavaa tanssia. Älkää luovuttako, pitkään tanssineet 10-vuotiaat oppivat yllättävän paljon, jos opettaja itse osaa materiaalin. Tässä on paljon materiaalia käyttöön, uusia haasteita. Tehkää pienissä erissä ja käykää ohjelmisto- sekä kertauskursseilla. Aikaa on. Kevätpuolelle on tulossa kurssi ohjelmakokonaisuudesta, ja videokin tehdään vuoden alkuun, koska kurssilla ei ehditty saada tauotta purkkiin koko materiaalia.

Kompromissina on lisäksi seuraava ratkaisu:
Kun saamme ajoissa kevätpuolella tiedon niistä ryhmistä, jotka haluavat lasten ohjelman lisäksi tulla osittain nuorten ohjelmaan, se on mahdollista. MUTTA OLKAA AJOISSA!

Tällöin homma menisi näin:

Harjoittelette lasten ohjelman kokonaisuudessaan, jolloin ryhmä poistuu ohjelman mukaisesti Karhunpeijaispolskalla.
Lisäksi harjoittelette nuorten ohjelmasta
HAARAVIIKSET-TAPPURATISSI-FLATIKKAPOLKKA – sarjan sekä
ISO HÖYLÄ eli Höyläkatrillin.

Näin ohjelma kokonaisuudessaan pitäisi olla taitotasoltaan sopiva. Tämä vaatii polkka-askeleen treenauksen, jota jo kouluikäisille pitäisikin opettaa.
Lisäksi voi tanssia polkkapyörintää vain yhteen suuntaan esim. Flatikkapolkassa, mikä lukee myös ohjeessa vaihtoehtona.
Toivomme ohjaajien tiedostavan tämän ja suunnittelevan vuoden tuntinsa sen mukaan. Kun saan ajoissa tiedon näistä ryhmistä, teen sitten keväällä sen mukaan tämän suunnitelman mukaiset sisääntulot ja poistumiset.

Ohjelma on paljon vanhaa ja uutta rinnakkain, syitä on monta. Yksi tärkeimmistä on se, että tarkoitus olisi saada niitä teini-ikäisiä ja lähempänä täysi-ikää olevia nuoria innostumaan mukaan, mikä mielessäni tein nuorten ohjelmaa (yli 11–12 -vuotiaat); monipuolista sekä tarpeeksi haasteellista.
Monipuolisesti kansantanssin maailmaa esittelen myös siksi, että ajattelin tästä materiaalista tulevan tutkimukseni materiaalia. Postia tutkimusta varten lähetän jossain vaiheessa teille kentälle. Toivon myönteistä suhtautumista. Miettiä voi jo nyt, olisitteko kiinnostuneita opetellessanne ohjelmakokonaisuutta olemaan mukana myös tutkimuksessa, jota teen Musiikkikasvatuksen osastolle Sibelius-Akatemiassa. Ohjaajilta/ryhmältä tämä ei tule vaatimaan valtavia ylimääräisiä töitä, todennäköisesti lyhyitä ajatuksia / pohdintoja ylös silloin, kun työstätte kyseistä ohjelmamateriaalia. Tulen syksyn aikana etsimään vertaisryhmäksi lukioikäisten ryhmää täältä Hämeestä päin - joukkoa, joilla ei ole kokemusta kansantanssista harrastuksena. Katsotaan, miten homma etenee ja muotoutuu, mutta laittakaapa tämäkin asia pohdittavaksi. Ajatuksenani olisi saada omaa kulttuurista aarrearkkuamme esille ja tutuksi -materiaalia, jossa on valtavasti mistä ammentaa; niin tanssin, musiikin kuin laulunkin saralla.

Tsemppiä harjoituksiin, haastetta on, muttei mitään mahdotonta!
KTNL / Marjuska S ☺

Liite 6, Nuorten ohjelmiston ”Karhuja, äijiä ja neitoja” kuvaus

Kansantanssinuorten Liiton lasten ja nuorten kansantanssiohjelmisto lukuvuodelle 2012-2013.
Suunnittelu ja toteutus: Marjuska Santala
Nuorten kansantanssiohjelmiston ”Karhuja, äijiä ja neitoja” sisältö:

KARHUNPEIJAISPOLSKAA:
”Kankaalla karhut paini, tappeli, tanner tummaksi tallattiin. Koirien haukku kuuluu, kankaalta paukku, karhut kaadettiin. Metsässä raikui torvi, mieheltä miehelle tiedoksi soitettiin. – Kontio täällä saatu, kankaalla kaatu, mennään peijaisiin.”

- tanssin koreografia ja intro Marjuska Santala, musiikki ja sanat perinteiset.
- Idea: Nuoret pojat ja miehet lähtevät metsälle, tytöt tanssivat omaksi ilokseen. Kaikki valmistelevat illan ”peijaisjuhlia”.

HURJAA JA VANHAA LAUKAALAISTA:
”Anna akka, anna akka, anna akka rukka. Anna akka, anna akka, anna akka tyttös’ mulle!”

- kahdesta perinteisestä kansantanssista muokattu kokonaisuus.
- Tanssiin ”Vanha laukaalainen” tehty rytminen puhelauluintro ja koreografia ”Anna akka” Marjuska S.
- Idea: Juhlat pystyyn, vähän kiusoittelua puolin ja toisin. Juoruakat kuuntelevat, houkuttelijat houkuttelevat illan rientoihin.

HAARAVIIKSET-TAPPURATISSI-FLATIKKAPOLKKA:

- perinteisistä kansantansseista muokattu ja aktivoitu polkkasarja.
- yhdistetty idealtaan tässä ohjelmassa Iso höylä – katrillitanssiin.

ISO HÖYLÄ eli höyläkatrillia ja OTTAAKO SINNUUN KIIN?

- perinteinen kävelyaskeleelle perustuva katrillitanssi, aktivoitu ja muokattu.
- Idea: Yhdessä tanssitaan isolla joukolla. Paluu arkeen.

SUVI-ILLAN VIENO TUULI

- koreografia Marjuska S., musiikki perinteinen ja sanat Eino Leino
- Idea: Kesäilta ja elämän polkuja, jotka vievät jokaista jonnekin. Joku ehkä ihastuu, joku kaipaa tai muistelee ja joku löytää jotain tärkeää.

HELLUA

- perinteinen kansantanssi ”Hellu”, joka tanssitaan sekä perinteisessä muodossaan kävelytanssina että muokattuna kolmijakoiseksi valssiksi.
- Idea: Onnellinen loppu, yhdessä tanssin pyörteessä nautiskellen.